

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำ กลาง	1-14
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรร เงิน	15-29
การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	30-42
ธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ	43-56
การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำ จัดการเรียนร่วมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4	57-72
ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา	73-85
การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์: การรู้จักตัวเองของนักสังคมสงเคราะห์	86-103

การปฏิบัติงานของทีมนสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลาง

The Practice of Multidisciplinary Teams in Caring for Pregnant Inmates in The Central Prison

นรรฐพร เพียรพิทักษ์¹

Nattaporn Peanpitak

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาดี ลิมสกุล²

Assistant Professor Madee Limsakul, Ph.D.

หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Master of Social Work Program, Faculty of Social Administration,

Thammasat University

Author for Correspondence: Email: bowvy64@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของทีมนสหวิชาชีพที่ดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลาง และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของทีมนสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลาง โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) จากสหวิชาชีพที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ที่ปฏิบัติงานภายในเรือนจำกลางทั่วประเทศ จำนวน 146 คน ทั้งหมด 23 เรือนจำ ได้แก่ ผู้บังคับแดนหญิง พยาบาลวิชาชีพ นักพันธุวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) และสถิติเชิงอนุมาน ผลการศึกษา พบว่า มีการทำงานของทีมนสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติงานในขั้นแรกรับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.95) และขั้นตอนหลังปล่อยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 1.14) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของทีมนสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.85) โดยมีปัญหาด้านข้อจำกัดของสถานที่มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.83) และมีปัญหาด้านการประสานงานน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.90, S.D. = 0.89) ตามลำดับ และผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปกับการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของทีมนสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ พบว่า ตำแหน่งและเพศที่แตกต่างกันทำให้การปฏิบัติงานของทีมนสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางตามข้อกำหนด

กรุงเทพฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพศและสถานที่ตั้งเรือนจำที่แตกต่างกัน ทำให้มีปัญหาอุปสรรคการทำงานของทีมนสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์; เรือนจำกลาง ; การปฏิบัติงานของสหวิชาชีพ

Received: 25/07/2565, Revised: 03/08/2565, Accepted: 26/08/2565

Abstract

This research aims to study the practice of multidisciplinary teams caring for pregnant inmates in federal prisons to study the problems and obstacles in the practice of multidisciplinary teams with pregnant inmates in the Central Prison. This is a study of quantitative research methods (Quantitative research) from multidisciplinary practitioners or involved in 146 pregnant inmates working in central prisons across the country, including 23 prisons, including female border enforcers Registered Nurses, Orthodontists, Social Workers, Psychologists, and Vocational Training and Training Academics Data were analyzed by using descriptive statistics such as Percentage, Frequency, Mean, Standard Deviation, Minimum and Maximum, and inferential statistics. The study found that there was a multidisciplinary team working with pregnant inmates under the Bangkok regulations. Overall, at the high level (mean 4.08, S.D. = 1.00), when considering each aspect, it was found that the samples had the most first-stage operations (mean 4.31, (S.D. = 0.95) and the least after-release care (mean 3.73, S.D. = 1.14). It was found that the sample group had problems and obstacles in the multidisciplinary team's work with pregnant inmates in the Central Prison as a whole at a high level, a mean of 4.03 , S.D. = 0.85), with the most problems with location restrictions (mean 4.14, S.D. = 0.83) and have the least coordination problems ($\bar{x}$ = 3.90, S.D. = 0.89), and the results of a study comparing the differences between general information and operations and problems and obstacles in the performance of the multidisciplinary team in caring for inmates of pregnant women in the central prison according to the city regulations found that different positions and genders hamper the practice of multidisciplinary teams in caring for pregnant inmates in the Bangkok Central Prison. There were statistically significant differences at the 0.05 level, different genders and prison locations. causing problems and obstacles in the work of the multi-disciplinary team under the operating process according to

The Bangkok Regulations. There was a statistically significant difference at the 0.05 level.

Keywords: Pregnant Inmate; Central Prison; Multidisciplinary Practice

บทนำ

ปัจจุบันในหลายๆ ประเทศต่างกำลังประสบปัญหาเรื่องความแออัดของจำนวนผู้ต้องขังที่นับวันจะมีเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาด้านการจัดการภายในเรือนจำ โดย 8 ใน 10 ประเทศในภูมิภาคอาเซียนเผชิญสถานการณ์ที่ประชากรผู้ต้องขังหญิงทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศอาเซียนที่ประสบปัญหาดังกล่าว อันเป็นที่มาของการเสนอ “ข้อกำหนดกรุงเทพ (The Bangkok Rules) เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อการดูแลผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการและการดูแลเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังขณะอยู่ในเรือนจำ ซึ่งประชากรผู้ต้องขังโดยรวมเป็นผู้ชาย ทำให้หลายๆ ครั้งการปฏิบัติและการดูแลกลุ่มผู้ต้องขังหญิงถูกละเลย แม้ว่าประชากรผู้ต้องขังหญิงจะเป็นกลุ่มประชากรผู้ต้องขังที่มีสัดส่วนน้อยกว่าสัดส่วนประชากรผู้ต้องขังชาย แต่ผู้ต้องขังหญิงเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลและปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับผู้ต้องขังชายตามหลักสิทธิมนุษยชน

การดูแลกลุ่มผู้ต้องขังหญิงยังมีอีกหลายมิติที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติม โดยเฉพาะ กลุ่มผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์ก่อนเข้าเรือนจำ โดยคดีที่กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงเล็งเห็นปัญหาและทรงร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยผลักดัน “ข้อกำหนดกรุงเทพ” ในเวทีสหประชาชาติ จนได้รับการรับรอง ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดแรกของไทยที่ได้รับการยอมรับในเวทีสหประชาชาติ (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2563)

ปัจจุบันมีเรือนจำกลาง 34 แห่ง โดยมีเรือนจำกลางที่มีแดนหญิงเพียง 23 แห่ง หากพิจารณาการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังในเรือนจำในปัจจุบัน ยังพบปัญหาและข้อบกพร่องหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำระหว่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการโดยทีมสหวิชาชีพในเรือนจำ ประกอบด้วย ผู้บังคับแดนหญิง พยาบาลวิชาชีพ นักทัณฑวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ ซึ่งบทบาทของทีมสหวิชาชีพยังไม่มีกระบวนการการทำงานร่วมกันที่ชัดเจนในส่วนของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ตั้งแต่กระบวนการรับตัว การดูแล การฝากครรภ์ การคลอด และภายหลังคลอด การเลี้ยงดูบุตรในเรือนจำ จนกระทั่งการคืนเด็กสู่ครอบครัวหรือญาติ รวมถึงการติดตามความเป็นอยู่ของเด็ก (จิตติธิดา ธิติธรรมพฤษ, 2563) จึงเป็นที่มาของการศึกษากระบวนการการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพที่ดูแลผู้ต้องขังหญิง

ตั้งครรกรรมตามกระบวนการข้อกำหนดกรุงเทพฯ และปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรกรรมในเรือนจำกลางเพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพที่ดูแลผู้ต้องขังตั้งครรกรรมตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ อย่างเหมาะสมต่อไป

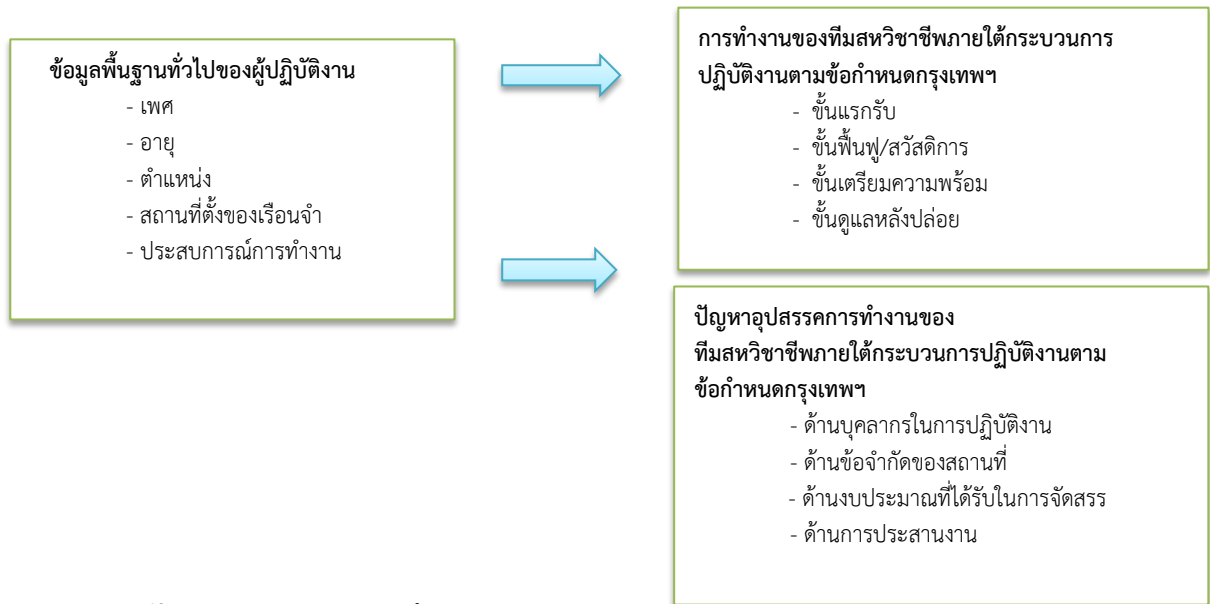
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพที่ดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรกรรมตามกระบวนการข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในเรือนจำกลาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรกรรมในเรือนจำกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณโดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้ 1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) 2) การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับสหวิชาชีพหรือผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรกรรมภายในเรือนจำกลางทั่วประเทศ ทั้งนี้ ได้ดำเนินการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 146 คน ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทุกคน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนที่สามารถนับเป็นจำนวนได้ครบถ้วน หรือที่สามารถระบุตำแหน่ง คุณสมบัติที่เฉพาะเจาะจง ด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรกรรมของเรือนจำกลาง ได้แก่ 1.ผู้บังคับแดนหญิง 2. พยาบาลวิชาชีพ 3. นักทันตวิทยา 4. นักสังคมสงเคราะห์/ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ 5. นักจิตวิทยา และ 6. นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Statistical inference) ที่ระดับ 0.05 ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significance) ที่ 0.05 และการเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธี Scheffe

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการศึกษา

การปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางมีผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การทำงานของทีมสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ

ตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ได้กำหนดขั้นตอนการทำงานให้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและเด็กติดผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อตัวเด็กมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับบทความ การดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์มีความสำคัญต่อสุขภาพที่ดีทั้งแม่และทารกในครรภ์ กล่าวว่า ในระหว่างตั้งครรภ์ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกๆ คือ การดูแลผู้ต้องขังตั้งครรภ์ให้มีทั้งสุขภาพร่างกายแข็งแรง และสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลให้ทารกในครรภ์แข็งแรงและสุขภาพดีตามไปด้วย (สังวาลย์ เตชะพงศธร, 2563) การปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นแรกเริ่ม 2. ขั้นฟื้นฟู/สวัสดิการ 3. ขั้นเตรียมความพร้อม และ 4. ขั้นดูแลหลังปล่อย จากผลการศึกษาการทำงานของทีมสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการทำงานของทีมสหวิชาชีพกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติงานในขั้นแรกเริ่มมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.95) และขั้นดูแลหลังปล่อยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 1.14) ซึ่งมีรายละเอียดรายด้านดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมการทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ

สรุปภาพรวมการทำงานของทีมสหวิชาชีพ ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตาม ข้อกำหนดกรุงเทพฯ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ขั้นแรกเริ่ม	4.31	0.956	มากที่สุด
2. ขั้นฟื้นฟู/สวัสดิการ	4.25	0.892	มากที่สุด
3. ขั้นเตรียมความพร้อม	4.03	1.041	มาก
4. ขั้นดูแลหลังปล่อย	3.73	1.144	มาก
รวม	4.08	1.008	มาก

กระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในขั้นแรกเริ่ม เป็นกระบวนการรับตัวผู้ต้องขังใหม่ เริ่มตั้งแต่การตรวจค้นต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ต้องหา ไม่ตรวจค้นภายในโดยละเมิดสิทธิ มีการอบรมปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ ตรวจร่างกาย จัดทำแฟ้มประวัติรายบุคคล การให้คำปรึกษา และการวางแผนรายบุคคล (Sentencing Plan) การจัดทำทะเบียนจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และแจ้งญาติ/สถานทูต ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการค้นตัวผู้ต้องขังหญิงโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ต้องขังมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.70) รองลงมา มีกระบวนการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.81) และมีการแจ้งญาติ/สถานทูต ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์น้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.96) ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในขั้นแรกเริ่มนั้น สอดคล้องกับกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ในการค้นตัวผู้ต้องขังหญิงโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ต้องขัง สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ 19 มาตรการการตรวจค้นต้องคำนึงถึงและเคารพต่อศักดิ์ศรีผู้ต้องขังหญิงและต้องดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่หญิงที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจค้นที่เหมาะสม และสอดคล้องกับขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ในการตรวจสอบสภาพจิตใจผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ 6 การตรวจสอบสุขภาพผู้ต้องขังหญิงขณะรับตัว ควรรวมถึงการตรวจที่ครอบคลุมเพื่อระบุความต้องการทางด้านสุขภาพขั้นพื้นฐาน

กระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในขั้นฟื้นฟู/สวัสดิการ เป็นกระบวนการจัดการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟู การฝึกวิชาชีพ ต้องผ่านการอบรมวิชาชีพอย่างน้อย 3 วิชาชีพ การให้การศึกษา ต้องได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ รวมถึงการส่งเสริมความสัมพันธ์ ครอบครัว การปฏิบัติธรรมตามศาสนาต่างๆ และการปรับสภาพอารมณ์และจิตใจ ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อนามัย ของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์มาก

ที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.73) รองลงมา มีการให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขังตั้งครั้งแรกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการดูแลตนเองในขณะตั้งครั้งแรก ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.70) และมีการจัดอบรมการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังหญิงตั้งครั้งแรกน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 1.08) ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในชั้นฟื้นฟู/สวัสดิการนั้น สอดคล้องกับกรมราชทัณฑ์ (2557) คู่มือปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ พ.ศ. 2557 ที่ได้ทำการศึกษาพบว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อนามัย ของผู้ต้องขังหญิงตั้งครั้งแรก สอดคล้องกับด้านสวัสดิการ ที่กำหนดให้มีการฝึกอบรมแก่ผู้ต้องขังที่ยังไม่เคยมีบุตรมาก่อน และที่เคยมีบุตรมาแล้วเพื่อให้มีความรู้ในการปฏิบัติตัวขณะกำลังตั้งครั้งแรก และหลังคลอดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการหรือให้ผู้ต้องขังหญิงยอมรับในการตั้งครั้งแรกและคลายความเครียด ในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขังตั้งครั้งแรกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการดูแลตนเองในขณะตั้งครั้งแรก

กระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในชั้นเตรียมความพร้อม เป็นการสำรวจพร้อม และจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และดูแลหลังปล่อย การติดต่อครอบครัว ประสานชุมชน ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนพ้นโทษทุกรายมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 1.01) รองลงมา มีการสำรวจความพร้อมด้านการมีงานทำ การประกอบอาชีพ ของผู้ต้องขังหญิงตั้งครั้งแรกก่อนพ้นโทษทุกราย ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 1.06) อย่างปกติสุข และมีการติดต่อครอบครัวก่อนผู้ต้องขังพ้นโทษทุกรายน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 1.04) ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างมีการจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนพ้นโทษทุกรายนั้น สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2557-2560) ข้อกำหนดที่ 45 เรือนจำควรใช้มาตรการทางเลือกอื่นๆ สำหรับผู้ต้องขังหญิงให้มากที่สุดในช่วงเวลาที่เหมาะสมเท่าที่สามารถกระทำได้ เช่น การลากลับบ้าน การใช้ทัศนสถานเปิด บ้านกึ่งวิถี รวมทั้งโปรแกรมและการทำงานบริการสังคม เพื่อช่วยในการปรับตัวก่อนพ้นโทษ

กระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในชั้นดูแลหลังปล่อย เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตในสังคม มีการติดตามผลในการดำเนินชีวิตและกลับสู่สังคม ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประสานกับชุมชนในพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามความเป็นอยู่ผู้ต้องขังหญิงภายหลังพ้นโทษทุกรายมากที่สุด ($\bar{x} = 3.84$, S.D. = 1.09) รองลงมา มีการให้ความช่วยเหลือในการประสาน ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้ต้องขังหลังพ้นโทษทุกราย ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 1.14) และมีการประเมินความต้องการด้านทุนประกอบอาชีพของผู้ต้องขังหญิงภายหลังพ้นโทษน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 1.17) ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในชั้นดูแลหลังปล่อยนั้น

สอดคล้องกับ ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ข้อกำหนดที่ 47 ควรจัดการดูแล ภายหลังปล่อยโดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน สำหรับอดีตผู้ต้องขังหญิงที่ ต้องการความช่วยเหลือด้านจิตใจ ด้านการแพทย์ ด้านกฎหมายและอื่นๆ เพื่อให้ผู้ต้องขัง ดังกล่าวสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับการ ปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางตามข้อกำหนด กรุงเทพฯ ในภาพรวม พบว่า ตำแหน่ง ที่แตกต่างกันมีการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวม แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.002^*$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ตำแหน่งที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ใน เรือนจำกลางตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ต่างกันเนื่องจากตำแหน่งวิชาชีพเฉพาะจะมีความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน มีบทบาท องค์ความรู้ ทักษะในการดูแลแตกต่างกัน เช่น พยาบาลวิชาชีพ นักสังคมสงเคราะห์ ขั้นฟื้นฟู/สวัสดิการ ขั้นเตรียมความพร้อม และ ขั้นดูแลหลังปล่อย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.001^*$, $P=0.000^*$, $P=0.004^*$) ตามลำดับ ในขณะที่ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์และเด็กเล็กต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน ดังนั้นตำแหน่งเฉพาะในแต่ละวิชาชีพจึงมีความสำคัญที่แตกต่างกันในการดูแลและช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ผู้ต้องขัง หญิงและเด็กติดผู้ต้องขัง โดยรูปแบบการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัว ส่งผลให้เด็ก มีความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกันตามไปด้วย (รัชนิ แก้วกา และคณะ, 2555) สอดคล้อง กับอัยลดา ราชตัน (2555) ที่ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความร่วมมือของ คณะอนุกรรมการสหวิชาชีพในการคุ้มครองสิทธิเด็กจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคการทำงานของคณะอนุกรรมการสหวิชาชีพจังหวัดลำพูน ยังมีลักษณะการทำงานที่ ประกอบไปด้วยผู้ประกอบการวิชาชีพหลายด้าน อาทิ นักวิชาชีพกฎหมาย และนักวิชาชีพด้าน การศึกษา จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่ต้องมาทำงานร่วมกัน อาจมีมุมมอง ต่อปัญหาที่แตกต่างกัน เนื่องจากนักวิชาชีพมีฐานคิดที่แตกต่างกัน (อัยลดา ราชตัน, 2555 : น. จ)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กับการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำกลางตาม ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวม

การปฏิบัติงานของทีม สหวิชาชีพ	เพศ	อายุ	ตำแหน่ง	สถานที่ตั้ง เรือนจำ	ประสบการณ์ การทำงาน
ชั้นแรกรับ	0.006*	0.999	0.128	0.384	0.198
ขั้นฟื้นฟู/สวัสดิการ	0.091	0.742	0.001*	0.416	0.224
ขั้นเตรียมความพร้อม	0.591	0.295	0.000*	0.469	0.274

ชั้นดูแลหลังปล่อย	0.280	0.876	0.004*	0.813	0.134
ภาพรวม	0.489	0.908	0.002*	0.521	0.309

ในขณะที่เพศ อายุ สถานที่ตั้งเรือนจำ และประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกันมีการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรรภ์ในเรือนจำกลางตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.489$, $P=0.908$, $P=0.808$, $P=475$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เพศที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรรภ์ในเรือนจำกลางตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ชั้นแรกรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.006^*$) เพศที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพแตกต่างกันเนื่องจากการทำงานกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรรภ์เพศหญิงจะมีบทบาทและเข้าถึงการดูแลมากกว่า เนื่องจากตำแหน่งของเรือนจำบางแห่งเป็นผู้ชายทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน เช่น พยาบาลวิชาชีพ นักทันตวิทยา ทำให้มีข้อจำกัดในชั้นแรกรับโดยเฉพาะการค้นตัวผู้ต้องขังตั้งครรรภ์เข้าใหม่ เป็นต้น ในขณะที่ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

2. ปัญหาอุปสรรคการทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ

ปัญหาอุปสรรคการทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ คือ ความขัดข้องที่เป็นเหตุให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรรภ์ภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ซึ่งประกอบด้วย 1. บุคลากรในการปฏิบัติงาน 2. ข้อจำกัดของสถานที่ 3. งบประมาณที่ได้รับในการจัดสรร และ 4. การประสานงาน จากผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{x}=4.03$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาข้อจำกัดของสถานที่มากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.14$, S.D. = 0.83) รองลงมามีปัญหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.11$, S.D. = 0.86) รองลงมามีปัญหางบประมาณที่ได้รับในการจัดสรร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$, S.D. = 0.83) และมีปัญหาการประสานงานน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณารายละเอียดปัญหาอุปสรรคการทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ แต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปภาพรวมการทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ

สรุปภาพรวมการทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. บุคลากรในการปฏิบัติงาน	4.11	0.863	มาก
2. ข้อจำกัดของสถานที่	4.14	0.835	มาก
3. งบประมาณที่ได้รับในการจัดสรร	3.98	0.837	มาก
4. การประสานงาน	3.90	0.890	มาก
รวม	4.03	0.856	มาก

ปัญหาด้านบุคลากรในการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและระเบียบที่เกี่ยวข้องตามคู่มือที่ใช้ในการปฏิบัติงานดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.71) รองลงมา คือ การได้รับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสิทธิของเด็กที่ควรจะได้รับเมื่อคลอด และต้องเลี้ยงดูภายในเรือนจำแก่ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วน ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.87) และเรือนจำมีอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ผู้หญิงที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์อย่างเพียงพอ น้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.89) สอดคล้องกับข้อกำหนดแมนเดลา จากการศึกษารวบรวมงานวิจัย และการศึกษาเอกสารทางวิชาการต่างๆ พบว่า ในประเทศไทย มีระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานที่ใช้ในการปฏิบัติงานดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง แต่ยังไม่มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับขั้นตอนและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ปฏิบัติงานดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ มีเพียงการจัดทำคู่มือฉบับย่อเกี่ยวกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง

ปัญหาด้านข้อจำกัดของสถานที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับเด็กแรกเกิดและเด็กติดผู้ต้องขังได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.80) รองลงมาการมีห้องแยกผู้ต้องขังตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง มีการจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมเป็นไปตามมาตรฐานด้านสุขลักษณะเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.78) และเรือนจำสามารถจัดพื้นที่เรือนนอนเฉพาะแยกให้กับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.91) สอดคล้องกับบทความของ ดนัยกันต์ จงเฟื่องปริญญา และศิริรัตน์ แอดสกุล (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพด้านแม่และเด็กติดผู้ต้องขังในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังมีลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง อาจมีข้อจำกัดในด้านสถานที่สำหรับบริหารทารกในเวลากลางวัน (Day Care) ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่

ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมภายนอกมากที่สุด ในบางเรือนจำด้วยข้อจำกัดของขนาดและโครงสร้างของเรือนจำและทัณฑสถานบางแห่งมีอยู่อย่างจำกัดคับแคบ ไม่สามารถแยกอาคารสำหรับบริบาลเด็กติดผู้ต้องขังโดยเฉพาะ

ปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับในการจัดสรร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการจัดสรรงบประมาณเฉพาะ เพื่อเป็นสวัสดิการสำหรับการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์อย่างเพียงพอมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.81) รองลงมาเป็นการจัดสรรงบประมาณเฉพาะเพื่อเป็นสวัสดิการในการดูแลเด็กที่ติดผู้ต้องขังอย่างเพียงพอ ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.82) และมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดอุปกรณ์ของเล่นเด็ก หรือสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กติดผู้ต้องขัง อย่างเพียงพอและเหมาะสมน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.86) สอดคล้องกับบทความของดนัยกันต์ จงเพื่องปริญญา และศิริรัตน์ แอดสกุล (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพมหานครด้านแม่และเด็กติดผู้ต้องขังในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าปัญหาด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังแม่ลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง เรื่องการจัดปัจจัยสี่ เช่น นม อาหารเสริม เครื่องอุปโภคบริโภค ฯลฯ สวัสดิการของแม่และเด็กในเรือนจำกรมราชทัณฑ์จัดให้เป็นรายคนโดยประมาณใช้การคาดการณ์งบประมาณ ซึ่งอาจจะเกิดปัญหางบประมาณไม่สมดุลกับจำนวนผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงที่มีลูกอ่อน และเด็กติดผู้ต้องขัง

ปัญหาด้านการประสานงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก โดยได้รับความร่วมมือเป็นเป็นเป็นอย่างดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.78) รองลงมาเป็นการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อขอรับการช่วยเหลือสงเคราะห์เครื่องอุปโภค บริโภค สำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.75) และมีการจัดประชุมทีมสหวิชาชีพเป็นประจำทุกเดือนน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.52, S.D. = 1.03) ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาด้านการประสานงานนั้น สอดคล้องกับถวิล คันธอุเลิศและคณะ (2550) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิง: ศึกษาเฉพาะกรณีทัณฑสถานหญิงกลาง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิงที่สำคัญที่สุดคือการติดต่อประสานงานกับทัณฑสถานหญิงกลาง

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.043^*$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เพศที่ต่างกันมีปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ด้านข้อจำกัดของสถานที่ และด้านการประสานงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.017^*$, $P=0.007^*$) ตามลำดับ ในขณะที่ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวม

ปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ	เพศ	อายุ	ตำแหน่ง	สถานที่ตั้งเรือนจำ	ประสิทธิภาพการทำงาน
ด้านบุคลากรในการปฏิบัติงาน	0.811	0.257	0.233	0.744	0.123
ด้านข้อจำกัดของสถานที่	0.017*	0.066	0.246	0.047*	0.044*
ด้านงบประมาณที่ได้รับในการจัดสรร	0.060	0.549	0.141	0.145	0.935
ด้านการประสานงาน	0.007*	0.775	0.153	0.431	0.242
ภาพรวม	0.043*	0.361	0.331	0.291	0.457

ในขณะที่อายุ ตำแหน่ง สถานที่ตั้งเรือนจำ และประสิทธิภาพการทำงาน ที่แตกต่างกันมีปัญหาอุปสรรคการทำงานของทีมงานสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.361$, $P=0.331$, $P=0.291$, $P=0.457$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสถานที่ตั้งเรือนจำต่างกันมีปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ด้านข้อจำกัดของสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.047^*$) เนื่องจากสถานที่ตั้งของเรือนจำมีส่วนในเรื่องขนาดของเรือนจำในแต่ละแห่ง จึงทำให้มีข้อจำกัดของสถานที่ และประสิทธิภาพการทำงานต่างกันมีปัญหาอุปสรรค การทำงานของทีมสหวิชาชีพภายใต้กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ด้านข้อจำกัดของสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.044^*$) ในขณะที่ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะระดับการปฏิบัติ

1.1 ปัญหาด้านบุคลากรในการปฏิบัติงาน ทำให้ทราบปัญหาการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและระเบียบที่เกี่ยวข้องตามคู่มือที่ใช้ในการปฏิบัติงานดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เรือนจำควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากร โดยการจัดการอบรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ตั้งครรภ์ เด็กติด

ผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังหลังคลอด เพื่อให้การปฏิบัติงานมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.2 กระบวนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในชั้นฟื้นฟู/สวัสดิการ การจัดอบรมการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์น้อยที่สุด เรือนจำควรจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ตามความต้องการของผู้ต้องขัง และควรประเมินความต้องการด้านทุนประกอบอาชีพของผู้ต้องขังหญิงภายหลังพ้นโทษ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ

1.3 ด้านการประสานงาน ปัญหาการประสานกับชุมชนในพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรือนจำควรให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการทำงานในด้านต่างๆ ในการช่วยเหลือสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค การติดตามและประเมินผล โดยผ่านกลไกของอาสาสมัครต่างๆ เพื่อช่วยสนับสนุนให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

2.1 กรมราชทัณฑ์ควรเพิ่มอัตรากำลังที่จำเป็นในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ต้องขังตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังหลังคลอด ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์ และจิตวิทยา เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 กรมราชทัณฑ์ควรส่งเสริมพัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ในเรื่องข้อกำหนดกรุงเทพฯ กฎ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ต้องขังตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังหลังคลอด และควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับขั้นตอน และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ต้องขังตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังหลังคลอด เพื่อใช้เป็นแนวทางในปฏิบัติงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

2.3 กรมราชทัณฑ์ควรสำรวจและจัดสรรงบประมาณของใช้อุปโภคและบริโภคเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังหลังคลอดบุตรให้เหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการ ได้แก่ ผ้าอ้อม นมบำรุงแม่เพื่อให้ให้น้ำนมบุตร สื่อหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้พัฒนาทักษะเด็กเล็กของเรือนจำต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 กรมราชทัณฑ์ควรจัดสรรสถานที่และสภาพแวดล้อมเป็นไปตามมาตรฐานด้านสุขลักษณะเหมาะสมกับผู้ต้องขังตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังหลังคลอด โดยจัดพื้นที่เฉพาะแยกให้กับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดและเด็กติดผู้ต้องขังให้ได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์.(2557). แผนปฏิบัติการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2557-2560). สืบค้นจาก: http://lad.correct.go.th/main/?page_id=1195 , สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2565.
- จิตติธิตา อธิธรรมพฤษ. (2563). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครธรรม ปีที่ 7 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน 2563, หน้า 376 – 393.
- दनัยกันต์ จงเพื่องปัญญาและรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล (2563) .การขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพมหานครด้านแม่และเด็กติดผู้ต้องขังในประเทศไทย. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2563 , หน้า 63 – 100.
- ถวิล คันธอุลิต และคณะ (2550) ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิง: ศึกษาเฉพาะกรณีทัณฑสถานหญิงกลาง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัชนี้ แก้วกา และคณะ. (2555). รายงานการวิจัยรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด-6 ปี ที่เหมาะสมของผู้ปกครองบ้านขอบเหล็กและบ้านทุ่งกุลารัฒนา ตำบลเก่ากลอย อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สังวาลย์ เตชะพงศธร (2563) . เทคนิคดูแลตัวเองระหว่างตั้งครรภ์อย่างมีสุขภาพดีทั้งแม่และทารกในครรภ์. สืบค้นจาก<https://www.nakornthon.com/.ac.th/เทคนิคดูแลตัวเอง>, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2563). รายงานแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลก. สืบค้นจาก[https:// www.tijthailand.org/th](https://www.tijthailand.org/th), สืบค้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2563.
- อัยลดา ราชตัน. (2555). การพัฒนาความร่วมมือของคณะกรรมการสหวิชาชีพในการคุ้มครองสิทธิเด็กจังหวัดลำพูน. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จ. สืบค้นจาก http://cmuir.cmu.ac.th/bitstream/6653943832/16954/2/mpa30955ir_abs.pdf , สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2565.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน
Legal Issues with Municipal Income, Collection and Allocation Cases

สมยศ ปัญญา¹, ศิวัช นุกูลกิจ², วิชัญ จันทรอินทร์³

Somyot Panyamak¹, Siwat Nukulkit², Wichan Chanin³

นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Master of Laws Faculty of Law and Political Science Northern College

Author for Correspondence: Email: somyot_pan@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน โดยพิจารณาจากปัญหาการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลและการจัดสรรเงินของเทศบาล 2) เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินของต่างประเทศและของประเทศไทย 3) เพื่อวิเคราะห์เสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิจัยจากเอกสารทางกฎหมาย ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดเก็บเป็นการบริหารรายได้ของเทศบาล เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ครบถ้วน เนื่องจากขาดเทคนิค วิธีการ รูปแบบ ในการวางแผนจัดเก็บ ประกอบกับผู้มีส่วนที่เสียมักหาช่องทางในการหลีกเลี่ยงไม่ยอมชำระภาษี และการจัดสรรเงินของเทศบาล เพื่อจัดทำโครงการบริการสาธารณะมักเกิดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ที่จัดทำ ผู้บริหารจะมุ่งเน้นไปที่ภูมิหลังในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นมากกว่าคุณธรรมจริยธรรม

2) กฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินซึ่งในหลายประเทศรายได้ของท้องถิ่นมาจากภาษี เป็นรายได้ที่ท้องถิ่นหามาได้เอง โดยท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดประเภทและอัตราภาษีเองภายใต้กรอบกำหนดของกฎหมายภาษีท้องถิ่น

3) จึงเสนอแนะเทศบาล ควรกำหนดนโยบายในการจัดเก็บภาษีโดยการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้ที่ชำระภาษีภายในกำหนดเวลา ควรจัดให้มีทีมงานบุคลากรรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ เพื่อดำเนินการเร่งรัดการจัดเก็บรายได้ และให้อำนาจในการดำเนินคดีแก่ผู้ชำระภาษีเกินกำหนดเวลา หรือ หลีกเลียง ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการจัดทำโครงการบริการสาธารณะ จากบุคคลภายนอก เป็นผู้แทนประชาชนในการทำหน้าที่ตรวจสอบการอนุมัติงบประมาณโครงการต่างๆ และให้คณะกรรมการตรวจสอบการจัดทำโครงการบริการสาธารณะ ออกแบบสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับความต้องการจัดทำโครงการบริการสาธารณะต่างๆ

คำสำคัญ : ปัญหาทางกฎหมาย; รายได้; การจัดสรรเงิน

Received:14/08/2565, Revised: 10/09/2565,Accepted:15/09/2565

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the legal problems related to municipal Income in the case of collection and allocation of money by considering the problem of collecting municipal Income and allocating money by the municipality 2) to study the law on municipal Income in the case of collecting and allocating money from abroad and in Thailand and 3) to analyze and propose amendments to the provisions of the law on municipal Income in the case of collection and appropriation of funds. It is a qualitative research by researching from legal documents both foreign and Thai. The tools were used interview forms and 10 key informants.

The research results revealed that 1) collecting is the municipality revenue management. The officers were unable to collect them in their entirety. Due to lack of techniques, methods, and formats in storage planning in addition, taxpayers often find ways to avoid tax payments and the allocation of municipal funds. In order to implement public service projects, there is often a disparity in the area provided. Executives will focus on the background of entering local executive positions rather than on morality. 2) Municipal Income laws in the case of collection and appropriation, in which in many countries local income comes from taxes. It is an income that the local people can earn by themselves. The local authority has the power to determine the types and rates of tax themselves within the framework of local tax laws. 3) It has suggested the municipality that should be established the tax collection policy by giving tax breaks to those who pay taxes within the deadline. There should be a team of personnel responsible for each area to expedite revenue collection and empower to prosecute taxpayers overdue

or avoid them; set up a committee to investigate the implementation of public service projects from outsiders act as a representative of the people in the duty to check the approval of various project budgets and the committee to examine the preparation of public service projects Design surveys for the needs of people in the area about the need for various public service projects.

Keywords : Legal Problems; Income; Money Allocation

บทนำ

อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครอง ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริต และการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกัน การก้าวก่ายการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250)

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) จึงถือเป็นการปกครองพื้นฐานรูปแบบหนึ่ง ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะรูปแบบการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยประสงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง แต่การที่ท้องถิ่นจะสามารถบริหารงานให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น จำเป็นต้องมีระบบในการจัดหารายได้และค่าใช้จ่ายในท้องถิ่น เพื่อจัดทำบริการสาธารณะตามความต้องการของราษฎรในท้องถิ่น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547:43) หลักการกระจายอำนาจการปกครอง จะต้องยึดถือหลักความเป็นอิสระขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย การบริหารงานบุคคล และการบริหารการเงินการคลัง ของตนเองภายใต้กรอบของกฎหมายและภายใต้หลักความเป็นรัฐเดี่ยวในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หลักการจัดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน ของรัฐในการบริหารราชการแผ่นดินโดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบการ จัดบริการสาธารณะระดับชุมชน ราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาครับผิดชอบการ ดำเนินภารกิจของรัฐในระดับประเทศและในระดับภูมิภาค และให้คำปรึกษา สนับสนุน และ กำกับดูแลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงเท่าที่จำเป็น และหลัก ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่งเสริมให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จรัส สุวรรณมาลา, 2558)

ปัจจุบัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมี 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการ วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 35/5), 2) เทศบาล มีนายกเทศมนตรี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบาย รับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาล ระเบียบ ข้อบังคับ เทศบัญญัติ และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ.2562) มาตรา 48), 3) สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 59), 4) กรุงเทพมหานคร มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบายและบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร สั่ง อนุญาต อนุมัติเกี่ยวกับราชการของกรุงเทพมหานคร (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 มาตรา 49), 5) เมืองพัทยา มีนายกเมืองพัทยาซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าผู้บริหาร มีอำนาจกำหนดนโยบายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเมืองพัทยาให้เป็นไปตามกฎหมาย และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเมืองพัทยา (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พุทธศักราช 2542 มาตรา 48)

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 จะมีบทบัญญัติให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการกระจายอำนาจการปกครอง ตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นก็ตาม แต่จากการดำเนินกิจกรรมบางอย่างของรัฐบาลส่วนกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมของประเทศไม่สามารถดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นแต่ละแห่งอย่างแท้จริง เช่น กรณีการจัดเก็บหรือจัดสรรเงิน ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น และเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยส่งเสริมบทบาททางด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลจะพัฒนามากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เทศบาลสามารถนำมาใช้เป็นรายจ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2537 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องรายได้ของเทศบาล ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาล ซึ่งพิจารณาจาก (1) การจัดเก็บและ (2) การจัดสรรเงินของเทศบาล
- 2) เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินของต่างประเทศและของประเทศไทย
- 3) เพื่อวิเคราะห์เสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ การวิจัยเชิงเอกสาร โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน ยึดหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายของต่างประเทศ ประกอบด้วย ประเทศฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ เครือรัฐออสเตรเลีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา และการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บ และการจัดสรรเงิน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่ถูกศึกษา เพื่อที่จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องนั้นๆ

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย** โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมทั้งสิ้น 8 คน ประกอบด้วย 1) รองนายกเทศมนตรีตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 2) รองนายกเทศมนตรีตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 3) ประธานสภาเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 4) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 5) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 6) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 7) อดีตผู้อำนวยการกองคลัง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ 8) อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีองค์ความรู้ และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาล

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ (guided interview) อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว แนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความ

ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยเทคนิคของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งเป็นเทคนิค และกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้ และความชำนาญ หรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บ และการจัดสรรเงิน นี้

การสัมภาษณ์ (interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ลักษณะนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เคร่งครัดในการตั้งคำถาม แต่ผู้วิจัยมีการตั้งคำถามหลักเอาไว้ ในการสัมภาษณ์ไม่เรียงคำถาม หรือในบางครั้งก็ถามนอกเหนือจากคำถามที่ได้ตั้งไว้ ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียง เพื่อเป็นการช่วยความจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้คณะผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ และได้มีการบันทึกภาพ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการถ่ายภาพ เพื่อนำมาสะท้อน/เตือนความจำ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถระลึกถึงบริบท/บรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการสังเกต และระหว่างการสัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่ม หากมีการนำภาพถ่ายต่างๆ ไปใช้ในการยืนยัน หรือใด ๆ ก็ตาม คณะผู้วิจัยขออนุญาตผู้ที่อยู่ในภาพก่อนเสมอ

4) การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย นำมาร่างเป็นแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็น และสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บ และการจัดสรรเงิน หลังจากนั้นนำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบที่ปรึกษาโครงการ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำเครื่องมือการวิจัยที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อนึ่ง ในขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

การหาคุณภาพของเครื่องมือ สามารถหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา รายชื่อ และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ออกแบบไว้ เพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา รายชื่อ และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับโดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและเสนอนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำหนังสือขอลงพื้นที่วิจัยจากวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น และหนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยส่งถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ทุกคน หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมด จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้า

งานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ที่ปรึกษา
ร่วม และปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตาม
เนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการ
วิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
หลังจากนั้น นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมา
วิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำ
ผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่
กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาล ซึ่งพิจารณาจาก (1) การจัดเก็บ
และ (2) การจัดสรรเงินของเทศบาล

(1) การจัดเก็บเป็นการบริหารรายได้ของเทศบาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มา
จาก ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย และรวมถึงอากรฆ่าสัตว์ เป็นต้น ซึ่งมี
สัดส่วนน้อย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ครบถ้วน เนื่องจากขาดเทคนิค วิธีการ
รูปแบบ ในการวางแผนจัดเก็บ ประกอบกับผู้มีหน้าที่เสียภาษีมักหาช่องทางในการหลีกเลี่ยง
ไม่ยอมชำระภาษี หรือชำระล่าช้าเกินกำหนดระยะเวลา (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
มาตรา 67)

(2) การจัดสรรเงินของเทศบาล เพื่อจัดทำโครงการบริการสาธารณะมักจะเกิด
ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ที่จัดทำ ผู้บริหารจะมุ่งเน้นไปที่ภูมิภาคในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหาร
ท้องถิ่นมากกว่าคุณธรรม จริยธรรมในการบริหาร กลับไปเน้นในด้านการให้ผลตอบแทนแก่ผู้
ที่ให้การสนับสนุนในการเข้าสู่ตำแหน่ง

2. กฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินของ
ต่างประเทศและของประเทศไทย

ในหลายประเทศอันได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สาธารณรัฐ
เกาหลีใต้ เครือรัฐออสเตรเลีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหรัฐอเมริกา รายได้ของ
ท้องถิ่นมาจากภาษี ซึ่งเป็นรายได้ที่ท้องถิ่นหาได้เอง โดยท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนด
ประเภทและอัตราภาษีเองภายใต้กรอบกำหนดของกฎหมายภาษีท้องถิ่นและการให้
คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากสำนักงานภาษีท้องถิ่นของกระทรวงกิจการภายใน ในส่วนรายจ่าย
สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเน้นการให้ความสำคัญกับ
สวัสดิการประชาชน ให้ความสำคัญกับรายจ่ายด้านนี้ การศึกษา วิศวกรรมโยธา งาน
ทะเบียน ในขณะที่รายจ่ายด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์จัดการสุขาภิบาล ป่าไม้และ
เกษตรกรรมเป็นรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลน้อยที่สุด
(พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2562 มาตรา 66)
อย่างไรก็ตามรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลอยู่บนหลักการการให้

ความสำคัญกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐานของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นบริการสาธารณะที่รัฐจำเป็นต้องจัดให้แก่ประชาชน

3. เสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการกระจายอำนาจการปกครอง หลักการกระจายอำนาจการปกครอง เป็นระบบการทำงานบริหารประเทศควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่าง ๆ มีอำนาจในการจัดการดูแล กิจการหลาย ๆ ด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการแทบทุกอย่างในท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแล ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดระบบของการกระจายอำนาจทางการปกครองไปสู่ท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ต้องทำอย่างทั่วถึง ตรงกับความต้องการของราษฎร และเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เพื่อเป็นกระบวนการให้การเรียนรู้ในระบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจะเป็นระบบของการกระจายอำนาจทางการปกครอง ไปสู่ท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ได้อย่างแท้จริง ตรงกับความต้องการของราษฎร และเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น

3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทศบาล ท้องถิ่นที่มีความเป็นเมือง หรือมีศูนย์กลางของความเป็นเมือง ซึ่งไม่มีความจำเป็นจะต้องเป็นท้องที่ตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด ท้องที่เทศบาลนั้น อยู่ภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชื่อว่า เทศบาล โดยองค์กรของเทศบาล ประกอบด้วยสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรีซึ่งมีนายกเทศมนตรีทำหน้าที่ผู้นำฝ่ายบริหาร ตาม พ.ร.บ.เทศบาล กำหนดให้นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารรายได้ของเทศบาล แหล่งรายได้ที่กฎหมายกำหนดให้เทศบาลจัดเก็บเองส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจากภาษีฐานแคบ ซึ่งมีสัดส่วนน้อย และยิ่งขาดความอิสระไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปรายได้ของเทศบาลมาจากการจัดเก็บภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้ การบริหารรายได้ของเทศบาล ควรกำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับภาษีอากรของท้องถิ่นให้รัดกุม ไม่เอื้อต่อการหลบเลี่ยงภาษี ควรมีการจัดเก็บให้ทั่วถึง ความสามารถในการจัดเก็บยังต้องแก้ไขโดยการปรับปรุงระเบียบ กฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

5) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรเงินของเทศบาล การจัดสรรเงินของเทศบาล เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทหนึ่งมาจากเทศบาลจัดเก็บเอง

กระบวนการการจัดสรรเงินของเทศบาล ควรมีความรวดเร็วและแน่นอน และมีความเหมาะสมในแต่ละปี เงินอุดหนุนจากส่วนกลางควรนำมาใช้ในกรณีเร่งด่วนในชุมชนต่างๆ ที่ได้รับความอย่างรวดเร็ว ควรจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ที่ตนจะได้รับ และต้องมีหลักเกณฑ์การจัดสรรที่โปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้

6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เทศบาลควรนำงบประมาณไปใช้อย่างเหมาะสม ควรมีการชี้แจงการใช้จ่ายงบประมาณให้แก่ประชาชนทราบ ควรมีการแต่งตั้งตัวแทนจากภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาล ประชาชนสามารถรับรู้ถึงการบริหารงบประมาณของเทศบาลด้วย ให้องค์กรเอกชนควบคุม ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาล เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในส่วนของการจัดเก็บควร และการจัดสรรงบประมาณ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอกเพื่อควบคุมด้านรายได้ และด้านการจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึง การจัดเก็บถือเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณ จึงต้องเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่และต้องทั่วถึง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน ในด้านการจัดเก็บเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ครบถ้วนเนื่องจากขาดเทคนิค วิธีการ รูปแบบ ในการวางแผนจัดเก็บ ประกอบกับผู้มีส่วนที่เสียอาจมีหากช่องทางในการหลีกเลี่ยงไม่ยอมชำระภาษี หรือชำระล่าช้าเกินกำหนดระยะเวลา และในด้านการจัดสรรเงินของเทศบาล เพื่อจัดทำโครงการบริการสาธารณะมักจะเกิดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ที่จัดทำ ผู้บริหารจะมุ่งเน้นไปที่ภูมิหลังในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นมากกว่าคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาล ซึ่งพิจารณาการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล รายได้ของเทศบาลมีแหล่งที่มาจาก (1) รายได้จัดเก็บเอง ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ อากรการฆ่าสัตว์ และอากรโรงหนังอื่น ๆ รายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับ รายได้จากทรัพย์สินของเทศบาล รายได้จากสาธารณูปโภค รายได้จากการพาณิชย์ รายได้อื่นที่กฎหมายกำหนด (2) ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุรา และ ภาษีสรรพสามิต ภาษีการพนัน ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมอสังหาริมทรัพย์ ค่าภาคหลวงแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม (3) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลในส่วนที่เทศบาลจะต้องทำหน้าที่จัดเก็บเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ประเภทการจัดเก็บภาษี ยังมีปัญหาในการจัดเก็บไม่ครบถ้วน ซึ่งเทศบาลอาจมีขนาดใหญ่อย่างเทศบาลเมือง หรือเทศบาลนคร พนักงานเจ้าหน้าที่อาจทำการจัดเก็บไม่ทั่วถึง และประการสำคัญที่เป็นอุปสรรค คือ ผู้มีหน้าที่ต้องชำระภาษีหลีกเลี่ยงไม่ยอมเสียภาษี สอดคล้องกับผลการวิจัย

ของศิริพร ยศมูล (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพการจัดหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการจัดหารายได้ของเทศบาล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดหารายได้มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารการจัดหารายได้ของท้องถิ่น และปัจจัยด้านสังคม ปัญหาและอุปสรรคต่อศักยภาพการจัดหารายได้ของเทศบาลตำบล คือ ระบบฐานข้อมูลภาษีไม่เป็นปัจจุบัน และปัญหาการจัดเก็บได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดหารายได้ของเทศบาลตำบล คือ การพัฒนาระบบแผนที่ภาษี การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บรายได้ และการอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บรายได้ให้แก่ประชาชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีท้องถิ่นให้แก่ประชาชน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา ถาปินตา (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสูญเสียทางการเงินของการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด พบว่า เทศบาลตำบลดอยสะเก็ดควรมีรายได้จากการจัดเก็บภาษี แต่จัดเก็บภาษีได้ต่ำกว่าที่ควรจะได้ เกิดความสูญเสียทางการเงิน ความบกพร่องดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างของกฎหมาย คณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่บุคลากร และประชาชนผู้ชำระภาษี ดังนั้น เทศบาลควรต้องมีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย ที่เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรายได้ ด้านประชาชนผู้ชำระภาษี ต้องให้ความรู้ความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ ชี้แจงแสดงถึงเหตุและผลของความสำเร็จในการชำระภาษี อีกทั้งผู้บริหาร ต้องให้ความสำคัญต่อการจัดเก็บรายได้ เพราะในอนาคตท้องถิ่นต้องพึ่งพาตนเอง และเจ้าหน้าที่บุคลากรต้องมีความความเข้าใจทางด้านกฎหมายมาปฏิบัติงานในการจัดเก็บรายได้

ประเด็นการจัดสรรเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล เทศบาลจะต้องมีจัดสรรเงินเพื่อเป็นรายจ่ายในกิจการต่างๆ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งกำหนดประเภทรายจ่าย ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง เงินตอบแทนอื่น ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่น ๆ เงินอุดหนุน รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพันหรือตามที่กฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ในการใช้จ่ายเงินของเทศบาลจะต้องเป็นไปในการจัดทำบริการสาธารณะ ปัญหาการจัดสรรเงินงบประมาณของเทศบาลส่วนมากจะเป็นการใช้จ่ายตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ เช่น การพัฒนา การสร้างโครงการต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นการบริการสาธารณะที่ไม่ทั่วถึง ทั้งนี้อุปสรรคอาจเกิดจากความเหลื่อมล้ำในแต่ละพื้นที่เนื่องจากผู้บริหารเทศบาลมาจากการเลือกตั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของรวิวรรณ อินทวิชา (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษามีพบว่า ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดมหาสารคาม ทราบดีว่าท้องถิ่นเป็นผู้จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีป้าย ภาษีที่จัดเก็บจากท่านในปัจจุบัน คือภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และมีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่าผู้มีหน้าที่เสียภาษีให้กับท้องถิ่น คือ ผู้ที่มีรายได้ในปีภาษีนั้นๆ โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่ชำระภาษีโรงเรือน และที่ดิน

โดยภาษีโรงเรือน และที่ดิน คือภาษีที่เก็บจากเจ้าของที่ดินที่มีโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างในครอบครอง

2. กฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินของต่างประเทศและของประเทศไทย ในหลายประเทศรายได้ของท้องถิ่นมาจากภาษี ซึ่งเป็นรายได้ที่ท้องถิ่นหาได้เอง โดยท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดประเภทและอัตราภาษีเอง ภายใต้กรอบกำหนดของกฎหมายภาษีท้องถิ่นและการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากสำนักภาษีท้องถิ่นของกระทรวงกิจการภายใน ในส่วนรายจ่ายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเน้นการให้ความสำคัญกับสวัสดิการประชาชน ให้ความสำคัญกับรายจ่ายด้านนี้ การศึกษา วิศวกรรมโยธา งานทะเบียน ในขณะที่รายจ่ายด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์การจัดการสุขภาพ ป่าไม้และเกษตรกรรมเป็นรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลอยู่บนหลักการการให้ความสำคัญกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐานของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นบริการสาธารณะที่รัฐจำเป็นต้องจัดให้แก่ประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2546) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า ในต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ได้รับรายได้ของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของท้องถิ่นจะมีแหล่งที่มา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าใช้บริการและค่าธรรมเนียม 2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล (3) ภาษีธุรกิจมาตรฐาน และเงินภาษีท้องถิ่น ส่วนของประเทศญี่ปุ่นนั้น แหล่งที่มาของรายรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) รายได้จากภาษี 2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง และ3) เงินกู้ยืม

3. เสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน ประกอบด้วย 1) หลักการกระจายอำนาจการปกครอง เป็นระบบการทำงานบริหารประเทศควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่าง ๆ มีอำนาจในการจัดการดูแลกิจการหลาย ๆ ด้านของตนเอง 2) การจัดระบบของการกระจายอำนาจทางการปกครองไปสู่ท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ต้องทำอย่างทั่วถึง ตรงกับความต้องการของราษฎร และเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น 3) ท้องถิ่นที่มีความเป็นเมือง หรือมีศูนย์กลางของความเป็นเมือง ซึ่งไม่มีความจำเป็นจะต้องเป็นท้องที่ตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด ท้องที่เทศบาลนั้น อยู่ภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชื่อว่า เทศบาล โดยองค์กรของเทศบาล ตาม พ.ร.บ.เทศบาล 4) แหล่งรายได้ที่กฎหมายกำหนดให้เทศบาลจัดเก็บเองส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจากภาษีฐานแคบ ซึ่งมีสัดส่วนน้อย และยิ่งขาดความอิสระไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปรายได้ของเทศบาลมาจากการจัดเก็บภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้ การบริหารรายได้ของเทศบาล ควรกำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับภาษีอากรของท้องถิ่นให้รัดกุม ไม่เอื้อต่อการหลบเลี่ยงภาษี ควรมีการจัดเก็บให้ทั่วถึง 5) รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทหนึ่งมาจากเทศบาลจัดเก็บเอง กระบวนการการจัดสรรเงินของเทศบาล ควรมีความรวดเร็วและแน่นอน และมีความเหมาะสมในแต่ละปี เงินอุดหนุนจากส่วนกลางควร

นำมาใช้ในการณีเร่งด่วนในชุมชนต่างๆ ที่ได้รับความอย่างรวดเร็ว ควรจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ที่ตนจะได้รับ และต้องมีหลักเกณฑ์การจัดสรรที่โปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเชวรินทร์ กองผา (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ด้านการจัดเก็บภาษีรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี เกิดจากท้องถิ่นจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินได้น้อย ควรนำแบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรม หรือให้มีการปฏิบัติงานภาคสนาม ทำความเข้าใจกับพื้นที่ให้มากเพื่อจะได้มีความกล้าตัดสินใจ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผล อภิปรายผลการวิจัย เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงิน ในด้านการจัดเก็บเทศบาลไม่สามารถจัดเก็บได้ครบตามจำนวนผู้มีหน้าที่เสียภาษี ซึ่งบางรายหลบเลี่ยงภาษี หรือเสียภาษีน้อยกว่าความเป็นจริง และ การจัดทำโครงการบริการสาธารณะเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเกิดความไม่เสมอภาค ผู้มีอำนาจจัดการมุ่งเน้นไปที่ภูมิหลังในการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นมากกว่าคุณธรรมจริยธรรมในการบริหาร เห็นแก่บุญคุณหรือพวกพ้อง ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ดังนี้

(1) ควรออกกฎหมาย กำหนดนโยบายในการจัดเก็บภาษีโดยการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้ที่ชำระภาษีภายในกำหนดเวลา และเพิ่มบทกำหนดโทษในอัตราที่สูงแก่ผู้ชำระภาษีเกินกำหนดเวลา หรือ หลีกเลียง หรือพยายามหลีกเลียงเพื่อไม่ต้องชำระภาษี

(2) ควรออกกฎหมาย เพื่อดำเนินการเร่งรัดการจัดเก็บรายได้ และให้อำนาจในการดำเนินคดีแก่ผู้ชำระภาษีเกินกำหนดเวลา หรือ หลีกเลียง หรือพยายามหลีกเลียงเพื่อไม่ต้องชำระภาษี

(3) ควรออกกฎหมาย ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการจัดทำโครงการบริการสาธารณะ จากบุคคลภายนอก เป็นผู้แทนประชาชนในการทำหน้าที่ตรวจสอบการอนุมัติงบประมาณโครงการต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความเหลื่อมล้ำของฝ่ายบริหารในการพิจารณาจัดทำโครงการในพื้นที่

(4) ควรออกกฎหมาย กำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบการจัดทำโครงการบริการสาธารณะ ออกแบบสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับความต้องการจัดทำโครงการบริการสาธารณะต่างๆ ให้ทั่วทุกพื้นที่แล้วเสนองบประมาณไปยังฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล

ในการวิจัยครั้งต่อไปจะได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติของผู้บริหารท้องถิ่น เนื่องจากในการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาการด้าน

การศึกษาในท้องถิ่นให้เทียบเท่ากับสถาบันการศึกษาที่ได้มาตรฐานต่างๆ ซึ่งจะต้องเริ่มต้นจากตัวผู้บริหารจะต้องมีพื้นฐานการศึกษาที่สูงๆ จึงจะเริ่มพัฒนาการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้

ข้อค้นพบจากการวิจัย

การจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล รายได้ของเทศบาลมีแหล่งที่มาจาก 1) รายได้จัดเก็บเอง 2) ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ 3) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ในส่วนพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้ เทศบาลมีรายได้จากภาษีอากรค่าธรรมเนียม และเงินรายได้ ตามที่กำหนดในมาตรา 23 ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดรายได้ของ เทศบาล โดยให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเรื่องรายได้บางประเภท โดยเฉพาะด้านภาษี แต่ทางเทศบาลไม่สามารถจัดเก็บได้ครบถ้วนตามจำนวนผู้มีหน้าที่เสียภาษี ทั้งนี้อุปสรรคอาจเกิดจากขั้นตอน วิธีการตรวจสอบข้อมูลของผู้มีรายได้ยังไม่รัดกุม ส่วนพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2562 เทศบาลอาจมีรายได้ด้านภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้

การจัดสรรเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล เทศบาลจะต้องมีจัดสรรเงินเพื่อเป็นรายจ่ายในกิจการต่างๆ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2562 ซึ่งกำหนดประเภทรายจ่าย ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง เงินตอบแทนอื่น ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่น ๆ เงินอุดหนุน รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพันหรือตามที่กฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ในการใช้จ่ายเงินของเทศบาลจะต้องเป็นไปในการจัดทำบริการสาธารณะ

เสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ของเทศบาลกรณีการจัดเก็บและการจัดสรรเงินโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) หลักการกระจายอำนาจการปกครอง เป็นระบบการทำงานบริหารประเทศควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่าง ๆ มีอำนาจในการจัดการดูแล กิจการหลาย ๆ ด้านของตนเอง 2) การจัดระบบของการกระจายอำนาจทางการปกครองไปสู่ท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ 3) ท้องถิ่นที่มีความเป็นเมือง หรือมีศูนย์กลางของความเป็นเมือง ซึ่งไม่มีความจำเป็นจะต้องเป็นท้องที่ตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด ท้องที่เทศบาลนั้น อยู่ภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชื่อว่า เทศบาล โดยองค์กรของเทศบาล ตาม พ.ร.บ.เทศบาล 4) แหล่งรายได้ที่กฎหมายกำหนดให้เทศบาลจัดเก็บเองส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจากภาษีฐานแคบ ซึ่งมีสัดส่วนน้อย และยังขาดความอิสระไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปรายได้ของเทศบาลมาจากการจัดเก็บภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้ 5) กระบวนการการจัดสรรเงินของเทศบาล ควรมีความรวดเร็วและแน่นอน และมีความเหมาะสมในแต่ละปี เงินอุดหนุนจากส่วนกลางควรนำมาใช้ในกรณีเร่งด่วนในชุมชนต่างๆ ที่

ได้รับความอย่างรวดเร็ว ควรจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ที่ตนจะได้รับ และต้องมีหลักเกณฑ์การจัดสรรที่โปร่งใส ประชาชนตรวจสอบ

บรรณานุกรม

จรัส สุวรรณมาลา. (2558). **การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น บนเส้นทางการกระจายอำนาจของไทยในศุลอำนาจในการเมืองการปกครองไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า

เขาวินทร์ กองผา. (2560). **ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวางอำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2546). **ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มาตรา 35/5

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496(แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ.2562), กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มาตรา 48

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มาตรา 59

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มาตรา 49

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พุทธศักราช 2542 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มาตรา 48

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, มาตรา 250

รวีวรรณ อินทวิชา.(2560). **การศึกษาการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองจังหวัด**. วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2560, หน้า 249-259.

วาสนา ถาปินตา.(2554). **ความสูญเสียทางการเงินของการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด**. วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ 4 ฉบับที่1 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2554, หน้า 126-138

ศิริพร ยศมูล. (2557). **การศึกษาศักยภาพการจัดหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ , มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและ
ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

Academic Administration of Kasetwisai Technical Colleges Roi Et Province

อาภรณ์ ไชยภูมิ¹, พัชรีย์ ศีลารัตน์²

Aporn Chaiyaphoom², Patcharee Silarat²

วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Kasetwisai Technical Colleges, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Author for Correspondence: Email: Silarat03@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประชากรที่ใช้ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งห้าด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด ($\bar{X} = 4.36$) ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ($\bar{X} = 4.30$) ด้านงานสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.29$) ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.27$) และด้านงานวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.24$) จากการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองที่หลากหลาย สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี มีการส่งเสริมและพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ : การบริหารงาน; วิชาการ ; วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย

Received:03/09/2565, Revised:03/11/2565, Accepted:10/11/2565

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the condition of academic administration of kasetwisai Technical College Roi Et Province 2) to make policy and practical recommendations for academic administration of Kasetwisai Technical College Roi Et Province. The population used was administrators, teachers and educational personnel of kasetwisai Technical College. Roi Et Province totaling 75 people. The instrument used in this research was a questionnaire with a confidence value of 0.85. The statistics

used for data analysis were: mean and standard deviation; and the formulation of policy recommendations.

The findings were as follows : The overall 5 aspect in academic administration conditions of Kasetwisai Technical College Roi Et Province were at high mean level. The highest mean level was the aspect of academic service, library service ($\bar{X} = 4.36$) bilateral vocational education system ($\bar{X} = 4.30$) teaching media information technology ($\bar{X} = 4.29$) teaching and learning curriculum development ($\bar{X} = 4.27$) and the field of measurement and evaluation ($\bar{X} = 4.24$). There were some suggestions from this study; the college should develop the library as self-learning resources. Support budget for procurement of media, innovation and technology. Teachers should be encouraged and developed in teaching and learning.

Keywords : Administration; Academic; Kasetwisai Technical College

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าขององค์ความรู้ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่หลากหลายตามความจริงอย่างรู้เท่าทันต่อวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วสามารถกล่าวได้ว่าการศึกษาคือเครื่องกำหนดระดับความเจริญของสังคม สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 17) ในยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แบ่งการบริหารงานในสถานศึกษาไว้ 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารทรัพยากร ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา และฝ่ายวิชาการ และในส่วนของฝ่ายวิชาการได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้ ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านงานวัดผลและประเมินผล ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และด้านงานสื่อการเรียนการสอน จากขอบข่ายงานของฝ่ายวิชาการ จะเห็นว่าภารกิจที่ต้องทำของผู้บริหารในการบริหารงานมีมากมาย ความสำคัญของงานวิชาการในการบริหารการศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นงานหลัก และเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาอีกด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบที่ใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาอันเป็นพื้นฐานการศึกษาทุกระดับ การที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ที่เหมาะสมกับหน้าที่ที่กล่าวมานั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมาย หากผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานวิชาการแล้ว บทบาทหน้าที่ซึ่งเป็นภารกิจของหน่วยงานก็สามารถดำเนินไปด้วยความก้าวหน้า และการทำงานอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎี และมีหลักทางวิชาการยอมรับ (ธีรวุฒิ เพชรวิโรจน์, 2554 : 13)

วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นสถานศึกษาหนึ่งที่เปิดดำเนินการจัดการศึกษาตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีชื่อเดิมของสถานศึกษาคือ วิทยาลัยการอาชีพเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และทำการเปิดการเรียนการสอน 7 แผนกวิชา คือ สาขาวิชาช่างยนต์ สาขาวิชาช่างกลโรงงาน สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ และสาขาวิชาการโรงแรม ทุกแผนกวิชาที่เปิดการจัดการศึกษาสถานศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาทางด้านวิชาการมาโดยตลอดจากเป้าหมายและจุดเน้นของการพัฒนาสถานศึกษา จะเห็นว่างานวิชาการคือตัวกำหนดในการจัดการของสถานศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ และถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการศึกษาจากการติดตามผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2661 -2563) เกี่ยวกับผลการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-net) พบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าระดับชาติไม่ถึงร้อยละ 50 และจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักศึกษาทุกชั้น (วิชาสามัญ) โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีหรือดีเยี่ยมต่ำกว่าร้อยละ 50 ของผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละสาขา แต่ละชั้นปี (ข้อมูลงานวัดผลและประเมินผล วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด) และข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันทักษะวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษาที่เป็นตัวแทนอาชีวศึกษาจังหวัด เพื่อเข้าร่วมการแข่งขันในทักษะ และทักษะพื้นฐานในแต่ละปี และได้รับรางวัลระดับภาคและระดับชาติมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับประเภทและสาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอน งานวิชาการถือเป็นส่วนที่ต้องรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องและเป็นไปตามจุดเน้นของยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียน พัฒนาสถานศึกษา ให้มีความเป็นเลิศ ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

ในฐานะผู้วิจัยที่ต้องดูแลในฝ่ายวิชาการ จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในปัจจุบัน จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการในขอบข่ายงาน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านงานวัดผลและประเมินผล ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และด้านงานสื่อการเรียนการสอน เสนอต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นไปตามเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งสิ้น 75 คน รวมทั้งหัวหน้าแผนกวิชา และหัวหน้างานฝ่ายวิชาการ ในการตอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ในการตอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งได้แก่ หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชีและหัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร หัวหน้าสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ หัวหน้าสาขาวิชาช่างยนต์ หัวหน้าสาขาวิชาช่างกลโรงงาน หัวหน้าสาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง หัวหน้าสาขาวิชาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ หัวหน้าสาขาวิชาการโรงแรม หัวหน้าสาขาวิชาเทคนิคพื้นฐาน หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล และหัวหน้าสาขาวิชาสามัญสัมพันธ์ หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หัวหน้างานวิทยบริการและห้องสมุด และหัวหน้างานสื่อการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เพื่อวิจัยการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการงาน (Check list)

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ (Content Validity) และความครอบคลุมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 มีเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนคิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ Frequency ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปแปลผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1. แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและ รายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ (n=75)			
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	อันดับ
ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด	4.36	0.29	มาก	1
ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	4.30	0.27	มาก	2
ด้านงานสื่อการเรียนการสอน	4.29	0.31	มาก	3
ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน	4.27	0.33	มาก	4
ด้านงานวัดผลและประเมินผล	4.24	0.31	มาก	5
รวม	4.29	0.30	มาก	

จากตารางที่ 1. พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด ($\bar{X}$ = 4.36, S.D = 0.29) รองลงมาด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ($\bar{X}$ = 4.30, S.D = 0.27) ด้านงานสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.29, S.D = 0.31) ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D = 0.33) และด้านงานวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.24, S.D = 0.31)

2. ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ระดับวิทยาลัย) พบว่า วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย ควรมีการติดตามให้คำปรึกษา ร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

สอนอย่างต่อเนื่อง ควรมีการนิเทศ กำกับติดตามการประเมินหลักสูตร การปรับปรุงพัฒนา และรายงานผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา และวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาหลักสูตร และจัดทำหลักสูตรใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการตามยุคสมัย

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (ระดับฝ่ายวิชาการ) พบว่า ฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย ควรสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในวิทยาลัย ให้เห็นความสำคัญและให้ร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาอย่างน้อยสองปีต่อ 1 ครั้ง ควรกำกับ ติดตามการแจ้งข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทั่วถึง และให้ทราบทุกคน และควรมีการเปิดบ้านวิชาการ (Open House) ในระดับสถานศึกษา/อำเภอ/จังหวัด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่เปิดในสถานศึกษา

ด้านงานวัดผลและประเมินผล

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ระดับวิทยาลัย) พบว่า วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัยควรมีการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูทุกภาคเรียน ควรจัดทำคลังข้อสอบในรูปออนไลน์ของแต่ละวิชา แต่ละสาขาวิชา เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สอดคล้องตามสถานการณ์โควิด และควรจัดอบรม ประชุมปฏิบัติการ ให้กับครูในด้านการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล อย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องตามสถานการณ์โควิด

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (ระดับฝ่ายวิชาการ) พบว่า ฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัยควรจัดทำคู่มือ และเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลายในแต่ละวิชา และควรพัฒนาเป็นคลังข้อสอบที่อยู่ในรูปออนไลน์ ควรนำผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลการเรียนมาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคเรียนต่อไป และควรวางแผนและจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาครูในด้านการสร้าง และการหาคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผล

ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ระดับวิทยาลัย) พบว่า วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย และเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการสืบค้นข้อมูลแบบดิจิทัล

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (ระดับฝ่ายวิชาการ) พบว่า ฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัยควรให้มีการจัดทำแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด เพื่อเพิ่มช่องทางสำหรับการเรียนการสอน ควรสร้างความตระหนักให้ครูและนักเรียนได้เห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ในยุคดิจิทัล หรือในยุคของโลกออนไลน์ เพื่อเน้นการเข้าถึงข้อมูล และเก็บข้อมูลการเข้าใช้บริการห้องสมุดของครู นักเรียน นักศึกษา เพื่อรายงานให้วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย ได้ทราบ และเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ระดับวิทยาลัย) พบว่า วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแนวทางการจัดการศึกษาร่วมกับ สถานประกอบการ ชุมชน สังคม และควรมีการวางแผนและตระหนักถึงผลที่ได้จากการนิเทศ นักศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (ระดับฝ่ายวิชาการ) พบว่า ฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเทคนิค เกษตรวิสัย ควรจัดทำคู่มือ ปฏิทินการออกนิเทศนักศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งในรูปแบบการ นิเทศภายใน และการนิเทศรูปแบบออนไลน์ ควรวางแผนและจัดทำโครงการเพื่อประชุม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ และควรสร้างความ ตระหนักถึงผลที่ได้จากการนิเทศนักศึกษา เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ด้านงานสื่อการเรียนการสอน

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ระดับวิทยาลัย) พบว่า วิทยาลัยเทคนิคเกษตร วิสัย ควรจัดอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ที่สอดคล้อง กับรายวิชาต่าง ๆ ให้กับบุคลากรที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด ควรจัดให้มีการประกวดสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และควรจัดงบประมาณ ให้เหมาะสมกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (ระดับฝ่ายวิชาการ) พบว่า ฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเทคนิค เกษตรวิสัย ควรส่งเสริมให้ครูเห็นความสำคัญของการผลิตสื่อ การใช้สื่อประกอบการสอนทุก รายวิชา โดยเฉพาะสื่อประเภทออนไลน์ที่ต้องใช้สอนในช่วงสถานการณ์โควิด และควร วางแผนและจัดทำโครงการอบรมเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและโครงการประกวดสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

จากการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารฝ่ายวิชาการให้ ความสนใจการพัฒนาการบริหารวิชาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร สถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็น อย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นเพียง ส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสอดคล้องกับ งานวิจัยสถิติ เทศาราช และคณะ (2565 : 424-425) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและแนว ทางการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D = 0.58) ทั้งหกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านการ

บริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) ด้านการบริหารงานแผนกวิชาที่เปิดสอน 3) ด้านพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ด้านการบริหารงานวัดผลและประเมินผล 5) ด้านวิทยบริการและห้องสมุด และ 6) ด้านสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับ คำใบ้ แก้วสะพาน (2562 : 81) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยครูปากเซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.29) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประเด็นสำคัญ และสามารถนำมาอภิปรายแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหาร

สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำ ตารางสอน ตารางเรียน ร่วมกับ แผนกวิชาต่าง ๆ และสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนให้ตรงตามหลักสูตร และ รายงานผลการปฏิบัติงานของงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามลำดับขั้น และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนในสถานศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการ จุดหมาย และหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ตลอดจนระเบียบการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสว่าง สัตย์ธรรม (2557 : 94-95) ได้ทำศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านแผนกวิชา ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านวิทยบริการและห้องสมุด ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D = 0.71)

2.ด้านงานวัดผลและประเมินผล พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการสอบมาตรฐานวิชาชีพพร้อมกับแผนกวิชา และมีการรายงานผลการประเมินตามระเบียบ จัดตั้ง คณะกรรมการรวบรวมผลการเรียนที่ได้รับการอนุมัติแล้วส่งงานทะเบียน และจัดตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบผลการให้ระดับคะแนนก่อนเสนอเพื่อขออนุมัติผลการเรียนการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา ศรีทิพย์ราษฎร์ (2563 : 85-89) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานวัดผลและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D = 0.22) เช่นเดียวกับคำใบ้ แก้วสะพาน (2562 : 81) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงาน

บริหารงานวิชาการของวิทยาลัยครูปากเซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการ ของวิทยาลัยครูปากเซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.29) ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ

3. ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหาร มีการแต่งตั้งบุคลากรควบคุมดูแลห้องสมุด จัดหาหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ เข้าห้องสมุดให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีการวางแผนพัฒนาการบริการห้องสมุด และศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสกลิต เทศราช และคณะ (2565 : 424-425) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D = 0.58) ทั้งหกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) ด้านการบริหารงานแผนกวิชาที่เปิดสอน 3) ด้านพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ด้านการบริหารงานวัดผลและประเมินผล 5) ด้านวิทยบริการและห้องสมุด และ6) ด้านสื่อการเรียนการสอน

4. ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการติดต่อประสานงานกับแหล่งงาน และสถานประกอบการ เพื่อการจัดหาที่ฝึกงาน ให้กับ นักเรียน นักศึกษา มีการวางแผนร่วมกับสถานประกอบการในการนิเทศ ติดตามการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และมีการวัดผลและประเมินผล ควบคุม กำกับดูแล และแก้ปัญหาต่าง ๆ และประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกสถานศึกษาด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และวางแผนร่วมกับสถานประกอบการในการนิเทศ ติดตามการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และมีการวัดผลและประเมินผล ควบคุม กำกับ ดูแล และแก้ปัญหาซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิทยา ศรีทิพย์ราษฎร์ (2563 : 85-89) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการวิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานวัดผลและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D = 0.22) รองลงมาด้านการบริหารงาน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับมาก สอดคล้องกับสว่าง สัตย์ธรรม (2557 : 94-95) ได้ทำศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการบริหารงาน

วิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1.การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านแผนกวิชา ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านวิทยบริการและห้องสมุด ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D = 0.71)

ด้านงานสื่อการเรียนการสอน พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน เสนอโครงการ รายงานผลการปฏิบัติงานของงานสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับขั้น อำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ครูในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน และแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ ดูแล บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และให้บริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ การใช้ห้องโสตทัศนศึกษา และวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ ในการนิเทศติดตามการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ และวางแผนจัดหา จัดทำการให้บริการสื่อการเรียนการสอน โสตทัศนูปกรณ์ และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคำใบ แก้วสหวาง (2562 : 81) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยครูปากเซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ ของวิทยาลัยครูปากเซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.29) ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ สอดคล้องกับสว่าง สัตย์ธรรม (2557:94-95) ได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1.การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านแผนกวิชา ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านวิทยบริการและห้องสมุด ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D = 0.71)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 ด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน มีประเด็นที่สถานศึกษา มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด คือมีการรายงานและเผยแพร่หลักสูตรสู่สาธารณชน ดังนั้นสถานศึกษาควรหาแนวทางให้มีการปฏิบัติให้มากขึ้น และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น มี

การส่งเสริมและพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนครูเข้าอบรม สัมมนา เกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

1.2 ด้านงานวัดผลและประเมินผล มีประเด็นที่สถานศึกษา มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ มีการส่งเสริมพัฒนาครูให้เข้าใจในระเบียบ และการพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลดังนั้นสถานศึกษาควรหาแนวทางให้มีการปฏิบัติให้มากขึ้น และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น มีการประเมินเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินของครูผู้สอนให้ได้มาตรฐาน ควรมีการวัดผลหลากหลายรูปแบบ ชัดเจนและรวบรวมผลอย่างถูกต้องแม่นยำที่สุด ต้องเน้นตามความเป็นจริงเพื่อเห็นคุณภาพของการเรียนการสอนให้เป็นไปตามระเบียบ

1.3 ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด มีประเด็นที่สถานศึกษา มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด คือพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังนั้นสถานศึกษาควรหาแนวทางให้มีการปฏิบัติให้มากขึ้นควรเพิ่มงบประมาณในการจัดแหล่งเรียนรู้ภายใน เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมให้กับตนเองได้สะดวกรวดเร็ว และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น มีการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองที่หลากหลาย สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ควรเพิ่มให้เป็นห้องสมุดนวัตกรรมสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา และความต้องการของผู้เรียน

1.4 ด้านงานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี มีประเด็นที่สถานศึกษา มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด คือจัดประชุม สัมมนาครูฝึก ครูนิเทศ เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาจัดการเรียนการสอนอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี ดังนั้นสถานศึกษาควรหาแนวทางให้มีการปฏิบัติให้มากขึ้น และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น มีการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ พร้อมทั้งให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องการจัดอาชีพศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการอื่น ๆ

1.5 ด้านงานสื่อการเรียนการสอน มีประเด็นที่สถานศึกษา มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด คือมีการประกวดสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาควรหาแนวทางให้มีการปฏิบัติให้มากขึ้น ควรพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ครูในการใช้และผลิตสื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษา การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี อย่างเพียงพอ

ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยตามข้อเสนอแนะ 5 ด้าน ในด้านงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานวัดผลและประเมินผล ควรมีมาตรฐาน ควรมีการวัดผลหลากหลายรูปแบบ ชัดเจนและรวบรวมผลอย่างถูกต้องแม่นยำที่สุด ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุดควรหาแนวทางให้มีการปฏิบัติให้มากขึ้นควรเพิ่มงบประมาณในการจัดแหล่งเรียนรู้ภายใน ด้านงานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี ควรจัดประชุม สัมมนาครูฝึก ครูนิเทศ เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาจัดการเรียน

การสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และด้านงานสื่อการเรียนการสอน ควรพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ครูในการใช้และผลิตสื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษา ไปพัฒนาด้านวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยที่ได้ศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้พบปัญหาจากการวิจัยในครั้งนี้จึงข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้วิชาการแก่ชุมชน

3. ข้อค้นพบในการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้ศึกษาครั้งนี้ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีปัญหาการพัฒนาหลักสูตร ควรมีการติดตามให้คำปรึกษา ร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และควรมีการเปิดบ้านวิชาการ (Open House) ในระดับสถานศึกษา/อำเภอ/จังหวัด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่เปิดในสถานศึกษา ด้านงานวัดผลและประเมินผล มีปัญหาการนิเทศการสอน ควรมีการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูทุกภาคเรียน ด้านงานวิทยบริการและห้องสมุด มีปัญหาด้านงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย และเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการสืบค้นข้อมูลแบบดิจิทัล และด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีปัญหาไม่มีแผนที่ออกนิเทศนักศึกษาอย่างชัดเจน ควรจัดทำคู่มือ ปฏิทินการออกนิเทศนักศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งในรูปแบบการนิเทศภายใน และการนิเทศรูปแบบออนไลน์

บรรณานุกรม

คำใบ แก้วสะพาน(2562). **การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยครูปากเซประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, หน้า 81.

ธีรวุฒิ เพชรวิโรจน์. (2554). **การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, หน้า 13.

- วิทยา ศรีทิพย์ราษฎร์. (2563). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 85-89.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์, หน้า 121.
- สถิต เทศาราช และคณะ. (2565). ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5 “การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Research to Make A CHANGE) วันที่ 29 มีนาคม 2565 มหาวิทยาลัยราชธานี, หน้า 424-425.
- สมศักดิ์ ไพค่านาม. (2558). การบริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. ประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนาเพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2 วันที่ 18-19 มิถุนายน วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา, หน้า 300.
- สว่าง สัตย์ธรรม. (2557). สภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, หน้า 94-95.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2550). โครงการศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย เล่มที่ 1 : การศึกษาในระดับมหภาค. กรุงเทพฯ:อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์, หน้า 17.

ธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ

Dhamma Dassana for Propagating Buddhism

to Foriegners of Sudhiro Bhikkhu

แม่ชีจารุวรรณจักรภักดี¹, ภัทรชัย อุทาพันธ์², ประสงค์ พรหมศรี³

MaecheeJarawanChatarapakdee¹, Phattharachai Uthaphan², Prasong Promsri³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: E-mail: phattrachan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ 3) วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ พระภิกษุไทยจำนวน 4 รูป พระภิกษุชาวต่างชาติจำนวน 3 รูป และฆราวาสชาวต่างชาติ จำนวน 7 คน (รวม 14 รูป/คน) แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า: ธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท คือ วิสัยทัศน์ทัศนะหรือความเห็น ที่ผ่านการกลั่นกรอง ใคร่ครวญพิจารณาจากประสบการณ์ตรงทั้งทางโลกและทางธรรมด้วยวัจนภาษา คือ การตรัสสอนด้วยถ้อยคำอันเหมาะสมแก่ผู้ฟัง และอวัจนภาษา มีพุทธจริยาที่ตรงตามสมควรแก่สถานการณ์ บริบทสังคม ศักยภาพ จริตนิสัยของผู้ฟัง และหลักธรรมที่เหมาะสมกับบุคคลในการพัฒนาจิต

ธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ คือ การใช้หลักธรรมทรรศน์เผยแผ่แบบ 3 2 4 ได้แก่ การใช้แนวทาง 3 ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา รูปแบบ 2 ประการ ได้แก่ การใช้ วัจนภาษา คือ ด้วยการพูด เข้าใจง่าย สุภาพ อ่อนโยน และการใช้ อวัจนภาษา คือ ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และวิธีการ 4 ได้แก่ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัสได้

วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ ท่านได้ยึดมั่นในหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านรูปแบบการสอนด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษา และด้วยวิธีการ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัสได้ สอนชาวต่างชาติและพุทธศาสนิกชนให้ผู้ปฏิบัติสัมผัสถึงปริยัติที่ถ่องแท้ ปฏิบัติที่ถูกต้อง และปฏิเวธอันเที่ยงธรรม นำไปสู่ผลเป็นคุณสัมปันโน

คำสำคัญ : ธรรมทรรศน์; การเผยแผ่พุทธศาสนา; ชาวต่างชาติ

Received: 15/08/2565, Revised: 04/10/2565, Accepted: 07/10/2565

Abstract

This research has the objectives; 1) to study DhammaDassana in Theravada Buddhist propagation, 2) Sudhiro Bhikkhu's Dhamma Dassana for Theravada Buddhist propagation for the foreigners, and 3) to analyze Sudhiro Bhikkhu's Theravada Buddhist propagation for the foreigners. The researcher studied form Tipitaka, Buddhist commentaries, books, texts and related research and in-depth interview from four Thai Buddhist monks, three foreign Buddhist monks, and 7 foreign laymen totaling 14, and then presented the descriptive data for and analysis.

The research results were found that Dhamma Dassana in Theravada Buddhist propagations are vision, outlook, and opinion through moderation, scrutiny, and consideration from secular and moral experience with verbal which is the proper language for the listeners. Nonverbal is well-Buddhist behavior in proper situation, social context, potentiality, sense of listeners and appropriate Dhamma with persons to develop their mind.

Sudhiro Bikkhu's Dhamma Dassana for Buddhist propagation for the foreigners is Buddhist propagation called 3, 2, 4 models. It is Threefold training called Sila, Meditation, and Wisdom. 2 model is consisted of verbal with easy understanding, polite, and nice talking. Nonverbal is consisted of teaching to know, learning by doing, comfortable practice.

Sudhiro's Theravada Buddhist propagation for the foreigners is held with The Threefold training called Sila, Meditation, and Wisdom trough verbal and nonverbal teaching including teaching to know, learning by doing, and comfortable practice for foreigners and Buddhists. The followers knew the theory of practice, and they properly practice, understand thoroughly to reach result of the enlightenment.

Keywords: Dhamma Dassana; Buddhist Propagation; Foreigners

บทนำ

หลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ในคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี ทรงมีพุทธประสงค์ที่จะโปรดเวไนยชนทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ถึงสันติสุขที่แท้จริงจึงได้ทรงตัดสินพระทัยเริ่มประกาศพระพุทธศาสนาทำให้มีพระสงฆ์สาวกเกิดขึ้นในเบื้องต้น 60 องค์ จากนั้นพระพุทธเจ้าได้ส่งพระสาวก 60 รูปไปแสดงธรรมด้วยความกรุณา กล่าวว่า “ครั้งนั้นมีพระอรหันต์ในโลก 61 รูป พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์” ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีรูปในตาน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม (วินย.4/32/39) แต่นั้นมาจึงถือได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจหลักของพระสงฆ์สาวกทั้งหลาย อันมีพระบรมศาสดาทรงเป็นผู้นำตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ และแม้หลังพุทธปรินิพพาน พระสงฆ์สาวกทั้งหลายก็ยังคงเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระพุทธดำรัสในเบื้องต้น โดยมีพระธรรมวินัยที่ทรงแสดงไว้บัญญัติไว้ดีแล้วเป็นศาสดาแทนพระพุทธองค์ และเมื่อมีเหตุอันอาจทำให้ความเข้าใจพระธรรมวินัยคลาดเคลื่อนหรือลบล้างไป ก็จะมีการทำสังคายนา ในปี พ.ศ. 235 มีการสังคายนาครั้งที่ 3 ขึ้น ณ โอศากการาม กรุงปาตลีบุตร ประเทศอินเดีย มีพระสงฆ์ประชุมกัน 1,000 รูป มีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธาน พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นองค์อุปถัมภ์เป็นเวลา 9 เดือน จากนั้นได้จัดส่งพระธรรมทูต ออกไปประกาศพระพุทธศาสนาในภูมิภาคต่างๆถึง 9 สาย โดยสายที่ 8 พระโสณะและพระอุตระเถระได้เดินทางไปเผยแผ่ยังดินแดนสุวรรณภูมิประเทศหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน ได้แก่ประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและอินโดนีเซีย ทำให้ไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธเถรวาทจากอินเดียมาตั้งแต่สมัยนั้น (การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, 2556)

กาลเวลาล่วงเลยมาหลายยุคสมัย พระพุทธศาสนายังคงเป็นศาสนาหลักของประเทศไทย และอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ โดยพุทธบริษัทชาวไทยได้มีศรัทธาอย่างมั่นคงในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบมา และมีพระสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรมเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตตามแนวทางอันประเสริฐ เป็นผู้ดำรงรักษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ดีแล้ว เป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนั้นจนเกิดผลขึ้นในตนอย่างแจ่มชัดแล้วนำประสบการณ์ในธรรมนั้นมาเผยแผ่แก่พุทธบริษัททั่วไปอย่างกว้างขวาง แม้กาลเวลาจะล่วงไป ยุคสมัยและบริบทสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร พระสงฆ์ก็ยังคงทำหน้าที่เผยแผ่ธรรม สืบอายุพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงราวปี พ.ศ. 2413 - 2492 หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ท่านได้ฟื้นฟูและเผยแผ่แนวทางการปฏิบัติ

กรรมฐานให้แพร่หลายในทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีศิษยานุศิษย์ศึกษาและปฏิบัติตามมากมายทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ต่างมุ่งมั่นปฏิบัติกรรมฐานอย่างได้ผล จนถึงปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มขยายไปยังชาติตะวันตก โดยเฉพาะในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา ทวีปออสเตรเลียและกลุ่มประเทศโอเชียเนียเนื่องจากวิวัฒนาการของโลกสมัยใหม่ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางและการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้าและขยายตัวอย่างรวดเร็ว นอกจากการเผยแผ่ในหมู่ชาวพุทธแล้ว ยังพบว่าชาวต่างชาติ ต่างศาสนา ก็มีความสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นทั้งการศึกษาปริยัติ และหลักการปฏิบัติทางจิต เช่น หลักการทำสมาธิ หลักธรรมคำสอนในพระสูตรต่างๆ หรือ แม้แต่การสวดมนต์ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยุโรปได้ให้เสรีภาพในการศึกษาศาสนาและการนับถือศาสนาต่างๆมากขึ้น ทำให้ชาวต่างชาติได้สัมผัสผลจากการศึกษาและการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนขึ้นด้วย เช่น ในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้มีการทดลองนำเอาวิธีการเจริญสติตามแนวพุทธ (Mindfulness Meditation) มาช่วยแก้ปัญหาพบว่าผลจากการฝึกเจริญสติช่วยแก้ปัญหาได้ในหลายๆด้าน เช่น ลดความเครียดลดระยะเวลาเจ็บปวดของอาการไมเกรน และลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม และยังมีตัวอย่างของการยอมรับที่เห็นได้ชัด เช่น การประกาศให้พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาสำคัญในประเทศอิตาลี รวมทั้งการนำแนวทางการปฏิบัติสมาธิไปประยุกต์ใช้ในงานสาขาอาชีพต่าง ๆ ในบางประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษได้นำเอาการฝึกสมาธิไปสอนในโรงเรียนประถม และได้จัดชั่วโมงการฝึกสมาธิลงในตารางเรียนในโรงเรียน มีการจัดการบรรยายเรื่องสมาธิศึกษา(Meditation Study) ในมหาวิทยาลัยต่างๆ และยังมีการส่งเสริมการศึกษาในเรื่องการเจริญสติ และการศึกษาสมาธิในอีกหลายประเทศที่ยังไม่ได้กล่าวถึง ซึ่งเป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์สาวกที่สืบต่อมาอย่างไม่ขาดสายนั่นเองต่อมาในยุคหลังเริ่มมีชาวต่างชาติเข้ามาขอบวชและศึกษาปฏิบัติธรรมในวัดต่างๆแต่ก็ยังไม่มียุทธบาทมากนัก จนมาถึงท่านพระพรหมวชิรญาณ (โรเบิร์ต สุมะโฮ) หรือพระอาจารย์สุเมโธลูกศิษย์ชาวต่างชาติรูปแรกที่มาขอบวชและศึกษาอยู่กับพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) แห่งวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากที่ท่านได้ศึกษาและปฏิบัติจนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีความมั่นคงในใจแล้วจึงได้เดินทางกลับไปเยือนประเทศบ้านเกิดของท่านคือประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างนั้นท่านได้แวะพำนักที่วัดพุทธปทีป ใกล้กรุงลอนดอน ซึ่งอยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และเป็นวัดไทยแห่งแรกในสหราชอาณาจักรตั้งอยู่ที่เมืองวิมเบิลดัน ลอนดอน ประเทศอังกฤษ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, วัดพุทธปทีป, 2564) กาลต่อมามูลนิธิสงฆ์แห่งประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายจะเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การฝึกพระภิกษุในประเทศตะวันตก โดยมีสำนักสงฆ์บ้านแฮมสเต็ด (The Hampstead Buddhist Vihara) ณ เมืองลอนดอนเป็นจุดเริ่มต้นสำนักสงฆ์แห่งนี้มีความเหมาะสมพอสมควร แต่คณะสงฆ์ก็เห็นข้อดีของการมีสิ่งแวดล้อมที่สงบกว่า เช่น บรรยากาศในชนบท จึงสร้างวัดป่าขึ้นในประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1979

(พ.ศ. 2522) โดยดัดแปลงบ้านที่ทรุดโทรมหลังหนึ่งในเวสต์ซัสเซกซ์ (West Sussex) ในเวลาต่อมาสถานที่นี้จึงเป็นที่รู้จักกันในนามว่า Chithurst Buddhist Monastery หรือวัดป่าจิตตวิเวก (Cittaviveka) เมื่อมีวัดที่เหมาะสมขึ้นแล้ว มีจำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้งเริ่มมีการฝึกสิลธรา (Siladhara) มีทั้งผู้ที่ต้องการจะมาฝึกมาปฏิบัติในวัด และผู้ที่ต้องการจะถวายปัจจัยสนับสนุนวัด ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้ต้องก่อตั้งวัดสาขาเพิ่มอีกหลายแห่ง ทั้งในอังกฤษ และประเทศอื่น ๆ ขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งศูนย์กลางการสอน ปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่ขึ้น ณ วัดอมราวตี (Amaravati Buddhist Monastery) ในปี ค.ศ. 1884 (พ.ศ. 2527) ซึ่งเป็นที่พำนักเผยแผ่ธรรมส่วนใหญ่ของพระอาจารย์สุเมโธ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, พระพรหมวชิรญาณ (โรเบิร์ต สุเมโธ), 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ประเทศตะวันตกจะมีความเจริญก้าวหน้าสามารถพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อชีวิตที่สะดวกสบายยิ่งขึ้น แต่กระนั้นก็เริ่มหันมาให้ความสนใจศึกษาด้านการพัฒนาจิตใจ สนใจหลักคำสอนและแนวทางการปฏิบัติในพระพุทธศาสนามากขึ้น เนื่องจากความอึดอัดในวัตถุนิยมที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการให้เกิดความสุขได้อย่างแท้จริง เมื่อชาวต่างชาติสนใจใฝ่รู้พระพุทธศาสนามากขึ้น ก็จำเป็นต้องต้องมีพระสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรมมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ มีแนวทางและวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติตามพระธรรมวินัยอย่างได้ผล เป็นต้นแบบแห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติในยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวท่านสุธีโรภิกขุหรือพระครูวินัยธรเชาวนพิทย์ สุธีโร เจ้าอาวาสวัดป่ากาญจนภิเษกและประธานสงฆ์วัดมกุฏกวีมุตติคีรี เป็นพระสงฆ์ไทยรูปหนึ่งที่ได้ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง จึงได้ทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งภาษาไทยในประเทศไทยและภาษาอังกฤษในต่างประเทศ เป็นที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสของคณะศิษย์ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสทั้งชาวไทยและนานาชาติ จนได้เกิดการรวมกลุ่มของคณะศิษย์ชาวอังกฤษก่อตั้งพุทธเมตตาสมาคมแห่งสหราชอาณาจักร (Buddha Metta Society UK) ขึ้นในสหราชอาณาจักร โดยได้จดทะเบียนเป็นองค์กรการกุศลที่ต้องตามกฎหมายของประเทศอังกฤษและดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านสุธีโรภิกขุ เช่น การจัดการอบรมสมาธิตามเมืองต่างๆทั่วประเทศอังกฤษ การแสวงบุญในประเทศอินเดีย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และประเทศไทย มีชาวต่างชาติจำนวนมากที่สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมธรรมะนี้ นอกจากนี้ยังมีชาวต่างชาติตั้งใจมาขอบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุและแม่ชีในพระพุทธศาสนา รวมทั้งพระภิกษุและแม่ชีที่บวชในประเทศอังกฤษ และประเทศอื่น ๆ ก็ได้เดินทางมาเพื่อศึกษาธรรมกับท่านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งท่านสามารถอธิบายหลักธรรมเป็นภาษาอังกฤษ ด้วยสำนวนภาษาและวิธีการที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเข้าถึงจิตใจของชาวต่างชาติ จนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับธรรม
ทรรศ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ โดยมีจุดมุ่งหมายในการเผย
แผ่ของสุธีโรภิกขุ ซึ่งจะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ มาปรับใช้เพื่อพัฒนาการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติในมิติต่างๆ ให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่
ประโยชน์ คือ การแบ่งปันความสงบสุขจากภายในสู่ความความสงบสุขของสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาธรรมทรรศ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาธรรมทรรศ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ
3. เพื่อวิเคราะห์ธรรมทรรศ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลักและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อวิเคราะห์ธรรมทรรศ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

- 1) ขั้นรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก และข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารวารสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป
- 2) ขั้นสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)
- 3) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทำการแยกแยะ จัดประเภท ข้อมูล การสัมภาษณ์เพื่อทำการวิเคราะห์ อธิบายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย
- 4) ขั้นนำเสนอผลงานการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาแสดงด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

สรุปผลการศึกษา

ธรรมทรรศ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาธรรมทรรศ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ดำเนินการตามแนวทางแห่งพระพุทธจริยา และพุทธดำรัสเบื้องต้นในการส่งสาวกออกไปประกาศพระพุทธศาสนา คือ ยึดหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ชนเป็นอันมากโดยการแสดงธรรมที่มีความงามทั้งในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด แม้พระพุทธองค์เองก็ทรงเสด็จออกเผยแผ่ธรรม โดยการใช้ วัจนภาษา คือการตรัสสอนด้วยถ้อยคำอันเหมาะสมแก่ผู้ฟัง ควรแก่เหตุการณ์ และ อวัจนภาษา ผ่านพุทธจริยาที่งดงามเหมาะสมแก่สถานการณ์และบริบทสังคม ทรงพิจารณาถึงศักยภาพ จริตนิสัยของผู้ฟัง และทรงเลือกเฟ้นธรรมที่สอดคล้องกับความสามารถของมนุษย์ที่พอจะฝึกฝนได้ เพื่อ

ยกระดับจิตใจจนสามารถพัฒนาให้เกิดปัญญา พิจารณาเห็นเหตุปัจจัยตามเป็นจริงได้ในที่สุด อันนำมาซึ่งความเคารพศรัทธาเลื่อมใส ส่งผลให้มีผู้เข้าถึงความสิ้นทุกข์มีสันติสุขอันไพบูรณ์ เป็นจำนวนมากและหมู่พระสาวกก็ได้รื้อฟื้นเอาธรรมทรรศการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นมรดกธรรมอันประเสริฐจากองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบมา โดยพระสงฆ์สาวกทั้งหลายนั้นล้วนเป็นผู้ตั้งมั่นในศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้นแบบ ส่งเสริมให้พุทธบริษัททั้งหลายได้ช่วยกันรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย ศรัทธาที่มั่นคง ส่งผลให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงจนปัจจุบัน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติของท่านสุธีโรภิกขุ ก็เป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการนำ หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาออกไปประกาศแก่ชาวโลก ก่อให้ประโยชน์สุขแก่มหาชนอย่างกว้างขวางตามพระพุทธปณิธานในการส่งพระสาวกออกประกาศพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนด้วย

ธรรมทรรศการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ

ท่านสุธีโรภิกขุ ใช้ธรรมทรรศในการเผยแผ่ คือ หลักธรรมทรรศในรูปแบบ 3, 2, 4 ได้แก่ ใช้หลักธรรมทรรศแนวทางไตรสิกขา 3 คือ 1. ศีล คือ ความ “ระวัง” สำรวมกาย วาจา ให้เรียบร้อย ระวังการกระทำและคำพูด ไม่ให้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ศีล มีใช้กฎข้อบังคับสำหรับชาวพุทธ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับมนุษย์ในการฝึกฝนอบรมตน 2. สมาธิ คือ ความ “ตั้งใจ” รักษาใจให้ตั้งมั่น ความตั้งใจแน่วแน่ ในทุกสิ่งที่คิด ทุกกิจที่ทำ และทุกคำที่พูด ไม่ให้หวั่นไหวไปตามอารมณ์ภายใน หรือปัจจัยภายนอก สมาธิ คือ วิธีการฝึกฝนจิตให้มีคุณสมบัติพิเศษ คือ บริสุทธิ์ ตั้งมั่น และคล่องตัว 3. ปัญญา คือ ความ “ใคร่ครวญ” ให้เกิดความรอบรู้และเข้าใจสรรพสิ่งตามเป็นจริง จนสามารถอยู่กับความจริงนั้นๆ ได้โดยไม่เป็นทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือร้าย พอใจหรือไม่พอใจก็ตาม ปัญญา คือ ความสามารถในการเข้าใจสรรพสิ่งตามเป็นจริงและสามารถยอมรับความจริงเหล่านั้นได้โดยไม่เป็นทุกข์ใช้หลักธรรมทรรศรูปแบบ 2 ประการ ได้แก่ 1. วัจนภาษา คือ เผยแผ่ด้วยการพูด การบรรยาย การสอน การสนทนา ตอบปัญหาทั่วไป ในสถานที่และช่วงเวลาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สุกภาพ อ่อนโยน และ 2. อวัจนภาษา คือ เผยแผ่ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้สนใจใฝ่ศึกษา ด้วยกิริยาอาการสงบ สำรวม มีสัจฉาจารวัตรตรงตามแนวทางพระกรรมฐาน การยืน เดิน นั่ง การขบฉัน การนุ่งห่มจีวร การใช้สอย และดูแลรักษาบริวารต่าง ๆ ด้วยความมีสติ มีความสำรวมระวังในทุกอิริยาบถ ไม่แสดงความโกรธหรือแสดงอารมณ์ใด ๆ โดยขาดสติ ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นเกิดความประทับใจ และมีความเลื่อมใสศรัทธา เป็นเหตุนำมาซึ่งความเชื่อถือ เชื่อฟัง และเชื่อมั่นได้ในที่สุด และใช้หลักธรรมทรรศวิธีการ 4 ได้แก่ 1. สอนให้รู้ คือ สอนด้วยการชี้แนะและให้ข้อมูลที่ถูกต้องอย่างชัดเจน เป็น ปริยัติที่ถ่องแท้ 2. ทำให้ดู คือ ทำตนให้เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ถูกต้องดังแก่ผู้อื่น เป็น ปฏิบัติที่ถูกต้อง 3. อยู่ให้เห็น คือ ดำเนินชีวิตให้ผู้อื่นเห็นด้วยตาอย่างชัดเจนว่าสิ่งที่ท่านแนะนำสั่งสอนนั้นทำได้จริง และเห็นผลได้จริง เป็นปฏิเวธอันเที่ยงธรรม และ 4. เย็นให้สัมผัสได้ คือ การดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข สงบเย็น และเป็นประโยชน์ ให้ผู้อื่นสามารถรับรู้และ

สัมผัสได้ในทุกสถานการณ์ เป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้ที่อยู่ใกล้ ให้เกิดศรัทธาและมีความเชื่อมั่นว่า หากปฏิบัติตามแล้วย่อมมีคุณสมบัติเช่นเดียวกัน คือเป็น “คุณสัมปันโน ผู้ถึงพร้อมด้วยคุณ” โดยท่านสุธีโรภิกขุ สอนการปฏิบัติสมาธิภาวนาตามแนวทางสติปัฏฐานสี่ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่าด้วยการเจริญสติพิจารณาสี่อย่าง คือ พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิตและ การพิจารณาธรรม โดยท่านจะเน้นหลักธรรมที่มีเหตุผลเป็นสากลหลีกเลี่ยงเรื่องที่เป็นความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ไม่โจมตีคำสอนตามความเชื่อที่แตกต่างกัน เปิดกว้างรับฟังความเห็นของผู้มาศึกษา เมื่อชาวต่างชาติมีความสนใจใฝ่รู้มากขึ้น ท่านสุธีโรภิกขุก็จะใช้วิธีการสนทนา ถาม-ตอบปัญหา และค่อยๆ อธิบายให้ความกระจ่างไปโดยลำดับตามพื้นฐานและความสนใจของแต่ละบุคคล ด้วยสำนวนภาษาอังกฤษที่เรียบง่าย ชัดเจน และอ่อนโยน ในรูปแบบของท่าน ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจน โดยมีเนื้อหาตามความสนใจของชาวต่างชาติ บนพื้นฐานหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์ธรรมทรรศนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติของท่านสุธีโรภิกขุนั้น ท่านมีแนวทางที่เด่นชัดที่สุดคือการดำรงตนอยู่ในหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ท่านเป็นผู้มีศีลคือความสำรวมกาย วาจา ให้เรียบร้อยอยู่เสมอ ระวางการกระทำและคำพูด ไม่ให้เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน ท่านสุธีโรภิกขุ เป็นผู้ที่มีสมาธิ คือมีจิตใจที่ตั้งมั่น มีความตั้งใจอันแน่วแน่ในทุกสิ่งที่คิด ทุกกิจที่ทำ และทุกคำที่พูด ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ภายใน หรือปัจจัยภายนอก มีการรักษาคิดให้มีสมาธิ จนมีคุณสมบัติพิเศษ คือบริสุทธิ์ ตั้งมั่น และคล่องตัว และท่านสุธีโรภิกขุ เป็นผู้ที่มีปัญญา คือ มีความรอบรู้สรรพสิ่งตามเป็นจริง ด้วยความเข้าใจ จนสามารถอยู่กับความจริงนั้นๆ ได้อย่างไม่เป็นทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือร้าย พอใจหรือไม่พอใจ ท่านไม่เคยแสดงอารมณ์อันเป็นโทษใดๆ ท่านมีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เด่นชัด คือ รูปแบบการใช้ วัจนภาษา คือ เผยแผ่ด้วยการพูด การบรรยาย การสอน การสนทนา ตอบปัญหาทั่วไป ด้วยภาษาอังกฤษที่เข้าใจง่าย สุภาพ อ่อนโยน เหมาะแก่การอภัยของผู้ฟัง และการใช้ อวัจนภาษา คือ เผยแผ่ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ท่านสุธีโรภิกขุได้ดำเนินตามพุทธจริยาและพุทธปณิธานของพระพุทธองค์ที่ทรงมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก ท่านได้อนุเคราะห์ชาวต่างชาติด้วยเมตตาไม่ว่าใกล้หรือไกล ท่านก็เดินทางไปตามค่านิยมทั่วโลก เพื่อสั่งสอนอบรมแนะนำชนทั้งหลายเหล่านั้นให้เข้าถึงทางแห่งการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ด้วยวิธีการ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัสได้ ผ่านทางกิจกรรมธรรมะต่างๆ ด้วยปรีติที่ถ่องแท้ ปฏิบัติที่ถูกต้อง และปฏิเวธอันเที่ยงธรรม ปรากฏผลเป็นคุณสัมปันโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมที่ประจักษ์ได้ ให้ชาวต่างชาติสามารถสัมผัสองค์คุณนั้นได้ เป็นแรงบันดาลใจ จนก่อให้เกิดศรัทธาและมีความเชื่อมั่นว่า หากได้ปฏิบัติตามคำสอนของท่านแล้วย่อมจะมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับท่านอย่างแน่นอน

อภิปรายผลการวิจัย

ธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาธรรมทรรศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทได้เริ่มเผยแผ่จากชมพูทวีปออกไปถึง 9 ทิศทาง หลังจากการสังคายนาครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช โดยคณะของพระโสณะและพระอุตระได้นำพระพุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ เป็นเหตุให้หลายประเทศในทวีปเอเชียรวมทั้งประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชนและพุทธบริษัททั้งหลายก็ได้มีศรัทธาอย่างมั่นคงในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบมา โดยมีพระสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรมเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตตามแนวทางอันประเสริฐนั้น เป็นผู้ดำรงรักษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ดีแล้ว เป็นผู้ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนั้นจนเกิดผลขึ้นในตนอย่างแจ่มชัดแล้วนำธรรมทรรศน์ คือประสบการณ์ในธรรมนั้นมาเผยแผ่แก่พุทธบริษัททั่วไปอย่างกว้างขวาง จนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ก็ยังคงทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเสมอมา โดยดำเนินตามแนวทางแห่งพุทธจริยาและพุทธดำรัสในการส่งสาวกออกประกาศพระพุทธศาสนา คือยึดหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ชนเป็นอันมากโดยการแสดงธรรมที่มีความงามทั้งในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด สอนด้วยถ้อยคำอันเหมาะสมแก่ผู้ฟัง ควรแก่เหตุการณ์ สอนด้วยการรักษาสีลาจารวัตรที่เหมาะสมแก่สภาวะและบริบทสังคม พิจารณาถึงศักยภาพ จริตนิสัยและเลือกเฟ้นธรรมที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้ที่พอจะฝึกฝนได้ เพื่อยกระดับจิตใจจนสามารถพัฒนาให้เกิดปัญญา พิจารณาเห็นเหตุปัจจัยตามเป็นจริงได้ในที่สุด อันจะนำมาซึ่งความเคารพศรัทธาเลื่อมใส ส่งผลให้มีผู้เข้าถึงความสิ้นทุกข์ถึงสันติสุขอันไพบูรณ์เป็นจำนวนมาก และหมู่พระสาวกก็ได้รื้อมนำเอาธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นมรดกธรรมอันประเสริฐจากองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบมา โดยพระสงฆ์สาวกนั้นเป็นผู้ตั้งมั่นในศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้นแบบ ส่งเสริมพุทธบริษัททั้งหลายให้ช่วยกันรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยศรัทธา ยังผลให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ” พบว่า หลักการที่พระพุทธเจ้าใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในช่วงเริ่มต้นในการประกาศพระศาสนา คือเจาะจงกลุ่มเป้าหมายจากชนชั้นปกครอง ชนชั้นนำทางสังคมคือพราหมณ์ มหาศาลคหบดีมหาศาล ซึ่งเป็นระดับเศรษฐีที่มั่งคั่งและเป็นเจ้าลัทธิเพื่อเป็นแรงจูงใจให้มวลชนหันมาสนใจพระพุทธศาสนา เมื่อได้บุคคลระดับผู้นำเข้ามาเป็นพุทธบริษัทก็จะสามารถเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันพระพุทธองค์ได้ประทานแนวทางการประกาศพระศาสนาแก่พระอรหันต์ 60 รูป ผู้ทำหน้าที่ประกาศพระศาสนาในช่วงแรกเพื่อมุ่งประโยชน์และความสุขแก่มหาชนจำนวนมาก ซึ่งเป็นโอวาทสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นหลักการที่พระสงฆ์สาวกใช้มาจนถึงปัจจุบัน(พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง),2561)

ธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ ผลจากการศึกษาธรรมทรรศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ สรุปได้ว่า ธรรมทรรศน์ คือ แนวคิด มุมมอง และวิสัยทัศน์ที่ได้จากการใคร่ครวญพิจารณา กลั่นกรองจากประสบการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม จนเกิดเป็นแนวทาง รูปแบบ วิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติของท่านสุธีโรภิกขุนั้น ได้ดำเนินตามพุทธจริยาและพุทธดำรัสเบื้องต้นในการส่งสาวกออกไปประกาศพระพุทธศาสนา คือเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ชนทั้งหลาย โดยดำเนินตามแนวทางไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มีรูปแบบการใช้ วัจนภาษา คือเผยแผ่ด้วยการพูด การบรรยาย การสอน การสนทนา ตอบปัญหาทั่วไป ในสถานที่และช่วงเวลาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม แก่กาลเทศะ อธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สุภาพ อ่อนโยน เหมาะควรแก่อัธยาศัยของผู้ฟัง และ การใช้ อวัจนภาษา คือเผยแผ่ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง โดยใช้วิธีการ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็นยืนยันให้สัมผัสได้ ผ่านทางกิจกรรมธรรมะต่างๆ อันยังให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็นให้มีความเลื่อมใสศรัทธา นำมาซึ่งความ เชื่อถือ เชื่อฟัง และเชื่อมั่นได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ จิราพร เนติธาดา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่ocha สุภัทโท” พบว่า 1. หลวงพ่ocha สุภัทโทมีวิธีการถ่ายทอดธรรมะโดยการพูดเรื่องธรรมะให้ลูกศิษย์ฟัง ปฏิบัติในสิ่งที่พูดให้ฟังไปแล้วให้ดูเป็นตัวอย่าง และให้ลูกศิษย์ทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง 2. การถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่ocha สุภัทโท โดยการพูดให้ฟังนั้นจะใช้วิธีการใช้คำพูดสั้นๆง่ายๆ ไม่ใช่คำศัพท์ภาษาบาลี สั้นสกระต ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้จะมีคำอธิบายประกอบ 3. หลวงพ่ocha สุภัทโท ใช้การยกตัวอย่างเปรียบเทียบแบบอุปมา อุปไมย ในการอธิบายหัวข้อธรรมะซึ่งเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมโดยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นเป็นธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จึงสามารถสร้างมโนภาพตามตัวอย่างเปรียบเทียบ และเข้าใจธรรมะได้ง่ายขึ้น 4. การถ่ายทอดธรรมะโดยการปฏิบัติให้ดูและให้ปฏิบัติตามนี้เป็นการใช้สัญลักษณ์โดยผ่านอวัจนภาษาเพื่อสื่อความหมายของการปฏิบัติในบริบทของพระธรรม ซึ่งจะช่วยให้ความมั่นใจให้กับผู้รับการถ่ายทอดด้วยการเห็นของจริงและได้รับรู้ถึงความรู้สึกรับรู้จริงจากการปฏิบัติด้วยตนเอง หลังจากที่ได้ฟังเรื่องธรรมะมาก่อนแล้ว 5. ในแง่มุมของการเล่าเรื่องนั้น หลวงพ่ocha จะเล่าเรื่องที่ใช้ในการยกไปเปรียบเทียบกับธรรมะซึ่งเรื่องที่เล่านั้นจะเป็นเรื่องสั้นๆ มีเหตุการณ์เพียง 2-3 เหตุการณ์ มีตัวละครเพียง 1-2 ตัวละครเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กันแบบเป็นเหตุเป็นผลตามหลักธรรมชาติ โดยมีความคิดหลักคือ การใช้สติพิจารณาความไม่แน่นอนของสรรพสิ่งเพื่อนำไปสู่การปล่อยวาง การปฏิบัติสมาธิภาวนา และการปฏิบัติตามหนทางแห่งความดับทุกข์ 6. เรื่องเล่าของหลวงพ่ocha สุภัทโทเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของลูกศิษย์เนื่องจากการปฏิบัติตนของท่านสอดคล้องกับสิ่งที่ท่านเล่าและเรื่องที่ท่านเล่านั้นมีความคงเส้นคงวาตลอดเรื่อง เป็นเรื่องจริงและมีคุณค่าในแง่ของศีลธรรมด้วย (จิราพร เนติธาดา, 2542)

วิเคราะห์ธรรมเทศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ ของสุธีโรภิกขุ

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ธรรมเทศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุ พบว่า ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติของท่านสุธีโรภิกขุนั้น ท่านมีแนวทางที่เด่นชัดที่สุดคือการดำรงตนอยู่ในหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ท่านเป็นผู้มีศีลคือความสำรวมกาย วาจา ให้เรียบร้อย ระงับการกระทำและคำพูด ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน ท่านสุธีโรภิกขุ เป็นผู้ที่มีสมาธิ คือมีจิตใจที่ตั้งมั่น มีความตั้งใจอันแน่วแน่ ในทุกสิ่งที่คิด ทุกกิจที่ทำ และทุกคำที่พูด ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ภายใน หรือปัจจัยภายนอก และท่านสุธีโรภิกขุ เป็นผู้ที่มีปัญญา คือมีความรอบรู้สรรพสิ่งตามเป็นจริง ด้วยความเข้าใจ จนสามารถอยู่กับความจริงนั้นๆ ได้อย่างไม่ต้องเป็นทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือร้าย พอใจหรือไม่พอใจ ท่านไม่เคยแสดงอารมณ์อันเป็นโทษใดๆ ท่านมีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เด่นชัด คือ รูปแบบการใช้ วัจนภาษา คือเผยแผ่ด้วยการพูด การบรรยาย การสอน การสนทนา ตอบปัญหาทั่วไป ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สุกภาพ อ่อนโยน เหมาะแก่การอภัยของผู้ฟัง และการใช้ อวัจนภาษา คือเผยแผ่ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ท่านสุธีโรภิกขุได้ดำเนินตามพุทธจริยาและพุทธปณิธานของพระพุทธองค์ที่ทรงมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก ท่านได้อนุเคราะห์ชาวต่างชาติด้วยเมตตาไม่ว่าใกล้หรือไกลท่านก็เดินทางไปตามคำนิมนต์ทั่วโลก เพื่อสั่งสอนอบรมแนะนำชนทั้งหลายเหล่านั้นให้เข้าถึงทางแห่งการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ด้วยวิธีการ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็นยืนยันให้สัมผัสได้ ผ่านทางกิจกรรมธรรมะต่างๆ ด้วยการสอนปริยัติที่ถ่องแท้ให้รู้ชัดแสดงการปฏิบัติที่ถูกต้อง และสะท้อนผลคือปฏิเวธอันเที่ยงธรรม จนปรากฏเป็นที่ประจักษ์ชัดให้ชาวต่างชาติสามารถสัมผัสองค์คุณนั้นได้ และเป็นแรงบันดาลใจก่อให้เกิดศรัทธาและมีความเชื่อมั่นว่า หากได้ปฏิบัติตามคำสอนของท่านแล้วย่อมจะมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับท่านได้อย่างแน่นอนซึ่งสอดคล้องกับจิรวรรณ โสภณ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระโสภณวิสุทธิคุณ (บุญเพ็ง กปปโก)” พบว่ารูปแบบการเผยแผ่ของพระโสภณวิสุทธิคุณ (บุญเพ็ง กปปโก) คือ ไตรสิกขาอันหมายถึง การฝึกพฤติกรรมฝึกจิตใจและฝึกปัญญาผ่านรูปแบบการเจริญภาวนาด้วยทาน ศีล ภาวนาจนเกิดปัญญาโดยมีแนวทางที่เป็นสายกลาง คือ อริยมรรค มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือพระนิพพาน ท่านได้แสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีที่สร้างศรัทธาให้พุทธบริษัท และพุทธศาสนิกชนให้มั่นคงในพระพุทธศาสนาด้วยรูปแบบการเผยแผ่ดังกล่าวและกุสโลบายต่าง ๆ นั้นเพื่อให้ได้เข้าถึงความดีงามตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งที่แสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ด้วยตา คือ ผลงานด้านถาวรวัตถุ ทั้งที่แสดงให้เห็นด้วยใจคือ แรงพล่งศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนได้เข้ารับการอบรมสมาธิภาวนา มีทั้งที่แสดงให้เห็นด้วยปัญญา คือหลักธรรมคำสอนที่มีจุดมุ่งหมายสูงสุดอันก่อให้เกิดความเป็นอิสระจากทุกข์ทั้งปวงกล่าวคือมรรคผลนิพพาน ตามหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างประโยชน์ที่เกิดกับสังคมและหมู่คณะสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นอีกด้วย (จิรวรรณ โสภณ, 2562) และจากผลการวิจัยในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ พบว่าสุธีโรภิกขุใช้ธรรมเทศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษที่เข้าใจง่าย สุกภาพ อ่อนโยน เหมาะ

ควรแก้อภัยของผู้ฟัง ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวรสาละยะ วรสาณนัท และชนมกร ประไกร ที่ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่องภาษาอังกฤษกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 ปรากฏว่า ตามวัดและสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย มีชาวต่างชาติสนใจพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นเป้าหมายหนึ่งในการเรียนรู้พุทธศาสนาภาษาอังกฤษจึงเป็นสื่อกลางในการสอนดังกล่าว หากภิกษุผู้เป็นทูตในการสั่งสอนมีทักษะภาษาอังกฤษดี จะเป็นคุณูปการต่อพุทธศาสนาและสามารถนำคำสอนจากพระไตรปิฎกแปลภาษาอังกฤษเผยแผ่สู่ชาวตะวันตกที่สนใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้น พระสงฆ์จำเป็นต้องรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่พระสงฆ์ที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่เพียงพอต่อความต้องการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของชาวต่างชาติที่เพิ่มมากขึ้น พร้อมกับควรสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ให้มีทักษะด้วย (พระมหาวรสาละยะ วรสาณนัท และชนมกร ประไกร, 2563)

ข้อเสนอแนะ

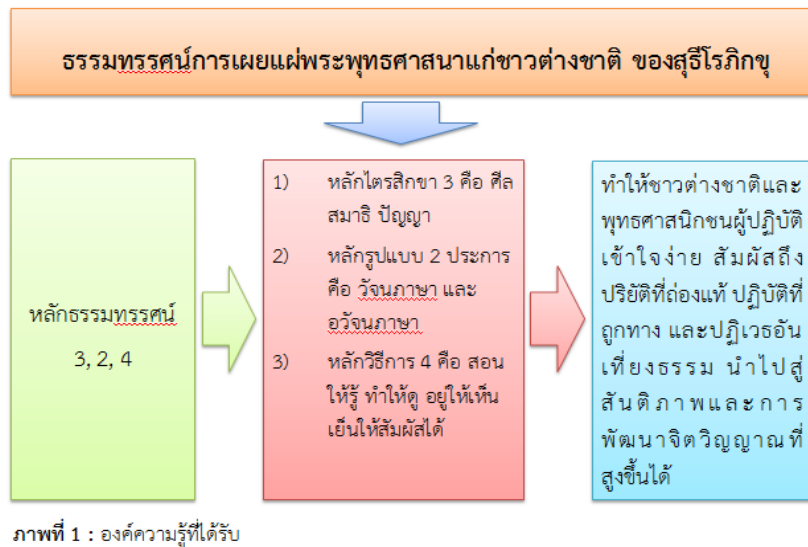
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการศึกษาเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่บุคคลที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) องค์กรที่เกี่ยวข้องในคณะสงฆ์ควรนำรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น
- 3) ควรนำรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติไปพัฒนาเพื่อใช้เป็นหลักสูตรในการเรียนการสอน และการอบรมพระธรรมทูตที่ต้องเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สากลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรศึกษาธรรมชาติของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล
- 2) ควรศึกษาธรรมชาติของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพโลก
- 3) ควรศึกษาผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสุธีโรภิกขุในสหราชอาณาจักร

ข้อค้นพบจากการวิจัย

๑

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเทศนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแก่ชาวต่างชาติของสุธีโรภิกขุขององค์ความรู้ที่ได้รับในครั้งนี้ได้แก่ หลักไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และหลักรูปแบบ 2 ประการ คือ วจนภาษาและ อวจนภาษา และหลักวิธีการ 4 คือ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น และเย็นให้สัมผัสได้ทำให้ชาวต่างชาติและพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติเข้าใจง่าย สัมผัสถึงปริยัติที่ถ่องแท้ ปฏิบัติที่ถูกต้อง และปฏิเวธอันเที่ยงธรรม นำไปสู่สันติภาพและการพัฒนาจิตวิญญาณที่สูงขึ้นได้องค์ความรู้ที่ได้รับสามารถสรุปตามภาพดังนี้

บรรณานุกรม

- การเผยแผ่ พระ พุทธ ศา สนา .(2556).สืบ ค้น จา ก www.digitalschool.club/digitalschool/social111/social11/more/page36.php, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564.
- จิราพร เนติธาดา.(2542).วิธีการถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่ocha สุภัทโท.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ,บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จีรวรรณ โสภณ. (2562). ศึกษาวิเคราะห์หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระโสภณวิสุทธิคุณ (บุญเพ็ง กบปโก).วิทยานิพนธ์ปริญญา ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาวราสะยะ วราษยานนท์และ ชนมกร ประไกร. (2563). ภาษาอังกฤษกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, ปีที่ 7 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม, หน้า 98-112.

- พระมหาสุเทพ สุธุตฺตโน (เหลาทอง). (2562). **กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. วินย.4/32/39, กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). **วัดพุทธปทีป**. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดพุทธปทีป>, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). **พระพรหมวชิรญาณ(โรเบิร์ต สุมะโร)**. สืบค้นจาก [https://th.Wikipedia.org/wiki/พระพรหมวชิรญาณ\(โรเบิร์ต_สุมะโร\)](https://th.Wikipedia.org/wiki/พระพรหมวชิรญาณ(โรเบิร์ต_สุมะโร)). สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564.

การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียน
ร่วมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

Inclusive Education Management Using SEAT Framework In
The Inclusive School Under Khon Kaen Primary Education Service Area
Office 4

พงษ์ธร บังจำ¹, วิทูร ทาชา²

Phongthon Bongja¹, Witoon Thacha²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence : Email: mixkevinuk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 154 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สามารถนำมาอภิปรายผลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.29) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านนักเรียน (S-Students) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมาคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.33) รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.24) และด้านเครื่องมือ (T-Tools) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.22) พบว่าอยู่ที่ระดับมาก 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยรวม มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งต่างกัน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาจากประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า ด้านนักเรียน (S – Students) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา; โครงสร้างชี้ท; โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

Received:05/09/2565, Revised:06/10/2565, Accepted:06/10/2565

Abstract

The purposes of this research were to ; 1) to study Management Inclusive Education using SEAT Framework in The Inclusive School Under Khon Kaen Primary Education Service Area Office 2) to compare Management Inclusive Education Using SEAT Framework in The Inclusive School Under Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4 from the opinion of administrator and teacher classified by position, work Experience. The researcher collected the data from administrators and teacher totaling 154 persons by the questionnaire and analyzed the data by percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance

The findings were as follows; 1) Inclusive Education Management using SEAT Framework in The Inclusive School under Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4 could be discussed results classified by different levels that the overall aspect was in the high level mean ($\bar{X}=4.29$). While considering in each aspect, it was found that the highest mean level was Aspect of Students ($\bar{X}=4.37$), Activities ($\bar{X}=4.33$), Environment ($\bar{X}=4.24$) and Tools mean ($\bar{X}=4.22$) respectively. 2) The administrators and teachers with different position and working experience had the opinion about The Inclusive School under Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4 with no different opinion with the statistical level 0.05. While considering form different position, it was found that Aspect of Activities was different with statistical level 0.05, and considering form different working experience, it was found that Aspect of Student was different with statistical level 0.05

Keywords : Education Management; SEAT Framework; Inclusive School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ท่วิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวดที่ 3 มาตราที่ 27 กำหนดว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพ ได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมาย เท่าเทียมกัน หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่า เป็นการเลือกปฏิบัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) ในทำนองเดียวกัน หมวดที่ 5 มาตรา 54 กำหนดว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดย ไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับ

การศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 กำหนดว่าการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคมและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาให้กับคนพิการ จะต้องจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับความสะดวกทางด้านสื่อ การให้บริการและการให้ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2553 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 มาตราที่ 12 กำหนดไว้ว่า ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ 2545

ประเทศไทยภายใต้แม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีนโยบาย ข้อที่ 11 การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และ ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังวาระเร่งด่วน (Quick Win) ของกระทรวงศึกษาธิการ วาระที่ 7 การส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเกียรติศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม สามารถช่วยเหลือตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (ตรีนุช เทียนทอง, 2564)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กพิการได้เรียนร่วมกับเด็กทั่วไป และมีหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านการบริหารการศึกษาพิเศษ โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.) มีนโยบายให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในรูปแบบเรียนร่วม โดยมีการกำหนดการใช้กรอบแนวคิดและกระบวนการการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท ได้แก่ ด้านนักเรียน (S-Student) ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) และ ด้านเครื่องมือ (T-Tools) เป็นกระบวนการทำงานในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม (เบญจา ชลธารินทร์, 2544)

จากการติดตามการบริหารการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมที่โครงสร้างซีท สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ดำเนินการมาในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ยังมีได้นำรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวไปใช้ และตลอดจนศึกษาถึงสภาพปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท ทั้งในด้าน ด้านนักเรียน (S-Student) ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) และ ด้านเครื่องมือต่าง ๆ (T-Tools) ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางในการบริหารจัดการเรียนร่วมในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

3. สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทแตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน ครู จำนวน 225 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน ครู จำนวน 140 คน โดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgen, 1970) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น

แบบสอบถามชนิดปลายปิดแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับซึ่ง แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามชนิดปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท การหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศึกษาพิเศษ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษา และด้านอื่น ๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีการ ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .945 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หรือ (One-way ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference)

5. ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 5.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
1. ครู	140	90.9
2. ผู้บริหารสถานศึกษา	14	9.1
รวม	154	100

5.1 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่งพบว่าเป็น พบว่า เป็น ครู จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 90.9 รองลงมาเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.1 ตามตารางที่ 5.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง

**ตารางที่ 5.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม
ประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครู**

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1. มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	82	53.2
2. ต่ำกว่า 5 ปี	37	24.0
3. 5-10 ปี	35	22.7
รวม	154	100

5.2 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าจำแนกตามประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูพบว่าจำแนกตามประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูพบว่ามีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน อันดับแรก มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 และ 5-10 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 ตามลำดับ ตามตารางที่ 5.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

**ตารางที่ 5.3 สรุปตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของการบริหารจัดการ
การศึกษาแบบ เรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียน
ร่วม**

โครงสร้างซีท	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านนักเรียน (S-Student)	4.37	0.62	มาก
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities)	4.33	0.66	มาก
3. ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment)	4.24	0.69	มาก
4. ด้านเครื่องมือ (T-Tools)	4.22	0.68	มาก
รวม	4.29	0.61	มาก

5.3 ผลการวิเคราะห์ การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวมอยู่ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.29) หากพิจารณารายด้านทั้ง 4 อันดับ อันดับ 1 คือด้านนักเรียน (S-Students) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมาคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.33) รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.24) และด้านเครื่องมือ (T-Tools) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.22) ตามลำดับ ดังตาราง

ที่ 5.3 สรุปตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

ตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำแนกตามตำแหน่ง

โครงสร้างซีท	ตำแหน่ง	ระดับการปฏิบัติ			
		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t
ด้านนักเรียน	ผู้บริหารสถานศึกษา	14	4.73	0.40	2.307
	ครู	140	4.33	0.63	
ด้านสภาพแวดล้อม	ผู้บริหารสถานศึกษา	14	4.55	0.42	1.730
	ครู	140	4.21	0.71	
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	ผู้บริหารสถานศึกษา	14	4.68	0.30	3.901*
	ครู	140	4.29	0.68	
ด้านเครื่องมือ	ผู้บริหารสถานศึกษา	14	4.45	0.50	1.367
	ครู	140	4.19	0.69	
ภาพรวม	ผู้บริหารสถานศึกษา	14	4.60	0.33	2.025
	ครู	140	4.26	0.62	

* $p < 0.05$

5.4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ภาพรวมการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ส่วนด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านเครื่องมือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 5.5 เปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท
โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำแนกตามผู้บริหารสถานศึกษาและครู
ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน

โครงสร้างซีท						
	SV	ss	df	MS	F	Sig.
1. ด้านนักเรียน (S-Students)	ระหว่างกลุ่ม	2.547	2	1.27	3.373*	*0.037
	ภายในกลุ่ม	57.01	151	0.37		
	รวม	59.55	153			
2. ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment)	ระหว่างกลุ่ม	0.820	2	0.41	0.843	0.432
	ภายในกลุ่ม	73.44	151	0.48		
	รวม	74.26	153			
3. ด้านกิจกรรมการ เรียนรู้ (A-Activities)	ระหว่างกลุ่ม	0.397	2	0.19	0.433	0.643
	ภายในกลุ่ม	67.73	151	0.44		
	รวม	68.12	153			
4. ด้านเครื่องมือ (T-Tools)	ระหว่างกลุ่ม	0.167	2	0.83	0.178	0.837
	ภายในกลุ่ม	70.72	151	0.46		
	รวม	70.89	153			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.693	2	0.34	0.918	0.402
	ภายในกลุ่ม	56.98	151	0.37		
	รวม	57.67	153			

* $p < 0.05$

5.5 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท
โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการปฏิบัติใน
ภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 และ
เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์การทำงานต่างกันรายข้อ ด้านนักเรียน แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงว่า ด้านนักเรียนมี
ค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่ที่แตกต่างกันจะนำไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison)
โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD) คู่ใดบ้างที่แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 5.6 ส่วนด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการ
เรียนรู้ และด้านเครื่องมือ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่
สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 5.6 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียน แกนนำจัดการเรียนร่วม จำแนกตามผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ด้วยวิธีการ LSD

ประสบการณ์การทำงาน		ต่ำกว่า 5 ปี	5 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
ด้านนักเรียน	$\bar{X}$	4.35	4.15	4.47
(S-Students)				
1. ต่ำกว่า 5 ปี	4.35	-	0.202	-0.118
2. 5-10 ปี	4.15	-0.202	-	-0.321*
3. มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	4.47	-0.118	-0.321*	-

* $p < 0.05$

5.6 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำแนกตามผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ด้านนักเรียน(S-Students) โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี กับที่มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป มีการบริหารจัดการด้านนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สามารถนำมาอภิปรายผลโดยจำแนกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน อันดับ 1 คือด้านนักเรียน (S-Students) รองลงมาคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) และด้านเครื่องมือ (T-Tools) พบว่าอยู่ที่ระดับมาก ซึ่งมีการอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ที่ระดับมาก เนื่องด้วยสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.) พัฒนาระบบการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการพิเศษและสภาพเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ สนองนโยบายของรัฐบาลในการจัดการการศึกษาพิเศษ ให้แก่

บุคคลที่มีความบกพร่องจากร่างกาย และสติปัญญา หรือบุคคลที่พิการทุกประเภท เพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีเอกภาพ ในการบริหาร ทั้งในด้านกำหนดนโยบาย และแผนการจัดสรรทรัพยากร และด้านบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ และเป็นเอกภาพกับการจัดการศึกษาระดับเดียวกัน การบริหารโรงเรียนเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีทของผู้บริหารในสังกัดต่างๆ นับว่าเป็นการบริหารโรงเรียนจัดการเรียนร่วมที่สำคัญหลักการหนึ่ง เพราะการที่จะบริหารการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต้องอาศัยทั้งประสบการณ์และจิตวิญญาณความเป็นผู้บริหาร ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งสอดคล้องกับนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเรื่องการบริหารโรงเรียนเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีท (เพ็ญศรี เจริญสุข, 2558, สมยศ พวงเพ็ชร์แก้ว, 2558, อธิระพงษ์ พรหมกุล, 2558, สุภาววิณี สุขสมบัติ, 2558, อนุวรรตน์ ช่างหล่อ, 2561, ชนกภัทราณัฐ ข้าวหอม, 2563) และเมื่อได้พิจารณารายด้าน การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ดังนี้

1.1 ด้านนักเรียน (S-Students) พบว่า อยู่ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไปเข้าเรียน เข้ากิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ก่อนที่จะรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าเรียนร่วม ทั้งนี้การเตรียมความพร้อมดังกล่าวคือการเตรียมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไปมีความรู้ เจตคติที่ดี ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ถูกต้องกับเพื่อนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับ ชนกภัทราณัฐ ข้าวหอม (2563) ได้ศึกษา การบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ของโรงเรียนเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า ด้านนักเรียน (S-Students) อยู่ระดับมาก ทั้งนี้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 กำหนดว่าการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคมและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาให้กับคนพิการ จะต้องจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับความสะดวกทางด้านสื่อ การให้บริการและการให้ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) พบว่า อยู่ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการพิเศษแต่ละบุคคล เป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่ รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่การปรับหลักสูตรให้เหมาะสม แก่นักเรียนที่มีความบกพร่องการจัดทำหลักสูตรเฉพาะ และหลักสูตรอื่นๆ เพื่อส่งเสริมตามทักษะ ที่มีความจำเป็นตามความบกพร่องของนักเรียน 2) การจัดแผนการจัดการศึกษา

เฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) การจัดการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Implementation Plan: IIP) 3) การวัด ประเมินผล และรายงานผล เพื่อให้ได้ทราบถึงความก้าวหน้าของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยการสรุปผลจากแผนการสอนเฉพาะบุคคล 4) การประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วม เช่นเดียวกับการประเมินผลการสอนนักเรียนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับอนุวรรตน์ ช่างหล่อ (2561) ได้ศึกษา การบริหารการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ของโรงเรียนจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 1 พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) อยู่ระดับมาก ดังนั้นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงความสามารถขั้นพื้นฐานของนักเรียน จะส่งผลให้นักเรียนจะนำความสามารถของตนเองไปต่อยอดความสามารถในการพัฒนาความสามารถใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสูงขึ้น

1.3 ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) พบว่า อยู่ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาแก้ไข แบ่งออกได้ 2 ด้าน คือ 1). ด้านกายภาพ ได้แก่อาคารเรียน สนาม ทางเดิน ห้องน้ำ ฯลฯ โดยสถานศึกษาจะต้องจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อสภาพความพิการของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้ได้ช่วยเหลือตัวเองให้ได้มากที่สุด 2). ด้านสิ่งแวดล้อมบุคลากรเกี่ยวข้องกับตัวเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและเด็กปกติ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจน คณะผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างเจตคติที่ดีต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญศรี เจริญสุข (2558) ได้ศึกษา การบริหารโรงเรียนเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีท ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) พบว่า อยู่ระดับมาก จะเห็นได้ว่าการเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งสองส่วน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ และการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วม มีการวางแผน เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถใช้ชีวิตร่วมกับกับบุคคลอื่นโรงเรียนหรือสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 ด้านเครื่องมือ (T-Tools) พบว่า อยู่ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดอำนวยความสะดวกและการจัดการสิ่งที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อันได้แก่ 1). นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการฯ 2). ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560 - 2564 กฎกระทรวง กำหนด หลักเกณฑ์ และวิธีการให้คน

พิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ฯลฯ 3). บุคลากร ได้แก่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ แพทย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการฯ 4). หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน มูลนิธิ สมาคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการ 5). งบประมาณ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการ โดยปกติจะได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน สถานศึกษาจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือภาคีเครือข่าย หรือองค์กรรัฐอื่น องค์กรเอกชน ในการสนับสนุนงบประมาณด้านการเงิน สื่อ เทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและที่มีความบกพร่อง ทุกประเภทเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งนี้ก็ยังเป็นการปฏิบัติต่อคนพิการอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับ สมยศ พวงเกิดแก้ว (2558) ได้ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีท ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านเครื่องมือ (T-Tools) อยู่ระดับมาก ฉะนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า เครื่องมือเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นกรอบแนวทางเพื่อพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุน นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้ได้เรียนรู้และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และสามารถที่จะดำรงชีวิตอย่างมีเกียรติ เท่าเทียมกันกับคนทั่วไปในสังคม

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง 1). เมื่อพิจารณาจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ภาพรวมการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการปฏิบัติงานภายใต้โครงสร้างซีทไปในแนวทางในเดียวกันตามแผนวงจรคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกคนในโรงเรียนรวมถึงนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งสอดคล้องกับ นภัส เสือสิงห์ (2556) ได้ศึกษา การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ตามโครงสร้างซีท (SEAT FRAMEWORK) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า จำแนกตามตำแหน่งตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และครูในสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาตามนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน 1). เมื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์การ

ทำงาน พบว่า ภาพรวมการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาที่ให้โอกาสเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้ได้เรียนร่วมใช้ชีวิตปกติภายในระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย อนุวรรตน์ ช่างหล่อ (2561) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีท ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร พบว่า จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการที่จะบริหารจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์และจิตวิญญาณความเป็นผู้บริหารและครู ที่มีหลักพรหมวิหาร 4 ในการประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนการจัดการเรียนการสอนผู้เรียน เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของเด็ก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครู ต้องมีคุณธรรมประจำใจ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบาน พลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีข้อเสนอแนะจำแนกเป็นสองส่วน เป็นข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โครงสร้างซีท ส่วนมากในประเทศไทยจะใช้การบริหารจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งในอดีตเป็นโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม แต่ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ยกย่องโรงเรียนในสังกัดเป็นโรงเรียนเรียนรวม (Inclusive Education) และโรงเรียนในสังกัดเอกชนการที่จะนำเอาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โครงสร้างซีทไปใช้จะค่อนข้างลำบาก และมีข้อจำกัดหลายประการ เพราะในบริบทของโรงเรียนต้องมีการรักษาลักษณะทางกายภาพ รักษาภาพลักษณ์จากบุคคลภายนอกมองเข้ามาในโรงเรียน ก็อาจจะทำให้ความเชื่อมั่นของผู้ปกครองน้อยลงไปด้วย ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในสังกัดใดหากนำเอาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โครงสร้างซีทไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ก็ส่งผลดีต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีสิทธิเสรีภาพ ที่จะเลือก การศึกษาได้ด้วยตนเองอย่างเท่าเทียมในสังคม

2. ควรนำระบบการคัดกรองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพราะในปัจจุบันยังไม่มีเครื่องมือที่หลากหลาย ผู้ใช้มีความเข้าใจไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้ครูผู้ผ่านการอบรมผู้คัดกรองคนพิการทางการศึกษา คัดกรองเพื่อที่จะหาหนทางทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน ไม่ให้ส่งผลต่อผลการทดสอบระดับชาติ ทั้งนี้หากพบว่ามีนักเรียนที่เสี่ยงบกพร่อง เป็นนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจริง ให้ใช้วิธีการคัดกรอง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งจะไม่กระทบกระเทือนความรู้สึกผู้ปกครอง มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน นำประทับใจตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 อันจะช่วยให้การกระทำที่ได้กระทำลงไปจะส่งผลดี กับลูกหลานของผู้ปกครองในอนาคต

3 ผู้ศึกษาที่มีความตั้งใจจริงที่จะศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำสำคัญคนหนึ่งในโรงเรียนที่จะขับเคลื่อนการศึกษาพิเศษเรียนรวมให้เกิดรูปธรรมให้มากที่สุด เพราะการที่จะทำให้ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนเห็นว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ระหว่าง นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนปกติ มีความเป็นไปได้สูง ไม่ยุ่งยากในการบริหาร และจัดการเรียนการสอน ที่โรงเรียนจะดำเนินการให้สอดคล้องกับภาระงานในปัจจุบันกับบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายผลนำไปใช้ให้กับโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวมกับนักเรียนปกติในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ต่าง ๆ

2. ควรมีการติดตามระยะสั้นและระยะยาวของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม เพื่อติดตามประเมินผลข้อมูลในการพัฒนาต่อยอดกรอบแนวคิดการบริหารที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

3. ควรทำการวิจัย แบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน และบุคคล เช่น บ้าน วัด โรงเรียน โรงพยาบาล พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ปกครอง ฝ่ายปกครอง นักสหวิชาชีพ เพื่อการบริหารจัดการเรียนรวมตามโครงสร้างซีทให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

7.3 ข้อค้นพบจากการศึกษา

จากผลการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สามารถสรุปข้อค้นพบจากการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ด้านนักเรียน (S-Students) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) และด้านเครื่องมือ (T-Tools) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งทำให้พอจะสรุปได้โดยสังเขปว่า การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม มีการปฏิบัติงานตาม

โครงสร้างซีท ไปในทิศทางเดียวกัน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่หลักธรรมพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา ที่จะไม่ทิ้งเด็กคนใดคนหนึ่งไว้ข้างหลัง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกันในการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวม พบว่ามีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน และเมื่อ พิจารณาจากด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A-Activities) มีการปฏิบัติที่แตกต่าง ส่วนด้าน ด้านนักเรียน (S-Students) ด้านสภาพแวดล้อม(E-Environment) และด้านเครื่องมือ (T-Tools) มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่จะบริหารจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์และจิตวิญญาณความเป็นผู้บริหารและครูที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับพุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2553. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- นางสาวตรีสุข เทียนทอง. (2564). คำแถลงนโยบายการจัดการศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/wp-content>, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2564.
- ชนกภัทราณัฐ ข้าวหอม. (2563). การบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ของโรงเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นในเขตพื้นที่ภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ศึกษาสตรมหาบัณฑิต,การบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ธีระพงษ์ พรหมกุล. (2558). สภาพการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) เป็นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต. วิทยานิพนธ์ ศึกษาสตรมหาบัณฑิต, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นภัส เสือสิงห์. (2556). การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามโครงสร้างซีท (SEAT FRAMEWORK) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ ศึกษาสตรมหาบัณฑิต,การบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- เบญจา ชลธารนนท์. (2544). การศึกษาแบบเรียนรวม. กรุงเทพฯ: เพทายการพิมพ์.
- เพ็ญศรี เจริญสุข. (2558). การบริหารโรงเรียนเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีท ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. วิทยานิพนธ์ ศึกษาสตรมหาบัณฑิต,การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

- สมยศ พวงทะนุแก้ว. (2558). การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีทในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ ศึกษาสตรมหาบัณฑิต,การบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุภาวณี ลุสมบัติ. (2558). การประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1.วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต,บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- อนุวรรตน์ ช่างหล่อ. (2561). การบริหารการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ของโรงเรียนจัดการเรียน ร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1.วิทยานิพนธ์ศึกษาศตรมหาบัณฑิต,การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed). New York : HarperCollins Publishers. 202-204.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”.*Educational and Psychological Measurement*. 30(3) : 607-610.

ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
Educational Research and Development Process

อัครเดช นีละโยธิน

Akkharadet Neelayothin

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email:Akara2511@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา เพื่อให้มีขั้นตอนการวิจัยที่เป็นระบบและชัดเจน มีกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบประเมินคุณภาพการศึกษา โดยค้นพบที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม ทางการศึกษาใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรมทางการศึกษา ที่สะท้อนให้เห็นถึงเทคนิคหรือวิธีการเพื่อการปฏิบัติด้วย ซึ่งขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) การสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ 2) การออกแบบพัฒนานวัตกรรม โดยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว และกำหนดกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ 3) การทดลองใช้นวัตกรรม โดยการนำนวัตกรรมทดลองไปใช้ในชั้นเรียนจริง มีรูปแบบการประเมินที่ชัดเจน และสรุปผลการทดลองใช้ และ 4) การเผยแพร่รวมนวัตกรรม นำเสนอนวัตกรรมได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้

คำสำคัญ: ขั้นตอน; การวิจัยและพัฒนา;การศึกษา

Received:22/07/2565, Revised:31/08/2565, Accepted:04/09/2565

Abstract

This article aims to present the process of educational research and development for a systematic and clearly defined process, and the process of developing and examining educational quality. It is found the way to develop a new educational innovation called educational innovation reflecting on the techniques or methods for practice. The process of educational research and development consists of 1) surveying, analyzing problems and needs 2) Innovative development design by setting learning objectives to develop the learning of the learners and defining the conceptual framework of the learning process, 3) Innovative trials by applying experimental innovations in the classroom with clear assessment formats and a summary of the experimental results and 4) innovation dissemination. Innovative presentations are recognized and implemented.

Keywords: Process; Research and Development; Educational

บทนำ

ปัจจุบันการวิจัยและพัฒนาได้ถูกนำไปเป็นกระบวนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร รวมถึงการแก้ปัญหาในการจัดการศึกษา การบริหาร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นที่นิยมในการศึกษาวิจัย ด้วยเหตุเพราะว่าเป็นการตอบสนองความต้องการและมีเป้าหมายการพัฒนาคน การพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพ สถาบัน หรือองค์กรจำนวนมากได้มียุทธศาสตร์ หรือกำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมผลักดันให้บุคลากรในสถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานของตนให้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้งานการวิจัยและพัฒนาจะช่วยให้ได้มีทางเลือกนวัตกรรม รูปแบบ เทคนิค วิธีการใหม่ๆ และการเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานด้านการบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ค่าเป้าหมาย ตัวชี้วัด โดยมีการพัฒนาตลอดเวลาและต่อเนื่อง รวมถึงการจัดการเรียนการสอน ในศาสตร์ของศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษาได้มีการเน้นให้มีการนำการวิจัยการวิจัยและพัฒนาไปใช้ในการพัฒนารูปแบบ วิธีการสอน กิจกรรมการสอน สื่อการสอน และนวัตกรรม เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในความเป็นการศึกษาต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ตามทันความต้องการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและรวดเร็ว รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไม่หยุดนิ่ง เพราะฉะนั้นการเรียนรู้จะต้องตอบสนองได้ตรงความต้องการและเพียงพอเป็นความท้าทายมากมายในศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาในด้านการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการได้มาของนวัตกรรม หรือแบบอย่างที่ดีนั้น จะต้องมีการขับเคลื่อนศึกษาค้นคว้าเรียนรู้อย่างมีระเบียบผ่านการวิจัย ประเภทของงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการนวัตกรรม หรือแบบอย่างที่ดี ที่นิยมและชัดเจนที่สุด จะเป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา ซึ่งสามารถนำความรู้หรือผลของงานวิจัยมาช่วยพัฒนาหลักสูตร โปรแกรม คู่มือ สื่อการเรียนรู้ วิธีการและเทคนิคการสอน ระบบการประเมิน โปรแกรมสำเร็จรูป และแอปพลิเคชัน รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ

สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศไทย ได้พยายามผลักดันให้เกิดงานวิจัยและพัฒนา รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดมีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา การวิจัยและพัฒนาจะช่วยให้ได้ทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนาต่อเนื่อง การวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพในผลิตรายเรียนที่มีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของสังคม ในด้านวิชา ความรู้ นวัตกรรม การเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ และในระดับอุดมศึกษายังให้ความสำคัญต่องานวิจัยและพัฒนาในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นแหล่งความรู้สำหรับชุมชน โดยส่วนใหญ่ในปัจจุบัน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ครูมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างผู้เรียนและนำ ผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน ตาม

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานที่ 10 ทำให้มีการจัดการ
อบรมสัมมนาครูเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะฉะนั้นจึงมีการ
กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมอาจารย์ ครู และนักวิชาการ ให้มีการทำงานการ
วิจัยและพัฒนา สอดคล้องกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545)
ได้นำเสนอไว้ว่านวัตกรรมการเรียนรู้ที่นำมาใช้นั้นต้องได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมีคุณภาพ
มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ด้วย จึงจะเป็นผลดีต่อกระบวนการ
เรียนการสอน การสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมขึ้นมาใช้ผู้สอนต้องพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะ
และคุณสมบัติของ นวัตกรรมเสียก่อน ตามวัตถุประสงค์การสอน การพัฒนานวัตกรรม
การเรียนรู้ให้มีคุณภาพ การวิจัยและการพัฒนาจะนำไปสู่นวัตกรรมได้ และการจัดการเรียน
การสอนงานและวิชาชีพ และการดำรงชีวิตในปัจจุบันของมนุษย์ การวิจัยและพัฒนาสามารถ
ช่วยพัฒนากระบวนการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และวิธีการใหม่ในการส่งมอบบริการ
ตลอดจนการพัฒนาและปรับปรุงนวัตกรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องกำหนดและใช้กระบวนการวิจัยใน การดำเนินการอย่าง
เป็นระบบ และมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยที่ผู้วิจัยหรือบุคคลที่สนใจศึกษา งานวิจัยนั้น ๆ จะ
สามารถตรวจสอบและติดตามผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการใด ๆ ที่มี
การกำหนดขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องและรายละเอียดที่ชัดเจน และสามารถที่
จะนำไปปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง จนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินการนั้นๆ
เป็นไปตามเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

คำจำกัดความ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การ
กระทำหรือสิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแตกต่างจากเดิมซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์
เป็นต้น. (ป. นวตา + ส. กรม; อ. innovation)

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการวิจัยที่เป็นระบบและชัดเจน
เพื่อการพัฒนาและตรวจสอบประเมินคุณภาพการศึกษา โดยค้นพบที่นำไปสู่การพัฒนา
นวัตกรรม ทางการศึกษาใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรมทางการศึกษา ที่สะท้อนให้เห็นถึงเทคนิค
หรือวิธีการเพื่อการปฏิบัติด้วย

กระบวนการสร้างนวัตกรรม หมายถึง การนำสิ่งใหม่มาเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสิ่งที่
มี โดยผ่านการทดลองและปรับปรุงให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยมี 2 ลักษณะ นามธรรม คือ
หลักการ (Principle) ทฤษฎี (Theory) รูปแบบ (Model) แนวคิด (concept) และรูปธรรม
คือ สื่อหรือสิ่งประดิษฐ์ทางการเรียนรู้

ความสำคัญการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญต่อการนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และช่วยผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของการเรียนการสอน สื่อการสอน และการบริหารการจัดการศึกษา เกิดความคุ้มค่า ซึ่งจะนำไปสู่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน สื่อการสอน และการบริหารการจัดการศึกษาให้ใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น นวัตกรรมจะทำให้ผู้เรียนเข้าบทเรียนหรือเนื้อหามากขึ้น โดยสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และด้านเจตคติของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดจะเห็นได้ว่าการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา เป็นปัจจัยและเป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ต่อคุณภาพสถานศึกษา และคุณภาพผู้เรียน ดัง กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวว่า โดยครูสามารถนำผลงานวิจัยที่เป็นนวัตกรรม วิธีการ เทคนิคการสอน มาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียน ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลต่างๆ อันเป็นผลมาจากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนางานบริหารจัดการหรืองานด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนา

รูปแบบการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายขององค์กร และสถาบันการศึกษา การวิจัยและพัฒนาเกี่ยวข้องกับการวิจัยสองประเภทหลักตามวัตถุประสงค์ เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยขั้นพื้นฐานและประยุกต์อย่างเป็นระบบ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา และสร้างนวัตกรรม หรือแบบอย่างที่ดีทางการศึกษาใหม่ เกี่ยวข้องกับการวิจัยตลาดและความต้องการของผู้เรียน และพัฒนานวัตกรรมและบริการใหม่ที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการเหล่านี้ การวิจัยขั้นพื้นฐานสำหรับการวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและเนื้อหาสาระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและเนื้อหานั้น การวิจัยนั้นจะจัดอยู่ในหมวดหมู่การวิจัยขั้นพื้นฐาน สำหรับการวิจัยประยุกต์มีเป้าหมายเฉพาะ จะมีการกำหนดวิธีการเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะ และส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียนของผู้ใช้หรือผู้เรียน และตอบสนองผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาสังคม รวมถึงต่อสังคม ส่วนการพัฒนาคือการนำผลการวิจัยไปใช้ในการผลิตนวัตกรรม หรือแบบอย่างที่ดี ซึ่งรวมถึงสื่อการเรียนการสอน ดังเช่น งานวิจัยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ก็จะมีมุ่งเน้นค้นคว้าหรือพัฒนาสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับใช้ในการเรียนการสอน หรืองานวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน จะมุ่งเน้นค้นคว้าหรือพัฒนาการสอนของผู้สอนให้มีความทันสมัยและเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

ลักษณะการวิจัยและพัฒนา

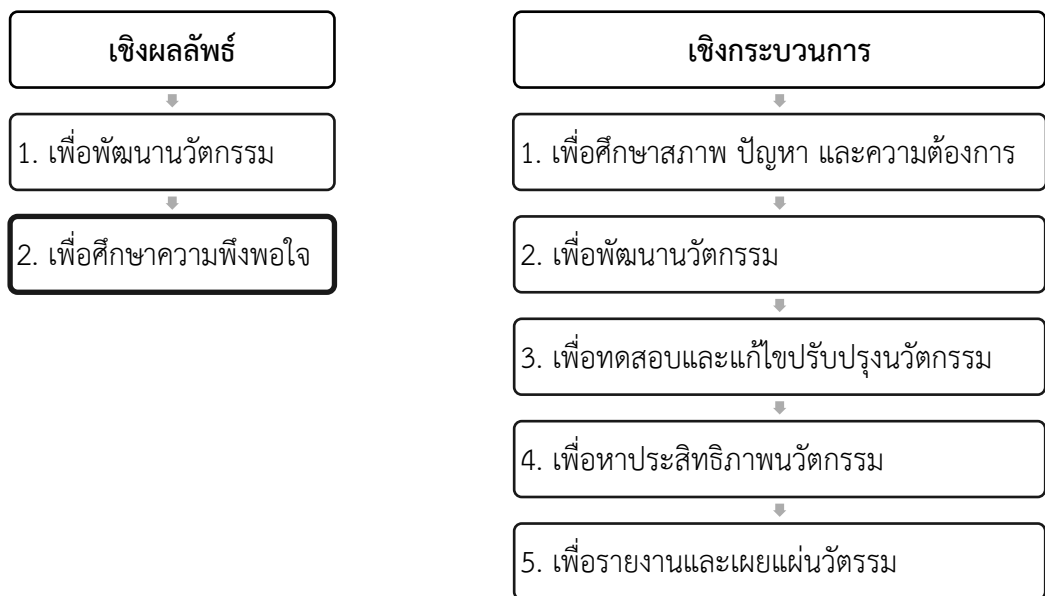
การวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงรูปแบบ ใช้หลักการทฤษฎีและสื่อการสอนมาประยุกต์ใช้งานด้วยกระบวนการวิจัยหาจนได้รูปแบบใหม่ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เป็นการมุ่งพัฒนาปรับปรุง การทำงาน การใช้งานและประสิทธิภาพของนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาสื่อการสอน ปรับปรุงสื่อ อุปกรณ์ หรือวิธีการสอนที่มีคุณภาพดี ลดต้นทุน เวลาทำงาน และได้ผลตามโจทย์วิจัย และการวิจัยและพัฒนาสร้างนวัตกรรม สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ยังไม่มีใช้ให้เป็นนวัตกรรมตามกระบวนการวิจัย โดยการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเป็นวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความต้องการ สภาพปัญหา ส่วนที่สองจะเป็นการพัฒนาวัตกรรมการศึกษา สอดคล้องกับวราภรณ์ วราธิพร (2558) ทำวิจัยเรื่องว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการเรียนการสอน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) กระตุ้นให้ทำ 3.2) นำเสนอให้คิด 3.3) สาธิตให้ดู 3.4) เรียนรู้จากการประเมิน และ 3.5) เพลิดเพลินกับการนำไปใช้ และ 4) การวัดและประเมินผล

กระบวนการวิจัยและพัฒนา

กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นกระบวนการเริ่มจากการสำรวจแล้วทำการวิเคราะห์ สภาพปัญหาให้ทราบและเหตุผลให้เห็นชัดเจน แล้วเข้าสู่ระยะของการพัฒนาทางเลือก หรือวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งระยะของการพัฒนาทางเลือกนี้จะมีขั้นตอนคล้ายคลึงกับการวิจัยทั่วไป แต่เป็นการวิจัยและพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมให้ได้ตามเป้าหมาย ตามตัวชี้วัดที่ต้องการทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ความมีประสิทธิภาพของนวัตกรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้ ก่อนนำไปใช้จริง กระบวนการวิจัยทั่วไปจะสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจากการสร้างความคิด การวิจัยสำรวจความต้องการของผู้ใช้ ทางการศึกษาก็เป็นความต้องการของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา สรุปลวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ระบุมโนทัศน์ วัตถุประสงค์ มีการวิจัยขั้นพื้นฐาน ตั้งสมมติฐานและชี้แจง สังเคราะห์และทฤษฎี ใช้การวิจัยประยุกต์ การทดสอบแนวคิด ออกแบบและทดสอบนวัตกรรม และทดสอบต้นแบบนวัตกรรม แก้ไขปรับปรุง ขยายขนาด ปรับความสมบูรณ์ รายงานและเผยแพร่ต่อสาธารณะ สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของขวัญชัย ช้วนา (2561) เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 พบว่า มีกระบวนการวิจัยและพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบคือ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอน 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) บทบาทครู 6) บทบาทผู้เรียน 7) บรรยากาศการเรียนรู้ 8) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 9) การประเมินผล

วัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา

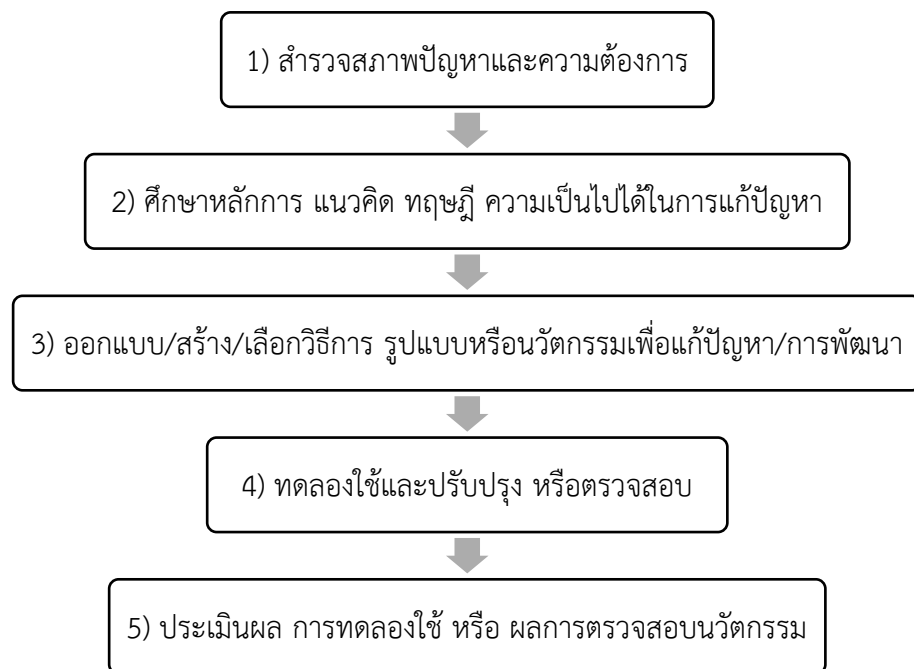
การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา หมายถึงการระบุแนวทาง หรือทิศทางในการค้นหา คำตอบ เป็นเรื่องที่ต้องการทำ โดยการกำหนดความต้องการศึกษาในประเด็นพิจารณาใดบางในเรื่องที่จะทำวิจัย โดย บ่งบอกสิ่งที่จะทำ ทั้งขอบเขต และคาดการณ์คำตอบที่จะได้รับ นั่นคือกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วนำเอาความคิดของประเด็นปัญหามาขยายรายละเอียด โดยใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย เขียนเป็นข้อหรือเขียนรวมเป็นข้อเดียวกัน ห้ามนำประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมาเขียนเป็นวัตถุประสงค์ เพราะประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเกิดขึ้นหลังจากวิจัยเสร็จแล้ว แนวทางการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา ส่วนใหญ่มี 2 ลักษณะ ประกอบด้วย การเขียนในเชิงผลลัพธ์ และการเขียนในเชิงรายละเอียดกระบวนการ ดังแสดงในภาพข้างล่างนี้

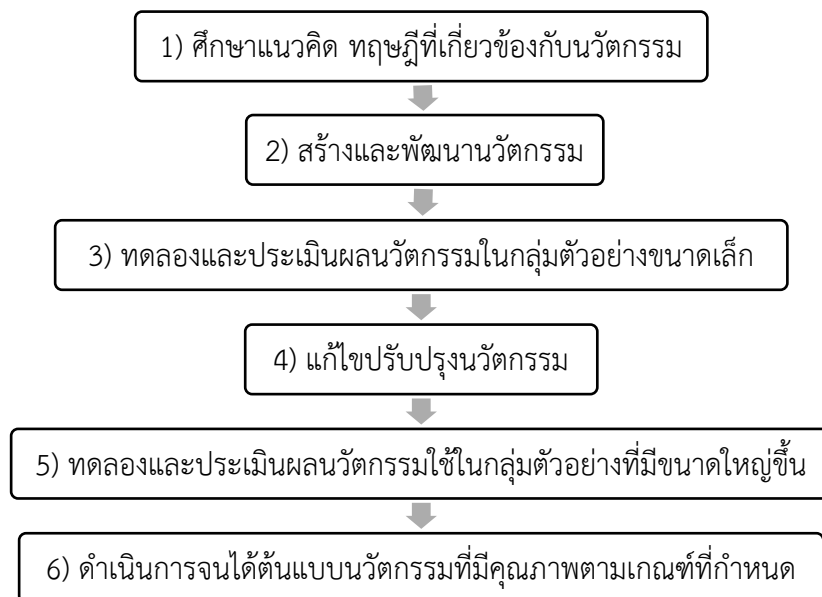
ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามีหลายแนวคิด แต่โดยหลักจะมีส่วนหลักที่สำคัญเหมือนกันจะขึ้นอยู่กับนวัตกรรม สภาพปัญหา และความต้องการ ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาประกอบด้วย การกำหนดนวัตกรรม การพัฒนานวัตกรรม และนำไปทดลองในภาคสนาม โดยพัฒนาบุคลากรให้มี “ความรู้” (Knowledge) ในนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานจริง (Action) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแพร่นวัตกรรม หากผลการทดลอง พบว่า นวัตกรรมมีคุณภาพตาม เกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาจะมีหลายลักษณะตามปัจจัย และตามลักษณะของนวัตกรรมทางการศึกษาที่ต้องการ โดยจะแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่มีดังนี้

1) Software R&D คือ สิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้โดยตรง แต่จะสัมผัสได้ทางความคิด ความเข้าใจร่วมถึงการปฏิบัติตามชุดคำสั่ง ได้แก่ โมเดล รูปแบบ เทคนิค โปรแกรม และแอปพลิเคชัน จะมีขั้นตอนเริ่มจากการศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา เพื่อออกแบบ/สร้าง/เลือกวิธีการ รูปแบบหรือนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหา/การพัฒนา แล้วนำมาทดลองใช้และปรับปรุง หรือตรวจสอบ ทั้งอาจทดลองมากกว่า 1 ครั้ง ขึ้นกับข้อจำกัด ความเหมาะสมของปัจจัยบุคคลและทรัพยากร รวมถึงเวลาที่ใช้ในการวิจัย โดยมีการประเมินผล การทดลองใช้ หรือ ผลการตรวจสอบนวัตกรรม โดยมีขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาดังแสดงในภาพข้างล่างนี้

2) Hardware R&D คือ สิ่งที่สามารถจับต้องได้โดยตรง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในช่วยการจัดการเรียนการสอน เป็นสื่อทางการศึกษา อุปกรณ์ช่วยสอน และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนสอนให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) มัลติมีเดีย การประชุมทางไกล ชุดการสอน วัสดุทัศนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ คู่มือการฝึกปฏิบัติ หุ่นจำลอง อุปกรณ์ และเครื่องมือในห้องปฏิบัติการ โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม เพื่อสร้างต้นฉบับนวัตกรรม พร้อมด้วยการตรวจสอบประสิทธิภาพในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงต้นฉบับ และนำไปทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้นที่ไม่ใช่กลุ่มเดิม โดยดำเนินการจนได้ต้นแบบนวัตกรรมที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือเป้าหมายที่ต้องการ โดยมีขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาดังแสดงในภาพข้างล่างนี้

สรุปขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

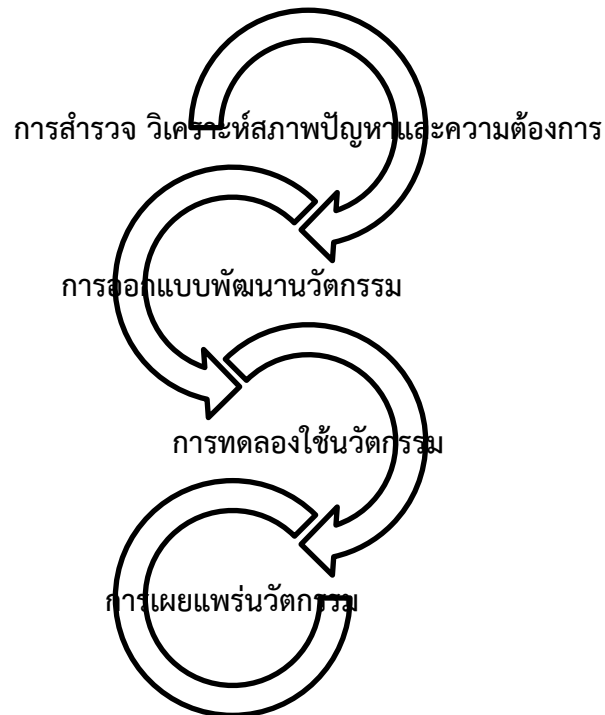
1) การสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ การจัดการเรียนการสอน เป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรหรือมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา จึงต้องมีการดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) หรือการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการเกี่ยวกับนวัตกรรม รวมทั้งลักษณะที่เหมาะสมของนวัตกรรม ที่ต้องการให้พัฒนา ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนานวัตกรรม ได้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้นวัตกรรม ที่พัฒนาขึ้น

2) การออกแบบพัฒนานวัตกรรม เป็นการดำเนินการโดยการนำความรู้และผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนานวัตกรรม มีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระองค์ประกอบ รูปแบบของนวัตกรรมว่าควรมีลักษณะอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อปัญหาการเรียนรู้อย่างไรซึ่งจะเริ่มจากการวางแผนพัฒนานวัตกรรม โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการพัฒนานวัตกรรม การกำหนดวิธีที่จะพัฒนานวัตกรรม และทรัพยากรที่ใช้การพัฒนานวัตกรรม ทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และระยะเวลา หลังจากนั้นจึงดำเนินการพัฒนานวัตกรรม ให้มีลักษณะหรือรูปแบบตาม ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนนวัตกรรมที่จะพัฒนามีลักษณะอย่างไรหรือส่วนประกอบของนวัตกรรม มีอะไรบ้างจะขึ้นอยู่กับชนิดของนวัตกรรม นั้นๆ ในขั้นตอนของการพัฒนานวัตกรรม นี้จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทางในการสร้างนวัตกรรม แต่ละศาสตร์นั้น

3) การทดลองใช้นวัตกรรม เมื่อสร้างนวัตกรรม เสร็จแล้วจะต้องนำไปตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของนวัตกรรม เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างหรือ

พัฒนาขึ้น เป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้จริง ถ้าหากผลการตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพยังไม่เป็นที่พึงพอใจหรือมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งนวัตกรรม มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับการทดลองใช้นวัตกรรม จะดำเนินการ โดยทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็ก (R1D1) เป็นการทดลองเบื้องต้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมผลประเมินคุณภาพเบื้องต้นของนวัตกรรม ส่วนจำนวนที่นิยมทดลองใช้นวัตกรรมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมด้านสถิติ ด้านเวลา ด้านงบประมาณ และอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงเหตุผลและความน่าเชื่อถือ แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงรูปแบบของนวัตกรรม แล้วนำมาทดลองกับกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่กว่ากลุ่มแรก (R2D2) โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการด้านความรู้ ด้านทักษะ หรือทั้งด้านความรู้และทักษะขึ้นอยู่การใช้นวัตกรรมนั้น แล้วทำการประเมินผลเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ซึ่งเป็นการทำตามระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการดำเนินการของขั้นตอนนี้จะใช้การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental design) แล้วนำผลการวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงนวัตกรรม

4) การเผยแพร่วัตกรรม เป็นการนำผลการวิจัยและนวัตกรรม โดยนิยมทำเป็นรูปแบบการรายงานผลการวิจัยแบบเป็นทางการซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ชื่อเรื่อง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่กำหนดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย/ผลการพัฒนานวัตกรรม สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ในการนำไปเผยแพร่ นิยมนำไปเสนอในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพ การตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ การติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อจัดทำนวัตกรรมทางการศึกษาเผยแพร่ไปในโรงเรียนต่างๆ หรือติดต่อกับบริษัทเพื่อผลิต และเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป โดยแสดงเป็นขั้นตอนดังภาพข้างล่างนี้

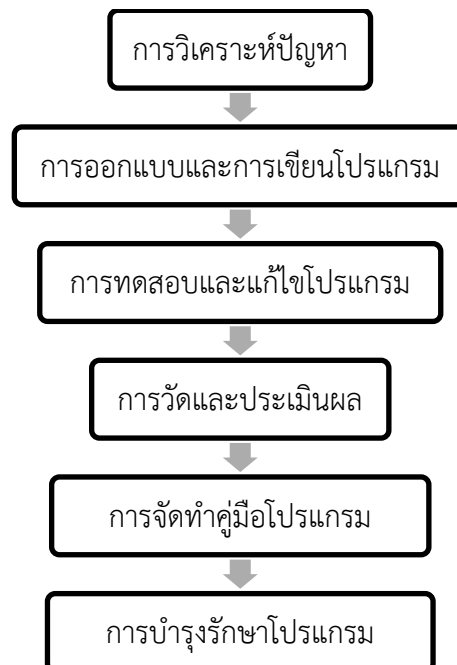
ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

ในโลกยุคดิจิทัลมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาททางด้านการจัดการศึกษามากขึ้นโดยผู้สอนได้นำเทคโนโลยีและความทันสมัยของระบบเครือข่ายโลกออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต มาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในปัจจุบันมีความหลากหลายช่องทางในนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะโปรแกรมและแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ด้วยเทคนิคทางด้านการพัฒนาสื่อการสอน กลายมาเป็นโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่สามารถติดตั้งมาใช้งาน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ งานในการจัดการเรียนการสอน หรือเป็นสื่อเสริมการเรียนรู้ได้ เช่น Kahoot และ Canva

การพัฒนาทางโปรแกรม/แอปพลิเคชันเป็นงานวิจัยและพัฒนาแนวทางใหม่ในยุคดิจิทัลที่ใช้ทางด้านระบบสารสนเทศทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนรู้และเก็บข้อมูลทางวิชาการ โดยเริ่มจากกำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตของปัญหา สาเหตุของปัญหาจากการดำเนินงานในปัจจุบัน ความเป็นไปได้กับการสร้างระบบใหม่ การกำหนดความต้องการ โดยนำข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสัมภาษณ์ มารวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อทำการจัดระเบียบแยกแยะส่วนต่าง ๆ ของหลักฐาน หรือข้อมูลที่ได้ ออกเป็นหมวดหมู่ และสรุปเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจน ซึ่งหากขนาดข้อมูลมีจำนวนมาก และมีความสำคัญมากสำหรับเป้าหมายที่ต้องการความแม่นยำ ก็จะทำให้ขั้นตอนของการศึกษาความเป็นไปได้ก่อน แล้วนำมาสรุปวัตถุประสงค์ การกำหนดปัญหา ความต้องการนวัตกรรม เพื่อความเข้าใจและรับรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน หาสาเหตุของปัญหา และสรุปผลที่สมบูรณ์ นำเสนอต่อผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา แล้ว

ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในแง่มุมต่าง ๆ เก็บรวบรวมข้อมูล สภาพปัญหา และความ ต้องการของนวัตกรรมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ ด้วยการรวบรวมเอกสาร การ สัมภาษณ์ การสังเกต และแบบสอบถาม และสรุปข้อกำหนดต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน ถูกต้อง แล้ววิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งที่มี เพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของนวัตกรรมโปรแกรมหรือ แอปพลิเคชัน รวมถึงเปรียบเทียบกับระบบปัจจุบันที่ใช้อยู่ อาจนำเสนอด้วยแผนภาพข้อมูล คำอธิบายการประมวลผลข้อมูล และแบบจำลองข้อมูล เพื่อหารายละเอียดขั้นตอนการ ดำเนินงาน โดยการหาปัจจัยที่ความเกี่ยวข้องและข้อคำนึงถึง ในการวิเคราะห์ระบบ หลักการสำคัญและวัตถุประสงค์หลักในการวิเคราะห์ระบบการปรับปรุงและแก้ไขระบบงาน ให้มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิมหรือดียิ่งขึ้น

ดังนั้นรายละเอียดขั้นตอนของการวิเคราะห์ระบบ ขั้นตอนปัญหาหรือกำหนดปัญหา ในขั้นนี้ต้องศึกษาให้ถ่องแท้เสียก่อน ว่าอะไรคือปัญหาที่ควรแก้ไข กำหนดเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ว่าจะให้ได้ผลในทางใด มีปริมาณและคุณภาพเพียงใด ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์นี้ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ไม่เกินความรู้ความสามารถในการ ปฏิบัติ และทักษะ การวัดและประเมินผลจะต้องสร้างเครื่องมือวัดผล มีค่าเป้าหมาย และ ตัวชี้วัดที่ชัดเจนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ควรวัดผลได้ตรงตามเวลาและเป็นไปทุกระยะ ค้นหาและเลือกวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับทุกด้านในข้อจำกัด ความคุ้มค่า และเป็นธรรม เลือกเอาวิธีที่ดีที่สุด เพื่อนำไปทดลอง เมื่อเลือกวิธีการใดแล้วก็ลงมือปฏิบัติตามวิธีการนั้น การทดลองนี้ควรกระทำกับกลุ่มเล็ก ๆ ทำการวัดผลและประเมินผล เพื่อนำผลไปประเมินมา วิเคราะห์ และนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สมบูรณ์ที่สุดจนกว่าจะได้ผลดี โดยสรุปแสดงเป็น ขั้นตอนดังภาพข้างล่างนี้

ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนาทางโปรแกรม/แอปพลิเคชัน

การหาค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรม

ในการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรม เป็นการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม จะมีลักษณะคล้ายกับการประเมินโครงการ กิจกรรม โดยนิยมจะทำเมื่อนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ จะหาประสิทธิภาพในวงจรสุดท้ายหรือจะหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมทุกวงจรก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมข้อจำกัดทางการวิจัย และเวลา แต่ต้องมีหลักการและความน่าเชื่อถือ ซึ่งการตรวจสอบประสิทธิภาพ จะต้องมีการตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพ โดยกำหนดไว้เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึงตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ประสิทธิภาพของขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม (E1/E2)

$$\text{ประสิทธิภาพกระบวนการ} = \frac{\text{ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E}_1\text{)}}{\text{ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E}_2\text{)}}$$

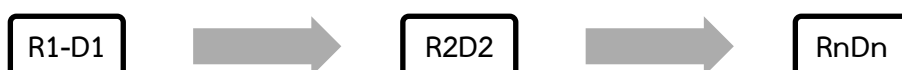
โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพเป็นการกำหนดอัตราส่วนร้อยละระหว่าง E1/E2 โดยนิยมกำหนดเป็น 80/80 ในวงจรแรก (R1D1) และในวงจรสุดท้าย (RnDn) จะกำหนดเท่ากับ 90/90 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับลักษณะและความเหมาะสมของนวัตกรรมและความรู้ทักษะเนื้อหาวิชา

E1 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของผู้ใช้นวัตกรรมทุกคนในระหว่างจัดกิจกรรมซึ่งเป็นคะแนนของกระบวนการเรียนหรือกระบวนการปฏิบัติทำงานของผู้ใช้นวัตกรรม

E2 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของผู้ใช้นวัตกรรมทุกคนเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนหรือกระบวนการปฏิบัติทำงาน ซึ่งเป็นคะแนนของผลสำเร็จหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้ใช้นวัตกรรม

สรุป

การวิจัยและพัฒนา หมายถึง ขั้นตอนกระบวนการที่ประกอบด้วยกระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนา ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนา นิยมเริ่มจากวิจัยสำรวจเพื่อหาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งกระบวนการนี้เรานิยมเรียกว่า (R1) แล้วจึงนำจึงมาสร้าง ออกแบบ และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งกระบวนการนี้เรานิยมเรียกว่า (D1) แล้วนำนวัตกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพ (R2) ต่อไปก็นำไปแก้ไขปรับปรุงนวัตกรรมทางการศึกษาให้ดีกว่าเดิม (D2) ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนา จะทำหลายวงจรก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเวลา ปัจจัยทรัพยากร ความคุ้มค่าของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมา

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ขวัญชัย ช้วนนา. (2561). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21**. สืบค้นจาก <https://research.kpru.ac.th/research2/pages/filere/29482019-09-07.pdf>, สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2565.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **นวัตกรรม**. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564.
- วราภรณ์ วราธิพร. (2558). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. สืบค้นจาก [/http://grad.vru.ac.th/Database_thesis/thesis/file_pdf/full_54G74680102.pdf](http://grad.vru.ac.th/Database_thesis/thesis/file_pdf/full_54G74680102.pdf), สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2565.

การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์: การรู้จักตัวเองของนักสังคมสงเคราะห์
Social Work Practice : Knowing Oneself of Social Workers

วรเทพ เวียงแก

Woratep Waingkae

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email:Worateb1999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรู้จักตนเองของนักสังคมสงเคราะห์ การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เพื่อจะได้ทำงานบรรลุเป้าหมายและสำเร็จ พบว่า การรู้ตนเอง ประกอบด้วย 1. การรู้จักตนเองตามหลักสัพพริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ คือ อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จัก ขาดิระกุล ยศศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้และคุณธรรมของตน แล้วประพัตตินให้เหมาะสมควรตามนั้น 2. การรู้จักตนเองผ่านทฤษฎีหน้าต่างของโจฮารี นักสังคมสงเคราะห์ควรใช้บานหน้าต่างหัวใจบานที่ 1 ให้มาก คือ คนอื่นรู้ เรารู้ ซึ่งเป็นบริเวณเปิดเผย และทำลายหรือลดพฤติกรรมในบานหน้าต่างหัวใจบานที่ 2 คือ คนอื่นรู้ เราไม่รู้ ซึ่งเป็นบริเวณจุดบอด เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับบานหน้าต่างหัวใจบานที่ 1 แผ่ขยายเข้ามาจะทำให้มีบริเวณกว้างมากขึ้น และ 3. การรู้จักตนเองด้านองค์ประกอบของความเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ดี ได้แก่ 1) มีความรู้ในการทำงาน 2) มีทัศนคติ ที่ดีต่องานที่ทำ 3) มีทักษะ ในการทำงาน และ 4) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ในการทำงาน ได้แก่ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้ใช้บริการ (บุคคล กลุ่ม ชุมชน) 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ร่วมงานในวิชาชีพอื่น 5) จรรยาบรรณ ต่อองค์กรที่สังกัดและ 6) จรรยาบรรณต่อสังคม

คำสำคัญ : การรู้จักตัวเอง; นักสังคมสงเคราะห์; การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

Received:08/09/2565, Revised:11/10/2565, Accepted:18/10/2565

Abstract

The object of this academic article is to study the knowing oneself of social workers. The knowing oneself is the importance of social work practice for attaining the purpose and successful. It is found that the knowing oneself is consisted of; 1) Knowing self through the Sappurisadharma meaning qualities of good man; Atthanyuta meaning to know self about one's own family, position, property, follower, knowledge and virtue and at the same time living under them. 2) Knowing self through the Johari's Window : the

social workers should perform on the first window (Open Area) and try to destroy and reduce the action on the second window (Blind Area) in order to open the area for the first window, and 3) the social workers must know oneself following the component of good social worker consisted of 1) Knowledge, 2) Attitude, 3) Skill and 4) follow the Professional Ethics of social workers :1) Ethic of Responsibilities to oneself, 2) Ethic of Responsibilities to Profession, 3) Ethic of Responsibilities to Clients (person, group, community), 4) Ethic Responsibilities to colleagues and other professions, 5) Ethic of Responsibilities to organization and 6) Ethic of Responsibilities to Community.

Keyword: Knowing Oneself; Social Workers; Social Work Practice

1. บทนำ

สังคมสงเคราะห์เป็นงานช่วยให้คนเข้าถึงสวัสดิการสังคม (social welfare) ซึ่งมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ สวัสดิการที่สำคัญๆ ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข การมีอาชีพ การมีงานทำ การมีรายได้ มีหลักประกันในการทำงาน มีหลักประกันในการดำรงชีวิต มีการสงเคราะห์ประชาชน มีการบริการทางสังคมต่างๆ นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ช่วยให้เข้าถึงสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นการทำงานทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค

ปัญหาเรื้อรังและสลับซับซ้อนที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการสังคม ได้แก่การพัฒนาประเทศโดยใช้ทฤษฎีภาวะความทันสมัย บางประเด็นของการพัฒนาไม่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของสังคม เช่น การพัฒนาที่เน้นเมืองหลวงเป็นศูนย์กลางทำให้ชนบทถูกละเลยก่อให้เกิดความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างคนมีเงินในเมืองกับคนยากจนในเมืองและคนจนในชนบท

ในสภาพปัญหาเรื้อรังและสลับซับซ้อนนั้น นักสังคมสงเคราะห์ (Social worker) จึงต้องปฏิบัติงานโดยใช้องค์ความรู้ ซึ่งต้องนำมาบูรณาการอย่างมีศิลปะ ใช้ทักษะในการให้บริการกับผู้ใช้บริการที่มีความแตกต่างกัน และทัศนคติที่ดีของนักสังคมสงเคราะห์ต่อผู้ให้บริการ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีแนวคิดที่จะปฏิบัติงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับผู้ให้บริการ เคารพในจรรยาบรรณของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ประการสำคัญคือ นักสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติงานด้วยความรู้ตนเอง (วรเทพ เวียงแก, 2564 :1)

ตน (Self) เป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นส่วนของการรับรู้และคำนึงเกี่ยวกับตัวเรา ตัวตนพัฒนามาจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เป็นประสบการณ์เฉพาะตน ในการ พัฒนาตัวตนของบุคคลนั้น จะพบว่ามีส่วนที่คล้ายและบางส่วนที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ตัวตนเป็น ส่วนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลมีลักษณะความคงเส้นคงวา (Consistency) และประสบการณ์ใดที่ ช่วยยืนยันอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ที่บุคคลมีอยู่ บุคคลจะรับรู้และผสมผสานประสบการณ์นั้น เข้ามาสู่ตนเองได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ แต่ประสบการณ์ที่ทำให้บุคคลรู้สึกตัวว่าอัตมโนทัศน์ที่มีอยู่ เบี่ยงเบนไปจะทำให้บุคคล

เกิดความคับข้องใจที่จะยอมรับประสบการณ์นั้น อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะบุคคลจะต้องอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงโดยมีตัวเอง (Self) เป็นศูนย์กลางในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ (ปรีชา วิหคโต, 2546 : 45)

การรู้จักตนเอง เป็นหลักสำคัญที่จะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง สามารถปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เมื่อรู้จักตนเองตามความเป็นจริง แสดงว่ายอมรับความเป็นจริงของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ปรับตัวและดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข สามารถเผชิญปัญหาหรือความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความหมาย

2.1 สังคมสงเคราะห์

สมาพันธ์นักสังคมสงเคราะห์ระหว่างประเทศ (International Federation of Social

Workers : IFSW) ให้ความหมายไว้ว่า สังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ของคนและกระตุ้นเสริมพลังให้คนสามารถช่วยตนเองได้โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมของคนและระบบสังคม สังคมสงเคราะห์ช่วยเชื่อมระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ สังคมสงเคราะห์มีรากฐานที่สำคัญคือ หลักสิทธิมนุษยชนและหลักความยุติธรรมในสังคม (International Federation of Social Workers : IFSW, 2001)

แมรี ริชมอนด์ ให้ความหมายไว้ว่า สังคมสงเคราะห์เป็นศิลปะแห่งการให้ความช่วยเหลือและเป็นการใช้สามัญสำนึกในสถานการณ์ที่ไม่สามัญ (วรเทพ เวียงแก, 2562 : 1)

การสังคมสงเคราะห์ หมายถึง การจัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มหรือทั้งชุมชน โดยใช้หลักทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ หรือที่เรียกว่า นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องปฏิบัติงานนี้โดยใช้หลักวิชาชีพ หรือนัยหนึ่ง คือใช้หลักการ วิธีการ และกระบวนการของการสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่เพียงแค่หยิบยื่นสิ่งที่ผู้มีปัญหาต้องการก็เป็นอันว่าได้ให้บริการสังคมสงเคราะห์แล้ว (นันทนีย์ ไชยสุต, 2525)

สังคมสงเคราะห์ หมายถึง การยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานหมู่ชนไว้ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือการให้สังคมเกาะกุมค้ำกันอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกไม่กระจัดกระจาย แต่ถ้าตามศัพท์ (สังคมสงเคราะห์) แปลงง่ายๆ ว่า การสงเคราะห์สังคม แต่ถ้าจะแปลให้ลึกกว่านั้น ก็มีความหมายทางธรรม สงเคราะห์ คำบาลีเป็น สงคห (สังคห) แปลว่า ประมวล รวบรวม จับมา รวมเข้าด้วยกัน ยึดเหนี่ยวจิตใจให้รวมกันเป็นหนึ่ง ผูกใจกันไว้ สังคห ที่แปลว่า ยึดเข้าไว้ด้วยกันนั้น หมายถึง ยึดในแก่นามธรรมและยึดในแง่รูปธรรม ทางนามธรรม คือ ยึดเหนี่ยวผูกจิตใจให้รวมกันเป็นหนึ่ง ทางรูปธรรม คือ ให้คนมารวมกัน ประสานเข้าด้วยกัน (พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต, 2532)

สรุปได้ว่า สังคมสงเคราะห์ หมายถึง เป็นการทำงานเพื่อเพื่อนมนุษย์ชาติผู้มีปัญหาทั้งด้านร่างกายและจิตใจด้วยความมีมนุษยธรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้น สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างสุขกายสุขใจตามสมควรแก่ฐานะานุรูปของตนๆ โดยการนำความรู้ซึ่งเป็นศาสตร์หรือประสบการณ์ต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน อันจะเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานหมู่ชนไว้ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือเป็นการช่วยให้สังคมรวมอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกไม่กระจัดกระจาย

2.2 การรู้จักตน

คำว่า การรู้จักตน (Knowing oneself) มีคำที่มีความหมายสอดคล้องกัน คือ การตระรู้ในตนเอง (Self Awareness) มีนักวิชาการให้ความหมายของการรู้จักตนหรือการตระหนักรู้ในตนเอง ไว้ดังนี้

การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง การรู้ สถานภาพ บทบาทหน้าที่ ฐานะ การรับรู้ และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเอง และ สามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง สามารถรับรู้ความถนัดและความสามารถ รู้จัก ยอมรับ รู้คุณค่าของตนเองเข้าใจจุดเด่นและจุดด้อย รู้เป้าหมายชีวิตและประมาณตนเองได้ (นิสิตา อังกุล, 2552:5)

การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการรู้ข้อดี ข้อเสียของ ตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเองและความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่นซึ่งจะช่วยให้รู้ตัวเองเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องได้ (ศุภรัตน์ อัมวฒนกุล, 2552 :12)

การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง การรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริงและสามารถที่จะ ควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ (ขมาพร ศรีวิทยาคิต, 2548:6)

การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (Self-awareness) หมายถึง การรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของตัวเองในขณะนั้นและใช้อารมณ์ที่ดีนั้น เป็นแนวทางในการตัดสินใจได้ สามารถประเมินความสามารถของตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง และมีความรู้สึกมั่นใจในตนเอง (Goleman, 2007 : 53)

ในหลักสัปปุริสธรรม คือ ธรรมของสัตบุรุษ ให้ความหมายไว้ว่า การรู้จักตน (อัตตัญญา) หมายถึง ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป (อง. สดตก. 23/113)

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การรู้จักตน (Knowing oneself) หรือ การตระรู้ในตนเอง (Self Awareness) หมายถึง การที่บุคคลสามารถมองเห็นตัวเองอย่างเข้าใจในภาพรวมในการดำเนินชีวิตของความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย

1. มองเห็นตนเองอย่างเข้าใจในปัจจัยภายนอก เช่น รู้ว่าตนเองมีทรัพย์สินเงินทอง บทบาทหน้าที่ สถานภาพ कैไหน อย่างไร พอใจกับสิ่งที่มีเหล่านั้นและสามารถบริหารจัดการสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม

2. มองเห็นตนเองอย่างเข้าใจในปัจจัยภายใน เช่น รู้ว่าตนเองมีสติปัญญา ความรู้ ความถนัดความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง รู้คุณค่าของตนเอง ยอมรับและเข้าใจจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองกับผู้อื่น รู้เป้าหมายชีวิตและประมาณตนเอง

3. ความสำคัญของการรู้จักตน (Knowing oneself)/การตระรู้ในตนเอง (Self Awareness)

มนุษย์ที่เกิดมาในโลกล้วนไม่เท่าเทียมกันทั้งปัจจัยภายนอก เช่น ทรัพย์สินเงินทอง บทบาทหน้าที่ รูปร่างหน้าตา และปัจจัยภายใน เช่น สติปัญญา ความรู้ ความถนัด จุดเด่น และจุดด้อย ตลอดจนการปฏิบัติตามความเชื่อหรือศาสนาที่แตกต่างกัน สิ่งสำคัญ คือ ที่มนุษย์ทุกคนต้องมีในตัวเอง คือ การรู้จักตน (Knowing oneself)/การตระรู้ในตนเอง (Self Awareness) มินักริชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักตนหรือการตระหนักรู้ในตนเอง ไว้ดังนี้

การเข้าใจตนเองและการยอมรับในตนเองเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาตน ผู้ที่ไม่รู้จักตนเองย่อมไม่อาจทราบได้ว่าตนคือใคร ตนมีข้อดีข้อบกพร่องอย่างไร ตนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้คนก้าวไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จของชีวิต ตรงกันข้ามกับผู้รู้จักของตนเองอย่างแท้จริง ย่อมสามารถกำหนด แนวทางของชีวิตให้อยู่ในทิศทางซึ่งมีความหมายตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้การรู้จักตนเองยังทำให้ เรามองเห็นข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของตนเอง โดยเฉพาะถ้าบุคคลนั้นเป็นคนที่มีการยอมรับในตนเอง ด้วยแล้วก็จะมีความเต็มใจมากยิ่งขึ้นที่จะปรับปรุงตนให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน (ปิยะนาฏ สิริฤทธิ์, 2549:18)

การตระหนักรู้และเข้าใจตนเองมีจุดเริ่มต้น ตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นก่อนเข้าสู่ผู้ใหญ่ ทุกคนควรจะตระหนักรู้และเข้าใจตนเองได้ดี โดยเฉพาะการ เรียนรู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง นอกจากนี้การตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง อาจรวม หมายถึงการรู้บทบาทของตน เพราะคนเราอยู่ในสังคม โดยมีบทบาทของตนและมีบทบาทมากกว่า หนึ่งบทบาทไปตามกลุ่มที่เรามีความสัมพันธ์ เช่น ในครอบครัว ในที่ทำงาน ในสังคม ซึ่งมาพร้อมกับบทบาทที่มีคือความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง จะเห็นได้ว่าการตระหนักรู้และเข้าใจตนเองเป็น ความสามารถพื้นฐานที่นำไปสู่ความสามารถที่สำคัญ (พรณพิมล หล่อตระกูล, 2548 : 4)

การตระหนักรู้ในตนเอง เป็นการตรวจสอบตนเอง ซึ่งมี ผลต่อตนเอง ไม่เพียงแต่ด้านเจตคติและพฤติกรรม แต่ยังมีผลต่อการรู้จักคนอื่นด้วย (Cove, 2007 : 19)

ผู้ที่มีการตระหนักรู้ในตนเองในระดับ มาก มักจะรู้สึกตกใจกับปฏิกิริยาตอบสนองทางอารมณ์ของตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเองยัง ทำให้บุคคลสามารถตรวจสอบ

ตัวกระตุ้นทางอารมณ์ที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองได้อีก ด้วย ในปัจจุบันนี้เป็นที่รับรู้กันว่าจุดมุ่งหมายของการฝึกฝนตนเองคือ เพื่อเพิ่มการตระหนักรู้สำหรับ ตัวกระตุ้นทางอารมณ์นั่นเอง (Adele B. Lynn, 2005 : 169)

จากความสำคัญที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การรู้จักตน (Knowing oneself) หรือการตระรู้ในตนเอง (Self Awareness) คือ ข้อปฏิบัติที่มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ต้องมีในตัวเอง เพราะการรู้จักตน หรือการตระรู้ในตนเอง จะทำให้เข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ แล้วจะทำให้เกิดการยอมรับกับสิ่งเหล่านั้นในตนเองดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขโดยที่สุดจะสามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตและสามารถดำเนินถึงเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างราบรื่นและถูกต้อง

4. การวิเคราะห์ตนเองตามทฤษฎีหน้าต่างของโจฮารี (The Johari's Window)

บุคคลหากสามารถวิเคราะห์ตนเองได้ว่า ตนเองมีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไรจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์ขึ้นแน่นอน ดังนั้น ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี (The Johari's Window) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่น่าสนใจที่บุคคลควรนำมาวิเคราะห์ตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ต่อไป ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้คือ โจเซฟ ลุฟท์ และแฮร์รี่ อิงแฮม (Joseph Luft and Harry Ingham) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอทฤษฎีนี้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1955 โดยใช้ชื่อว่าหน้าต่างโจฮารี: แบบลายเส้นของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (The Johari-Window : graphic Model of Awareness in Interpersonal Relation) เพื่อใช้เป็นแบบแผนสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเมื่ออยู่ ร่วมกันในสังคม และเพื่อให้เข้าใจสัมพันธ์ภาพที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในลักษณะที่รู้ตัว รูปแบบของ พฤติกรรมของบุคคล มีดังนี้ (ถวิล ธราโภชน์และคณะ, 2546 : 149)

	เราไม่รู้	เราไม่รู้
คนอื่นรู้	เปิดเผย (Open area)	จุดบอด (Blind area)
คนอื่นไม่รู้	ซ่อนเร้น (Hidden area)	มืดมน (Unknown area)

ภาพที่ 1 แสดงหน้าต่างหัวใจของโจฮารี

(ที่มา : Richard West, Lynn H. Turner, 2009 : 275)

จากภาพที่ 1 สามารถจัดเป็นคู่ได้ 4 คู่ หรือ 4 บานหน้าต่าง ซึ่งอาจจะเรียกว่า “บานหน้าต่างหัวใจ” แสดงให้เห็นว่าบุคคลทุกคนจะมี พฤติกรรมอยู่ 4 แบบ

1. บานหน้าต่างหัวใจที่ 1 คือ คนอื่นรู้ เรารู้ ได้แก่ บริเวณเปิดเผย (Open area)
2. บานหน้าต่างหัวใจที่ 2 คือ คนอื่นรู้ เราไม่รู้ ได้แก่ บริเวณจุดบอด (Blind area)

3. บานหน้าต่างหัวใจที่ 3 คือ คนอื่นไม่รู้ เรารู้ ได้แก่ บริเวณซ่อนเร้น (Hidden area)

4. บานหน้าต่างหัวใจที่ 4 คือ คนอื่นไม่รู้ เราไม่รู้ ได้แก่ บริเวณมืดมน (Unknown area)

บานหน้าต่างหัวใจทั้ง 4 บาน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. บานหน้าต่างหัวใจที่ 1 คือ คนอื่นรู้ เรารู้ ได้แก่ บริเวณเปิดเผย (Open area)

พฤติกรรมในบริเวณเปิดเผย (Open area) หมายถึง บริเวณที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างเปิดเผยไม่มีการปกปิด เป็นพฤติกรรมที่บุคคลมีเจตนาแสดงออกมาและรู้ตัวตนเองแสดงพฤติกรรมอะไรออกมา มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ต้องการให้บุคคลอื่นรับรู้พฤติกรรมและเจตนาของตนเอง และในขณะเดียวกันตนเองก็รับรู้พฤติกรรมและเจตนาของผู้อื่นด้วย ถ้าหากบุคคลมีความสนิทสนมกันมากขึ้นเพียงใด บริเวณนี้จะเปิดกว้างมากขึ้นเพียงนั้น นั่นคือบุคคลจะมีปฏิริยาโต้ตอบกันและมีการเปิดเผยตัวตนของตัวเองอย่างจริงใจต่อกันและกันเป็นอย่างมาก เหมือนอย่างเพื่อนที่สนิทกันมากๆ มักจะแสดงพฤติกรรมต่อกันอย่างเปิดเผยเสมอ เช่น พูดคุยเรื่องส่วนตัว หรือว่าไปไหนหากทำอะไรไม่เหมาะก็สามารถที่จะบอกเตือนกันได้

2. บานหน้าต่างหัวใจที่ 2 คือ คนอื่นรู้ เราไม่รู้ ได้แก่ บริเวณจุดบอด (Blind area)

พฤติกรรมในบริเวณจุดบอด (Blind area) หมายถึง บริเวณที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาโดยไม่รู้ตัว ไม่มีจุดมุ่งหมายและไม่มีเจตนาที่จะแสดงออกมา แต่บุคคลอื่นสามารถรับรู้และสังเกตเห็นได้ว่า การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาเช่นนั้น โดยไม่รู้ตัวจะทำให้เสียบุคลิกภาพ อาจทำให้คนอื่นเบื่อหน่ายและไม่พอใจได้ เช่น เป็นคนพูดยาว (พูดมาก) หรือนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ใช้นเวลานานในที่ประชุม ทำให้เสียเวลาการประชุม ทำให้คนอื่นๆ ไม่อยากร่วมประชุมด้วย ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้เจ้าตัวไม่รู้แต่คนอื่นรู้

3. บานหน้าต่างหัวใจที่ 3 คือ คนอื่นไม่รู้ เรารู้ ได้แก่ บริเวณซ่อนเร้น (Hidden area)

บริเวณซ่อนเร้น (Hidden area) หมายถึง บริเวณที่บุคคลแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา อาจจะเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกบางอย่างที่บุคคลเก็บซ่อนไว้ในใจตนเองเท่านั้นที่รู้ ผู้อื่นไม่รู้เรื่องนั้น เช่น ความรู้สึกไม่ชอบบุคคลใดบุคคลหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวมักเป็นพฤติกรรมภายใน ได้แก่ ความจำ การรับรู้ ความคิด บุคคลจะไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมา เพราะต้องการปิดบัง แต่อาจจะแสดงพฤติกรรมอย่างอื่นกลบเกลื่อน เช่น หากจะมีการร่วมรับประทานอาหารกับคนที่ตนเองไม่ชอบ อาจจะพูดบายเบี่ยงว่า รับประทานอาหารมาแล้ว เพื่อจะได้ไม่ต้องร่วมรับประทานอาหารกับบุคคลนั้น

4. บานหน้าต่างหัวใจที่ 4 คือ คนอื่นไม่รู้ เราไม่รู้ ได้แก่ บริเวณมืดมน (Unknown area)

บริเวณมืดมน (Unknown area) หมายถึง บริเวณที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยไม่รู้ตัว ทั้งตนเองและบุคคลอื่นๆ ไม่เคยรู้ ไม่เคยเข้าใจ ไม่เคยสนใจมาก่อนเช่นกัน พฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นออกมา เช่น ผู้หญิงบางคนมีกิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาสุภาพ แต่เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน จึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาเพื่อเอาตัวรอด

ตามทฤษฎีหน้าต่างโหลารี ทำให้เห็นได้ว่า การที่บุคคลจะรู้ตนเองหรือเห็นตนเอง หรือเข้าใจตนเองมากขึ้นนั้น นอกจากจะยึดบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 1 บริเวณเปิดเผย (Open area) เพียงอย่างเดียวแล้วยังไม่พอ ต้องพยายามทำลายหรือลดพฤติกรรมในบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 2 บริเวณจุดบอด (Blind area) ให้ลดลงหรือหมดไป เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 1 บริเวณเปิดเผย (Open area) แฉขยายเข้ามาจะทำให้มีบริเวณกว้างมากขึ้น หากบุคคลดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือดเว้นพฤติกรรมในบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 2 บริเวณจุดบอด (Blind area) แล้ว บุคคลสามารถจะรู้จักตนเองมากขึ้น เข้าใจสิ่งที่ตนเองคิดหรือกระทำและจะทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

5. การรู้ตนเอง ตามหลักพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าแสดงเรื่องการรู้จักตนเองไว้ใน สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของ สัตบุรุษ มี 7 ประการ ซึ่งพระองค์ทรงแสดงไว้ในข้อที่ 3 คือ อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน ว่า เราว่าโดยชาติ ตระกูล ยศศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้และคุณธรรมเพียงเท่านี้ ๆ แล้ว ประพฤติตนให้สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไร (อง. สดตก. 23/113)

นอกจากนั้นพระองค์ได้ทรงแสดงให้เห็นอีกว่า ภิกษุเป็นอรรถัญญุ อย่างไร คือ ภิกษุ ในธรรมวินัยนี้รู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณนี้” หากภิกษุไม่รู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณนี้” เรา ไม่พึงเรียกเธอว่าอรรถัญญุในที่นี่ แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณนี้” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นอรรถัญญุ ด้วยประการฉะนี้ (นย. ม. อุป. 14/112)

ดังนั้น ในทางพระพุทธศาสนาบุคคลจะเป็นสัตบุรุษ คือ ผู้รู้หรือเป็นผู้มีความเห็นที่ ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) หรือเป็นผู้ประพฤติดีทางกาย วาจา ใจ ได้นั้น สิ่งหนึ่งที่ต้องมีในตนเอง คือ ความเป็นผู้รู้จักตน เช่น รู้ว่าตนเองมี ชาติตระกูล ยศศักดิ์ สูงต่ำเพียงใด มีสมบัติ บริวาร ความรู้และคุณธรรมมากน้อยเพียงใด แล้วประพฤตินให้เหมาะสมสมควรกับสถานของตนๆ หากบุคคลไม่รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ ย่อมไม่สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่าง เต็มขีด

6. การทำงานสังคมสงเคราะห์

การทำงานสังคมสงเคราะห์ คนทั่วไปจะเข้าใจว่า คือ การทำงานการกุศล หมายถึง การแจก เงิน แจกสิ่งของเมื่อมีภัยพิบัติหรือตามโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน แต่ การกุศล ถือว่า เป็นรากฐานการเกิดงานสังคมสงเคราะห์ แต่การกุศลไม่ใช่งานสังคม สงเคราะห์ ข้อเปรียบเทียบลักษณะของการสังคมสงเคราะห์และการกุศล ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะของการสังคมสงเคราะห์และการกุศล

การสังคมสงเคราะห์	การกุศล
1. เป็นการช่วยเหลือในระยะยาวจนกว่าผู้รับบริการนั้นจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด	1. เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า โดยไม่สนใจว่าผู้รับจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือไม่
2. การช่วยเหลือคำนึงถึงศักดิ์ศรีของผู้รับบริการและถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ผู้รับจะต้องได้รับการช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา	2. เป็นการทำบุญทำกุศล มีผู้ให้ผู้รับ
3. การดำเนินงานทำเป็นกระบวนการอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์	3. การดำเนินงานไม่เป็นกระบวนการ ไม่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์
4. อาศัยนักวิชาการสังคมสงเคราะห์หรือคนที่ได้รับการอบรมและมีประสบการณ์การทำงานด้านนี้	4. คนทั่วไปสามารถทำได้โดยไม่ต้องอาศัยนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

เป้าหมายการทำงานสังคมสงเคราะห์

1. การแก้ไข ทุเลาปัญหาของบุคคลผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้บุคคลสามารถกลับมาทำหน้าที่ได้ใกล้เคียงเดิมหรือเหมือนเดิม(Restoration) โดยการบำบัดรักษา (Curative) และการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) ของผู้ประสบปัญหา

2. การแก้ไข ทุเลาปัญหาสังคม เป็นการแก้ไขปัญหาสังคมให้ลดน้อยหรือหมดไป เช่น ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการใช้แรงงานเด็กและแรงงานสตรี ปัญหาคนพิการ ปัญหาการขาดแคลนบริการและสวัสดิการในสังคมชนบท ปัญหาครอบครัวปัญหาศีลธรรม วัฒนธรรมและปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น

3. เพื่อการพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาคนเพื่อให้ช่วยพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าถือว่าการสังคมสงเคราะห์มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคม กล่าวคือ การสังคมสงเคราะห์จะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติในที่สุด

4. การจัดหาทรัพยากร (Provision of resources) เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมจะทำให้คนเรารู้จักการแสวงหาและใช้ทรัพยากร เพื่อทำให้ตนเองได้รับสิ่งตอบสนองที่ต้องการ คนหรือกลุ่มบุคคลนั้นๆ จะต้องได้รับ 2 สิ่งต่อไปนี้เสียก่อนคือ

4.1 การช่วยให้เขาเกิดการพัฒนาศักยภาพ (Development) และรู้จักการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างคนกับสังคม (Social interaction) และรู้ว่าทรัพยากรทางสังคมอยู่ที่ไหน

4.2 การช่วยให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจ (Education) ที่จะตัดสินใจแสวงหาและเลือกใช้ทรัพยากรทางสังคมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

5. การป้องกันปัญหาทั้งระดับบุคคล กลุ่ม และระดับสังคม เช่น การให้คำปรึกษาแก่คนหนุ่มสาวก่อนสมรส ถือเป็นความพยายามในการป้องกันปัญหาทั้งระดับบุคคล กลุ่ม และสังคม โดยทำให้คนในสังคมรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง (วรเทพ เวียงแก, 2555)

จากเป้าหมายของการทำงานสังคมสงเคราะห์ ทำให้เห็นชัดว่าต้องอาศัยคนมีความรู้ ทักษะและทักษะที่ถูกต้อง รักในงานสังคมสงเคราะห์จริงๆ จึงจะทำงานด้านนี้ได้สำเร็จ หากบุคคลผู้ไม่ได้ฝึกฝนอบรมหรือศึกษางานด้านนี้มาโดยตรง คงเป็นการยากที่จะขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าประสงค์ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดคำว่า “ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์” และ “ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาต” หรือภาษาที่เข้าใจกัน คือ **นักสังคมสงเคราะห์** ซึ่งคนกลุ่มนี้จะเป็นแกนหลักในการผลักดันให้เกิดนโยบายด้านสวัสดิการของชาติและร่วมกันกับกลุ่มอื่นๆ ขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุผลสำเร็จ

7. นักสังคมสงเคราะห์

เห็นได้ชัดว่างานสังคมสงเคราะห์ เป็นงานสำคัญไม่น้อยไปกว่างานอื่นในการดูแลประชาชน และที่สำคัญต้องอาศัยนักวิชาการสังคมสงเคราะห์หรือคนที่ได้รับการอบรมและมีประสบการณ์การทำงานด้านนี้โดยตรง ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมี นักสังคมสงเคราะห์ ทำงานสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 มาตรา 3 วรรค 3 และ 4 ระบุว่า “ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้และทักษะทางสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหของบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน หรือชุมชน เพื่อให้กระทำหน้าที่ทางสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข “ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาต” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์(พระราชบัญญัติ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 มาตรา 3) ทั้ง 2 ประเภทที่ปรากฏในพระราชบัญญัติ มีความแตกต่างกัน คือ ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ กลุ่มนี้หมายถึง กลุ่มที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ได้แก่

1. ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ในลักษณะอาสาสมัคร (Voluntary) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "อาสาสมัครสังคมสงเคราะห์" หมายถึง ผู้ที่มีความศรัทธาในการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยไม่รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนใดๆ งานที่ทำเป็นงานที่ไม่เสียความสามารถ และรับทำโดยพิจารณาตามเวลาว่างที่มี

2. ผู้ช่วยงานสังคมสงเคราะห์ หมายถึง ผู้ทำงานเคียงข้างนักสังคมสงเคราะห์อาชีพให้ความช่วยเหลือ เตรียมงาน และมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาชีพคนเหล่านี้ไม่มีคุณวุฒิทางสังคมสงเคราะห์ การทำงานนั้นได้รับค่าตอบแทน

8. การรู้จักตนเองของนักสังคมสงเคราะห์

จากเป้าหมายของงานสังคมสงเคราะห์ที่เด่นชัดว่า งานสังคมสงเคราะห์นั้น ต้องรับหน้าที่ดูแลสังคมมากน้อยเพียงใด ดังนั้นผู้ที่ทำงานสังคมสงเคราะห์ จึงต้องมีความพร้อม

รู้จักตนหรือตระหนักรู้ตนเองอย่างมาก เพราะถ้าไม่รู้จักตนหรือตระหนักรู้ตนเอง จะทำให้การทำงานผิดพลาดหรือทำงานไม่สำเร็จ ยิ่งกว่านั้นอาจจะสร้างปัญหาให้เกิดเพิ่มขึ้นก็ได้ จากที่เป็นคนแก้ปัญหา อาจจะกลายเป็นคนก่อปัญหาเสียเอง นี่คือข้อที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องตระหนักรู้ไว้อย่างสูงสุด

8.1 การรู้จักตนเองของนักสังคมสงเคราะห์ผ่านทฤษฎีหน้าต่างของโจฮารี

นักสังคมสงเคราะห์ควรใช้บานหน้าต่างหัวใจที่ 1 คือ คนอื่นรู้ เรารู้ ได้แก่ บริเวณเปิดเผย (Open area) และ บานหน้าต่างหัวใจที่ 2 คือ คนอื่นรู้ เราไม่รู้ ได้แก่ บริเวณจุดบอด (Blind area) เป็นหลักในการทำความเข้าใจตัวเอง

ด้วยความที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำงานกับผู้ประสบปัญหาและมีสหวิชาชีพอื่นๆ จึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักว่า พฤติกรรมใดที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องแสดงออกให้ถูกต้องเหมาะสมในขณะปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากจะยึดบานหน้าต่างหัวใจบานที่ 1 แล้ว จะทำอย่างไรเพื่อทำลายหรือลดพฤติกรรมในบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 2 ให้ลดลงหรือหมดไป เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 1 แผ่ขยายเข้ามาจะทำให้มีบริเวณกว้างมากขึ้น เพราะเมื่อนักสังคมสงเคราะห์สามารถปรับปรุงแก้ไขหรือลดเว้นพฤติกรรมในบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 2 ได้มากเท่าไร นั้นหมายความว่า สามารถจะรู้จักตนเองมากขึ้น เข้าใจสิ่งที่ตนเองคิดหรือกระทำและจะทำให้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้ประสบปัญหาและสหวิชาชีพอื่นๆ ได้อย่างมีความสุข

บานหน้าต่างหัวใจที่ 3 คือ คนอื่นไม่รู้ เรารู้ ได้แก่ บริเวณซ่อนเร้น (Hidden area) ตรงนี้ นักสังคมต้องระมัดระวังตัวเองให้มาก มนุษย์ทุกคนอาจจะมีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่อยากให้คนอื่นรู้ หากต้องเผชิญกับการสถานการณ์ที่ต้องแสดงพฤติกรรมนั้น แต่ต้องการหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรมนั้น ต้องทำอย่างสุภาพและระมัดระวังอย่าให้กระทบกระเทือนการดำเนินงานอื่นๆ ดังนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติงานควรหาข้อมูลก่อน เพราะถ้าเห็นว่าจะต้องมีการกระทำที่เราไม่ชอบก็ควรสลับคนอื่นไปแทน

บานหน้าต่างหัวใจที่ 4 คือ คนอื่นไม่รู้ เราไม่รู้ ได้แก่ บริเวณมีดมน (Unknown area) ต้องยอมรับว่าพฤติกรรมบางอย่างที่แสดงออกมาโดยไม่รู้ตัว ทั้งตนเองและบุคคลอื่นๆ ไม่เคยรู้ ไม่เคยเข้าใจ ไม่เคยสนใจมาก่อน พฤติกรรมดังกล่าวคงต้องปล่อยให้ผ่านไปหรือให้แสดงออกมา และเมื่อแสดงออกมาแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวอาจจะกลายเป็นพฤติกรรมที่อยู่ในบานหน้าต่างหัวใจที่ 1 ก็ได้ คือ เมื่อแสดงออกมาแล้วเรารู้และคนอื่นก็รู้เช่นกัน หากเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสมจะได้แก้ไขหากเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องจะได้รับรู้และปฏิบัติต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น เน้นการรู้จักตัวเองด้านการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องวิเคราะห์ตัวเองเพื่อการรู้จักพฤติกรรมของตนเองในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ หากเข้าใจในพฤติกรรมของตนเองอย่างถ่องแท้จะทำให้ทำงานได้อย่างมีความสุข

8.2 การรู้จักตนเองด้านองค์ประกอบของความเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ดี

นักสังคมสงเคราะห์นอกจากจะรู้จักตนเองด้านพฤติกรรมแล้ว ยังต้องรู้จักตนเองด้วยว่าองค์ประกอบของความเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ดีมีอะไรบ้าง เพราะความเป็นผู้มีองค์ประกอบของความเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ถือเป็นอาวุธสำคัญในการทำงาน ดังเช่น พระพุทธเจ้า พระองค์เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ (วิชาจรณสมปนโน) คือ มีความรู้ดีและมีความประพฤติดี จึงทรงเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (สตุถา เทวมนุสสานิ) ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์ควรต้องเอาอย่างพระองค์ เพราะหากมองลึกลงในการทำงานสังคมสงเคราะห์ หัวใจของการทำงานสังคมสงเคราะห์ คือ **ตัวนักสังคมสงเคราะห์ (Social Worker)**

ดังที่กล่าวแล้ว นักสังคมสงเคราะห์นอกจากจะรู้จักตนเองด้านพฤติกรรมแล้ว ยังต้องรู้จักตนเองด้วยว่า มีองค์ประกอบของความเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว มี 4 ประการ ได้แก่

1) มีความรู้ในการทำงาน (knowledge)

นักสังคมสงเคราะห์ต้องรู้จักตนเองหรือตระหนักว่าตนเองมีองค์ความรู้ในประเด็นเหล่านี้มากน้อยเพียงใด

1.1) ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ อันประกอบด้วย มนุษย์มีศักดิ์ศรี (concept of human dignity), มีความแตกต่างกัน (concept of individualization), มีความสามารถ (concept of potentiality),เปลี่ยนแปลงได้ (concept of change), ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย (concept of equilibrium), ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม (concept of social functioning), ทุกคนต้องการความยอมรับ ความเข้าใจ (concept of acceptance), มนุษย์มีแนวโน้มที่จะปกป้องตนเองหรือเข้าข้างตนเอง (concept of defense mechanism), มนุษย์สามารถควบคุมตนเองได้ (concept of self-control), มนุษย์ทุกคนมีบุคลิกภาพเฉพาะตน ซึ่งสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ (personalization)

1.2) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

- ก. การค้นหาข้อเท็จจริง (fact finding)
- ข. การวิเคราะห์ปัญหา (Problem analysis)
- ค. การวางแผนช่วยเหลือ (Remedial planning)
- ง. การช่วยเหลือ (Implementation)
- จ. การยุติการช่วยเหลือ (End of a helping session)

1.3) ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ทฤษฎีเพื่อใช้ในการทำงาน

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เป็นการผสมผสานเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถครอบคลุมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการให้คำปรึกษานักสังคมสงเคราะห์จะต้องนำทฤษฎีต่าง ๆ มาผสมผสานในการทำงาน (วรเทพ เวียงแก, 2564 : 28)

2) มีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ (Attitude)

2.1) ทัศนคติของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงาน

- 1) รู้ตัวเอง รู้บทบาทว่าทำหน้าที่อะไร ต้องวางแผนคิดทบทวนในบทบาทหน้าที่ของตนให้ชัดเจน ในกรณีที่ไม่อาจจัดบริการได้ทั้งหมดให้ใช้ระบบส่งต่อร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ใช้บริการให้รู้จักพึ่งพาตนเอง
- 2) รู้ลักษณะของหน่วยงานที่ทำงาน ว่ามีนโยบาย แผนงาน วัตถุประสงค์ และลักษณะของบริการเพื่อให้สามารถกำหนดกรอบการทำงานได้
- 3) รู้จักผู้ใช้บริการ ว่ามีสาเหตุใดที่ต้องมาขอใช้บริการจากหน่วยงานและนักสังคมสงเคราะห์
- 4) รู้จักเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีปรัชญาทางวิชาชีพแตกต่างกัน เพื่อนร่วมงานอาจมีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้บริการได้

2.2) นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ใช้บริการ

- 1) นักสังคมสงเคราะห์จะต้องขจัดจิตประหวัด (Transference) ที่มีต่อผู้ใช้บริการ ในทางลบหรือทางบวกจนเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดอคติในการทำงานขาดความเป็นธรรมในการให้บริการ
- 2) มีความคิดเห็นในแง่ดีต่อผู้ใช้บริการ เช่น ยอมรับ เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ
- 3) ยอมรับปัญหาของผู้ใช้บริการ โดยแสดงความจริงใจที่จะให้ความช่วยเหลือ และพยายามชวนสนทนาเป็นเบื้องต้นเพื่อให้ผู้รับบริการรู้สึกสบายใจ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องสร้างความสัมพันธ์ภาพให้เกิดขึ้นและให้ข้อคิดแนวทางแก่ผู้ใช้บริการในการแก้ไขปัญหาและร่วมมือในการค้นหาทางออกของปัญหา
- 4) สร้างโอกาสที่ดีให้แก่ผู้ใช้บริการ โดยการให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายในการให้บริการสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้บริการรวมทั้งครอบครัวให้มากขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบส่งต่อเพื่อให้ผู้ใช้บริการจะได้รับบริการมากขึ้นตามความจำเป็น (วรเทพ เวียงแก, 2564 : 40-42)

3) มีทักษะในการทำงาน (Skill)

3.1) ทักษะในการสร้างสัมพันธ์ภาพ (Relationship skill) สามารถใช้ตั้งแต่ขั้นการค้นหาข้อเท็จจริง การประเมินปัญหา การวางแผนและการให้คำปรึกษารวมทั้งการติดตามประเมินผล นักสังคมสงเคราะห์ต้องแสดงออกถึงความมีไมตรี กระตือรือร้นที่จะให้บริการ การพูดที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความศรัทธาและความไว้วางใจของผู้ใช้บริการ

3.2) ทักษะในการสื่อความหมาย (Communication skill) เป็นการสื่อทั้งทางวาจา ท่าทางและลายลักษณ์อักษรและเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ การสื่อความหมายที่ดีคือการสื่อสารที่ทำให้ผู้ใช้และผู้ให้ข้อมูลข่าวสารมีความเข้าใจตรงกัน เพื่อป้องกันการเข้าใจข้อมูลไม่ตรงกันควรมีการ ทบทวนข้อมูลด้วยวาจาเพื่อให้ผู้ใช้บริการ

พูดทบทวนในเรื่องที่นักสังคมสงเคราะห์และผู้ให้บริการได้สนทนากันมาแล้ว ถ้าได้ข้อมูลไม่ถูกต้องนักสังคมสงเคราะห์จะต้องช่วยเพิ่มหรือเสริมให้ใหม่

3.3) ทักษะการสัมภาษณ์ (Interviewing skill) เป็นเครื่องมือสำคัญในการได้ข้อมูลจากผู้ให้บริการ การสัมภาษณ์นั้นต้องการให้บรรลุผลอะไรบ้าง ในขณะที่สัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ก็ต้องให้คำปรึกษาไปพร้อมกันด้วย นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์จะต้องอาศัยทักษะการฟังเพื่อที่จะจับประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

3.4) ทักษะการฟัง (listening skill) ควรแทรกด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ การเงียบชั่วขณะเพื่อให้ผู้ใช้บริการคิดคำตอบ การสังเกตเพื่อศึกษาถึงบุคลิกลักษณะ ความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา นักสังคมสงเคราะห์ควรแทรกความรู้และคำแนะนำในระหว่างที่สัมภาษณ์ และใช้เทคนิคในการสะท้อนความรู้สึกเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาจะทำให้การสนทนาเข้าประเด็นของเรื่องหรือสาเหตุของปัญหาง่ายขึ้น ก่อนปิดการสัมภาษณ์หรือให้คำปรึกษานักสังคมสงเคราะห์จะต้องให้ผู้ใช้บริการสรุปเรื่องราวที่ได้มีการสนทนาเพื่อป้องกันการสับสนในข้อมูล

3.5) ทักษะการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure skill) เพื่อให้ผู้ใช้บริการรู้สึกว่าเขาได้แตกต่างกับคนอื่น จะช่วยให้ลดความวิตกกังวล และกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการเปิดเผยตนเอง

3.6) ทักษะการบันทึกรายงาน (Recording skill) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สำคัญในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในขณะที่สัมภาษณ์หรือให้คำปรึกษา นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีเทคนิคในการบันทึกรายงานในส่วนที่สำคัญและจำเป็นและอาจแทรกข้อคิดเห็นของนักสังคมสงเคราะห์โดยปราศจากอคติ และควรรู้ว่าเรื่องใดควรหรือไม่ควรบันทึก โดยทั่วไป สิ่งที่นักสังคมสงเคราะห์ควรบันทึก เช่น ชื่อ ประวัติ ภูมิหลัง สภาพปัญหา พฤติกรรมท่าที สภาพอารมณ์และศักยภาพที่พบ การวิเคราะห์ปัญหา แผนการช่วยเหลือ และการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งการช่วยเหลือหลังจากให้บริการจนเห็นสมควรยุติ (วรเทพ เวียงแก, 2564 : 42-46)

4) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ในการทำงาน (Ethic)

นักสังคมสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เพราะเป็นหลักความประพฤติปฏิบัติ ที่อยู่บนฐานของการเคารพสิทธิ ศักดิ์ศรี และความเป็นมนุษย์ เป็นค่านิยมของวิชาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพเชิงวิชาชีพ รักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และสถานะของวิชาชีพ

โดยสรุปนักสังคมสงเคราะห์ต้องถือปฏิบัติจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 19 มีนาคม 2562, เล่ม 136 ตอนพิเศษ 67 ง., : 31-33)

5.1 จรรยาบรรณต่อตนเอง

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงตระหนักในบทบาทหน้าที่ ของตนเองในฐานะ นักวิชาชีพ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม ประพฤติตนอยู่ในกรอบ วัฒนธรรมและ บริบทที่เหมาะสม ตลอดจนเพิ่มพูนความรู้และทักษะอยู่เสมอ

5.2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงยึดมั่นในหลักวิชาการทาง วิชาชีพสังคมสงเคราะห์รักษาเกียรติภูมิและส่งเสริมวิชาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

5.3 จรรยาบรรณต่อผู้ใช้บริการ (บุคคล กลุ่ม ชุมชน)

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงยึดถือประโยชน์สูงสุดของ ผู้ใช้บริการ โดยเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สิทธิ ความเป็นส่วนตัวรักษาความลับของผู้ใช้บริการ ยึดหลักการมีส่วนร่วม และรักษาสัมพันธภาพทางวิชาชีพ รวมทั้งให้ความสำคัญ ต่อผู้ที่มีความ ต้องการเป็นพิเศษ ทั้งนี้หมายรวมถึงการพิทักษ์คุ้มครอง และพัฒนา ความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่ม ชุมชน

5.4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ร่วมงานในวิชาชีพอื่น

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงเคารพ ให้เกียรติ สนับสนุนความร่วมมือในการ ทำงานเป็นเครือข่าย ร่วมขับเคลื่อนการ ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการและวิชาชีพ

5.5 จรรยาบรรณต่อองค์กรที่สังกัด

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงส่งเสริม รักษาและพัฒนาองค์กรเพื่อประโยชน์ สูงสุดต่อผู้ใช้บริการ รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อ องค์กรที่ตนสังกัด

5.6 จรรยาบรรณต่อสังคม

ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์พึงมีส่วนร่วมในการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะมี ผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความ เป็นอยู่ที่ดีของประชาชนนักสังคมสงเคราะห์ต้อง ตระหนักเสมอว่า ตนเองต้องยึดปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอย่างเคร่งครัด แม้ว่าจะ อยู่ในสถานะที่ต้องใช้ความอดทนอย่างมาก เพื่อรักษาเกียรติคุณ ชื่อเสียง และสถานะของ วิชาชีพ

9. สรุป

การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้นๆ ของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ดังนั้น ผู้ที่ทำงานสังคมสงเคราะห์ จึงต้องรู้จักตนหรือตระหนักรู้ตนเองอย่างมาก เพื่อจะได้ทำงานไม่ ผิดเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ ยิ่งกว่านั้นจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคม นี่คือข้อที่นัก สังคมสงเคราะห์ต้องตระหนักรู้ไว้อย่างสูงสุด

การรู้ตนเองของนักสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วย ประการแรก คือ การรู้จักตนเอง ตามหลักสัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตว์บุรุษ คือ อัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักตนว่า ตนเองมีชาติ ตระกูล ยศศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้และคุณธรรมเพียงไร แล้วประพฤติดตนให้ สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไร ประการที่ 2 คือ การรู้จักตนเองของนักสังคมสงเคราะห์ผ่านทฤษฎี หน้าต่างของโจฮารี นักสังคมสงเคราะห์ควรใช้บานหน้าต่างหัวใจที่ 1 ให้มากและทำลายหรือ

ลดบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 2 ให้ลดลงหรือหมดไป เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับบานหน้าต่างหัวใจ บานที่ 1 แผ่ขยายเข้ามาจะทำให้มีบริเวณกว้างมากขึ้น และประการสุดท้ายการรู้จักตนเองด้านองค์ประกอบของความเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ดี ได้แก่ 1) มีความรู้ในการทำงาน (Knowledge) 2) มีทัศนคติ ที่ดีต่องานที่ทำ (Attitude) 3) มีทักษะ ในการทำงาน (Skill) และ 4) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ในการทำงาน (Ethic) ประกอบด้วย 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้ใช้บริการ (บุคคล กลุ่ม ชุมชน) 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ร่วมงานในวิชาชีพอื่น 5) จรรยาบรรณต่อองค์กรที่สังกัด 6) จรรยาบรรณต่อสังคม

บรรณานุกรม

- ข้อบังคับสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2562.(2562). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 67 ง, หน้า 31-33.
- ถวิล ธราโกชนและศรัณย์ดำริสุข. (2546). **พฤติกรรมมนุษย์กับพัฒนาตน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรราพิพัฒน์จำกัด.
- นันทนีย์ ไชยสุต. (2525). **ความรู้เบื้องต้นของการสังคมสงเคราะห์**. เอกสารประกอบการศึกษาอบรมหลักสูตรการศึกษาอบรมเสริมความรู้ทางสังคมศาสตร์ประยุกต์ สำหรับประชาชน,คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิสิตา อังกุล. (2552). **การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,การวิจัยและสถิติทางการศึกษา,กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หน้า5.
- ปรีชา วิหคโต. (2546). “การเข้าใจตนเอง” ในเอกสารการสอนชุดวิชาทักษะชีวิต เล่มที่ 1 หน่วยที่6 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 45.
- ปิยะนาฏ สิทธิฤทธิ์. (2549). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2**. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,การวิจัยและสถิติทางการศึกษา, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,หน้า 18
- พรรณพิมล หล่อตระกูล, พนม เกตุมาน และ พรรณีแสงชูโต. (2548). **คู่มือสำหรับบุคลากรสุขภาพจิตในการดูแลช่วยเหลือเด็กที่ประสบภัยพิบัติ**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์พอร์ต อิมพอร์ตแอนด์ไอที,หน้า 4.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต).(2532). **สนทนาโดยกลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ จากกรมประชาสงเคราะห์และกรมการแพทย์, ณ สถานพำนักสงฆ์ศาลากลางสระ อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532**.
- พระราชบัญญัติ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556. (2556). **ราชกิจจานุเบกษา**.

เล่ม 130 ตอนที่ 8 ก. หน้า 1-17,สืบค้นจาก: http://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/20151019_15_11_36_5272.pdf, สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. นัย. ม. อุป. 14/112,ที่.ปา. 11/331/264; 439/312,อง. สดตค. 23/113, อง.สดตค.23/65/114,กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรเทพ เวียงแก. (2555). **เอกสารประกอบการสอน วิชา SO1052 หลักและวิธีการสังคมสงเคราะห์ (Principles and Social Work Methodology)**. สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.

_____. (2562). **เอกสารประกอบการสอน วิชา SO1234 สังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม (Social Work in Criminal Justice Process)**. สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.

_____. (2564). **เอกสารประกอบการสอน วิชา SO1215 การให้การปรึกษาทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Counseling)**. สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน.

ศุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล. (2552).ผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง (5' A) เพื่อป้องกันการการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชุมชนแออัด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล,หน้า 12

ษมาพร ศรีอิทธิยาจิต. (2548). **การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดนครนายก**.ปริญญาานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,การวิจัยและสถิติทางการศึกษา,กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หน้า 6

Adele B, Lynn. (2005). **THE EQ Difference : a powerful program for putting emotional intelligence to work**. New York, NY : Amacom.

Covey, S.R. (2007). **The 7 Habits of Highly Effective People**. Personal Workbook.Firesider, New York, p.149.

Goleman, Daniel. (2007). **The difference kinds of empathy**. New York : BantamBooks,p.53.

International Federation of Social Workers (IFSW).(20222) **Social Work**

Profession Definition.,สืบค้นจาก

https://hmong.in.th/wiki/International_Federation_of_Social_Workers.

สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565.

Richard West,Lynn H. Turner.(2009).**Understanding Interpersonal**

Communication: Making Choices in Changing Times. 2nd . USA :

Nelson Education, Ltd.